

Barbara Konwerska*

KSIEGI I DYPLOMY OKOLICZNOŚCIOWE Z XIX I XX WIEKU W ZBIORACH MUZEUM ŻUP KRAKOWSKICH WIELICZKA

ABSTRAKT

W zespole archiwalnym Muzeum Żup Krakowskich Wieliczka znajdują się księgi i dyplomy okolicznościowe związane z mieszkańcami i pracownikami salinarnymi oraz osobami zasłużonymi dla Wieliczki, a także organizacjami społecznymi i kopalniami w Wieliczce i Bochni. Często nieopracowane, z rzadka prezentowane obiekty, zarówno ze względu na swoją specyfikę, jak i różnorodność stanowią interesujące źródło wiedzy dla badaczy. Ich treść, charakter i forma wymagają szczegółowego, odrębnego opracowania.

Zaprezentowane w tekście dokumenty upamiętniają i honorują najwybitniejsze postaci środowiska wielicko-bocheńskiego, a także istotne wydarzenia historyczne oraz najważniejsze miejsca Wieliczki i Bochni. Analizie poddano artefakty powstałe między 1878 a 1946 r., charakteryzujące się nie tylko wysoką wartością historyczną, ale i artystyczną.

Wśród omawianych dokumentów znajdują się: dwie księgi pamiątkowe, trzy dyplomy nadania tytułu honorowego obywatelstwa, pięć dyplomów nadania honorowego członkostwa Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół”, Czytelni Ludowej w Wieliczce, Czytelni św. Kunegundy oraz Towarzystwa Śpiewaczego „Lutnia”, dwa listy okolicznościowe, trzy dyplomy mistrzowskie oraz dwa uroczyste akta przyjęcia nowych nazw wyrobisk kopalnianych.

Słowa kluczowe: dyplomy, księgi, honorowi obywatele, Wieliczka, kopalnia

* **Barbara Konwerska**, Muzeum Żup Krakowskich Wieliczka, ul. Zamkowa 8, 32-020 Wieliczka, b.konwerska@muzeum.wieliczka.pl

Barbara Konwerska*

COMMEMORATIVE DIPLOMAS AND BOOKS OF THE 19TH
AND 20TH CENTURY IN THE COLLECTION OF THE CRACOW
SALTWORKS MUSEUM IN WIELICZKA

ABSTRACT

The archive collections of the Cracow Saltworks Museum in Wieliczka feature books and diplomas related to the residents or persons of exceptional merit for Wieliczka, the saltworks employees, as well as social organisations and mines in Wieliczka and Bochnia. The frequently unprocessed and rarely presented items, both on account of their nature and diversity, are an interesting source of knowledge for the researchers. Their content, character and form require a detailed, separate study.

The documents presented in the text, commemorating and honouring the most illustrious persons from the Wieliczka and Bochnia milieu, significant historical events and the most important sites in Wieliczka and Bochnia, date back to the 19th and the 20th century. The author of the paper analyses artefacts not only characterised by high historical values, but also artistic ones, created between 1878 and 1946.

The discussed documents include: 2 commemorative books, 3 diplomas awarding the honorary citizen title, 5 diplomas awarding the honorary member title of the "Sokół" Gymnastics Association, the People's Reading Room in Wieliczka, St. Kunegunda Reading Room and the "Lutnia" Singers' Association, 2 special occasion letters, 3 master's diplomas and 2 ceremonious deeds of adoption of new names of mining pits.

* **Barbara Konwerska**, Cracow Saltworks Museum in Wieliczka, 8 Zamkowa Street,
32-020 Wieliczka, b.konwerska@muzeum.wieliczka.pl

WSTĘP

W zasobach Muzeum Żup Krakowskich Wieliczka, liczących blisko 20.000 numerów inwentarzowych, odnaleźć można artefakty ściśle związane z dziejami warzelnictwa i górnictwa solnego oraz miast Wieliczki i Bochni. Placówka dysponuje bogatymi archiwami i zbiorami sztuki, etnografii, kartografii, kultury materialnej górnictwa i fotografii. W zespole archiwalnym znajdują się m.in. księgi i dyplomy okolicznościowe związane z mieszkańcami lub osobami zasłużonymi dla Wieliczki i pracownikami salinarnymi, a także organizacjami społecznymi oraz kopalniami w Wieliczce i Bochni. Często nieopracowane, z rzadka prezentowane obiekty, zarówno ze względu na swoją specyfikę, jak i różnorodność, są interesującym źródłem wiedzy dla badaczy. Ich treść, charakter i forma wymagają szczegółowego, odrębnego opracowania.

Muzealne Archiwum Historyczne liczy ponad 4700 woluminów. Wśród tysięcy dokumentów, rękopisów i ksiąg dotyczących działalności Żup Krakowskich oraz historii górniczych miast Wieliczki i Bochni przechowywane są księgi pamiątkowe, dyplomy honorowe oraz akta nadania. Ten nieformalny, liczący kilkanaście pozycji zespół stanowi zaledwie 0,4% całego zbioru archiwalnego i jest tematem niniejszego studium.

Zaprezentowane w tekście dokumenty upamiętniające i honorujące najwybitniejsze postaci środowiska wielicko-bocheńskiego, istotne wydarzenia historyczne i najważniejsze miejsca Wieliczki i Bochni pochodzą z XIX i XX w. W znacznym stopniu dokumentują one austriacki okres rządów nad Żupami Krakowskimi. Uzasadnione wydawałoby się omówienie wyłącznie dokumentów związanych z okresem zaborów. W artykule poddano analizie przede wszystkim artefakty charakteryzujące się nie tylko wysoką wartością historyczną, ale również artystyczną, natomiast drugoplanowy był czas ich powstania. W efekcie zbadano obiekty powstałe między 1878 a 1946 r.

INTRODUCTION

Resources of the Cracow Saltworks Museum in Wieliczka, consisting of almost 20,000 inventory items, include artefacts, which are strictly connected to the history of salt extraction and mining, as well as the cities of Wieliczka and Bochnia. The Museum has an extensive archive and collections of art, ethnography, cartography, material culture of mining and photography. The fonds contains, among other things, commemorative diplomas and books related to inhabitants of Wieliczka or persons of merit, who worked on behalf of the city, as well as saltworks employees, social organisations and mines of Wieliczka and Bochnia. These items, many of them never subjected to research, rarely presented both due to their specific nature and diversity, constitute an interesting source of knowledge for researchers. Their content, nature and form require a separate and detailed study.

The Historic Archive of the Museum contains more than 4700 volumes. Among thousands of documents, manuscripts and books dedicated to operations of the Cracow Saltworks and history of the mining cities of Wieliczka and Bochnia, there are memorial books, honorary diplomas and acts of assignment. This informal fonds, consisting of about a dozen items, constitutes as little as 0.4% of the entire collection of the archive and has become the subject of the study.

Documents to commemorate and honour the most renowned figures of Wieliczka and Bochnia, significant historic events, as well as the most important places in Wieliczka and Bochnia, come from the 19th and the 20th century. A large part of these documents the period of Austrian rule of the Cracow Saltworks. It seems justified to discuss only those documents, which are related to the partition period. The article focuses mostly on artefacts, which are not only of high historic, but also artistic value, while less emphasis was put on the time of their creation. Ultimately, the study included objects created in years 1878–1946.

Wśród omawianych dokumentów znajdują się: 2 księgi pamiątkowe¹, 3 dyplomy nadania tytułu honorowego obywatelstwa², 5 dyplomów nadania honorowego członkostwa Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół”, Czytelni Ludowej w Wieliczce, Czytelni św. Kunegundy oraz Towarzystwa Śpiewaczego „Lutnia”³, 2 listy okolicznościowe⁴, 3 dyplomy mistrzowskie⁵ oraz 2 uroczyste akta przyjęcia nowych nazw wyrobisk kopalnianych⁶. Analizując wspomniany zestaw, nie sposób

¹ Archiwum Muzeum Żup Krakowskich Wieliczka (dalej: Arch. MŻKW), *Księga pamiątkowa wydana z okazji nadania komorze w kopalni soli w Wieliczce nazwy „Tadeusz Orzechowski”* (dalej: *Księga pamiątkowa...*), Wieliczka 12 kwietnia 1916, nr inw. R/232, k. nlb. 1–6; Arch. MŻKW, *Pamięci Ignacego Daszyńskiego – Obywatele miasta Wieliczka* (dalej: *Pamięci Ignacego Daszyńskiego...*), Wieliczka 13 października 1966, nr inw. R/233, k. 1–12.

² Arch. MŻKW, *Dyplom honorowego obywatelstwa m. Wieliczki dla Leopolda Płazińskiego* (dalej: *Dyplom honorowego obywatelstwa m. Wieliczki...*), Wieliczka 23 listopada 1878, nr inw. R/234; Arch. MŻKW, *Dyplom honorowego obywatelstwa m. Dobczyce dla Leopolda Płazińskiego* (dalej: *Dyplom honorowego obywatelstwa m. Dobczyce...*), Dobczyce 25 stycznia 1879, nr inw. R/235; Arch. MŻKW, *Dyplom honorowego obywatelstwa m. Pilzna dla Leopolda Płazińskiego* (dalej: *Dyplom honorowego obywatelstwa m. Pilzna...*), Pilzno 10 listopada 1885, nr inw. R/236.

³ Arch. MŻKW, *Dyplom Czytelni Ludowej w Wieliczce dla Sylwera Miszke* (dalej: *Dyplom Czytelni Ludowej...*), Wieliczka 26 V 1891, nr inw. R/246; Arch. MŻKW, *Dyplom Czytelni im. św. Kunegundy dla Sylwera Miszke* (dalej: *Dyplom Czytelni im. św. Kunegundy...*), Wieliczka 1899, nr inw. R/247; Arch. MŻKW, *Dyplom honorowego członkostwa Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół” dla Sylwera Miszke* (dalej: *Dyplom honorowego członkostwa Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół” dla Sylwera Miszke...*), Wieliczka 20 kwietnia 1894, nr inw. R/243; Arch. MŻKW, *Dyplom honorowego członkostwa Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół” dla dr Jakuba Dziewońskiego* (dalej: *Dyplom honorowego członkostwa Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół” dla dr Jakuba Dziewońskiego...*), Wieliczka 25 lipca 1898, nr inw. R/242; Arch. MŻKW, *Dyplom Towarzystwa Śpiewaczego „Lutnia” dla Mieczysława Nigrina* (dalej: *Dyplom Towarzystwa Śpiewaczego „Lutnia”...*), Wieliczka 21 listopada 1937, nr inw. L 9.

⁴ Arch. MŻKW, *List uznania Komitetu Wystawy Krajowej dla Sylwera Miszke* (dalej: *List uznania...*), lit. A. Przeszlak, Lwów 1894, nr inw. R/249; Arch. MŻKW, *Z powinszowaniem imienin* (dalej: *Z powinszowaniem imienin...*), Wieliczka 20 czerwca 1891, nr inw. R/248.

⁵ Arch. MŻKW, *Dyplom mistrza piekarskiego Franciszka Wiązownickiego* (dalej: *Dyplom mistrza piekarskiego Franciszka Wiązownickiego...*), Temesvár (Węgry) 30 kwietnia 1908, nr inw. R/237; Arch. MŻKW, *Dyplom mistrzowski w zawodzie piekarskim dla Franciszka Wiązownickiego* (dalej: *Dyplom mistrzowski w zawodzie piekarskim dla Franciszka Wiązownickiego*), Kraków 18 listopada 1931, nr inw. R/238; Arch. MŻKW, *Dyplom mistrzowski w zawodzie kowalskim i ślusarskim dla Piotra Lelito* (dalej: *Dyplom mistrzowski w zawodzie kowalskim i ślusarskim dla Piotra Lelito...*), Kraków 1 lutego 1931, nr inw. R/239.

⁶ Arch. MŻKW, *Akt nadania nazwy „Szybik i Poprzecznia Miszke” oraz mapą fragmentu kopalni z obramieniem imitującym wewnątrz komory z gnomami* (dalej: *Akt nadania nazwy „Szybik i Poprzecznia Miszke”...*), rys. A. Ślusarczyk, oprawa R. Jahoda, Bochnia 30 maja 1897, nr inw. R/245; Arch. MŻKW,

The documents discussed include: 2 memorial books¹, 3 diplomas granting honorary citizenship², 5 diplomas granting honorary membership of "Sokół" (Falcon) Gymnastics Society, the Public Library in Wieliczka, the St. Kinga Library and "Lutnia" (Lute) Singing Society³, 2 commemorative letters⁴, 3 master diplomas⁵ and 2 acts of assigning of new names to mine excavations⁶. In the analysis

¹ Archive of the Cracow Saltworks Museum in Wieliczka (hereinafter: Arch. MŻKW), *Księga pamiątkowa wydana z okazji nadania komorze w kopalni soli w Wieliczce nazwy "Tadeusz Orzechowski"* (hereinafter: *Księga pamiątkowa...*), Wieliczka 12 April 1916, inv. no. R/232, ca. unnumbered 1–6; Arch. MŻKW, *Pamięci Ignacego Daszyńskiego – Obywatele miasta Wieliczka* (hereinafter: *Pamięci Ignacego Daszyńskiego...*), Wieliczka 13 October 1966, inv. no. R/233 ca. 1–12.

² Arch. MŻKW, *Dyplom honorowego obywatelstwa m. Wieliczki dla Leopolda Plazińskiego* (hereinafter: *Dyplom honorowego obywatelstwa m. Wieliczki...*), Wieliczka 23 November 1878, inv. no. R/234; Arch. MŻKW, *Dyplom honorowego obywatelstwa m. Dobczyc dla Leopolda Plazińskiego* (hereinafter: *Dyplom honorowego obywatelstwa m. Dobczyc...*), Dobczyce 25 January 1879, inv. no. R/235; Arch. MŻKW, *Dyplom honorowego obywatelstwa m. Pilzna dla Leopolda Plazińskiego* (hereinafter: *Dyplom honorowego obywatelstwa m. Pilzna...*), Pilsen 10 November 1885, inv. no. R/236.

³ Arch. MŻKW, *Dyplom Czytelni Ludowej w Wieliczce dla Sylwerygo Miszke* (hereinafter: *Dyplom Czytelni Ludowej...*), Wieliczka 26 V 1891, inv. no. R/246; Arch. MŻKW, *Dyplom Czytelni im. św. Kunegundy dla Sylwerygo Miszke* (hereinafter: *Dyplom Czytelni im. św. Kunegundy...*), Wieliczka 1899, inv. no. R/247; Arch. MŻKW, *Dyplom honorowego członkostwa Towarzystwa Gimnastycznego "Sokół" dla Sylwerygo Miszke* (hereinafter: *Dyplom honorowego członkostwa Towarzystwa Gimnastycznego "Sokół" dla Sylwerygo Miszke...*), Wieliczka 20 April 1894, inv. no. R/243; Arch. MŻKW, *Dyplom honorowego członkostwa Towarzystwa Gimnastycznego "Sokół" dla dr Jakuba Dziewońskiego* (hereinafter: *Dyplom honorowego członkostwa Towarzystwa Gimnastycznego "Sokół" dla dr Jakuba Dziewońskiego...*), Wieliczka 25 July 1898, inv. no. R/242; Arch. MŻKW, *Dyplom Towarzystwa Śpiewaczego "Lutnia" dla Mieczysława Nigrina* (hereinafter: *Dyplom Towarzystwa Śpiewaczego "Lutnia"...*), Wieliczka 21 November 1937, inv. no. L/9.

⁴ Arch. MŻKW, *List uznania Komitetu Wystawy Krajowej dla Sylwerygo Miszke* (hereinafter: *List uznania...*), let. A. Przeszlak, Lviv 1894, inv. no. R/249; Arch. MŻKW, *Z powinszowaniem imienin* (hereinafter: *Z powinszowaniem imienin...*), Wieliczka 20 June 1891, inv. no. R/248.

⁵ Arch. MŻKW, *Dyplom mistrza piekarskiego Franciszka Wiązownickiego* (hereinafter: *Dyplom mistrza piekarskiego Franciszka Wiązownickiego...*), Temesvár (Hungary) 1908, inv. no. R/237; Arch. MŻKW, *Dyplom mistrzowski w zawodzie piekarskim dla Franciszka Wiązownickiego* (hereinafter: *Dyplom mistrzowski w zawodzie piekarskim dla Franciszka Wiązownickiego*), Cracow 18 November 1931, inv. no. R/238; Arch. MŻKW, *Dyplom mistrzowski w zawodzie kowalskim i ślusarskim dla Piotra Lelito* (hereinafter: *Dyplom mistrzowski w zawodzie kowalskim i ślusarskim dla Piotra Lelito...*), Cracow 1 February 1931, inv. no. R 239.

⁶ Arch. MŻKW, *Akt nadania nazwy "Szybik i Poprzecznia Miszke" oraz mapa fragmentu kopalni z obramieniem imitującym wnętrze komory z gnomami* (hereinafter: *Akt nadania nazwy "Szybik i Poprzecznia Miszke"...*), drawing by A. Ślusarczyk, framed by R. Jahoda, Bochnia 30 May 1897, inv. no. R/245; Arch. MŻKW, *Akt nadania nazwy "Pochylnia i komora Sylwery Miszke" oraz mapa fragmentu kopalni wkomponowana w akwarelę przedstawiającą transport konny w kopalni* (hereinafter:

pominąć dyplom nadania honorowego obywatelstwa dr. Kazimierzowi Junosza-Gałęckiemu w formie drewnianej ozdobionej kasety, który ze względu na nietypowy kształt i formę zakwalifikowany zostały do zbioru sztuki⁷. Dodajmy, że okazała formę artystyczną ma nie tylko wspomniany eksponat. Każdy z omówionych w pracy obiektów stanowi istotne źródło wiedzy dla badaczy dziejów Wieliczki czy Bochni, a także – ze względu na kompozycję, dekorację i budowę – jest odrębnym, małym dziełem sztuki. Niniejsza praca prezentuje przechowywane na co dzień w magazynach muzealnych obiekty, przybliżając zarówno ich walory treściowe, jak i artystyczne.

Specyfika, różnorodność tematyczna i czas powstania opisanych obiektów skłoniły autorkę do całościowego opracowania wybranych dokumentów. Ich dodatkowy podział wydaje się karkołomny i nie do końca uzasadniony. W przypadku dokumentów tworzących naturalne podgrupy (np. akta związane z osobą Sylwerego Miszke czy dyplomy honorowego obywatela) zastosowanie wspomnianej klasyfikacji jest sensowne. Jednak wśród omówionych zabytków odnaleźć można pojedyncze obiekty, których jedynym elementem łączącym jest miejsce – królewskie miasto Wieliczka.

Większość z osiemnastu opisanych w niniejszym tekście obiektów nigdy nie była prezentowana szerszej publiczności, a także nie doczekała się szczegółowej analizy i opracowania. Tylko w pojedynczych przypadkach wyróżnione obiekty opisano lub pokazywano na organizowanych przez muzeum wystawach czasowych i stałych.

W gronie wybranych artefaktów umieszczonych w publikacjach prezentujących zbiory Muzeum Żup Krakowskich Wieliczka znalazły się pamiątki związane z Leopoldem Płazińskim, Sylwerym Miszke, Jakubem Dziewońskim oraz Kazimierzem Junosza-Gałęckim⁸. W żadnej ze wspomnianych publikacji nie omówiono jednak kompleksowo tych jakże ciekawych, niecodziennych doku-

Akt nadania nazwy „Pochylnia i komora Sylwery Miszke” oraz mapa fragmentu kopalni wkomponowana w akwarelę przedstawiającą transport konny w kopalni (dalej: *Akt nadania nazwy „Pochylnia i komora Sylwery Miszke”...*), rys. E. Barącz, oprawa R. Jahoda, Wieliczka 18 marca 1897, nr inw. R/244.

⁷ Zbiory Sztuki Muzeum Żup Krakowskich Wieliczka (dalej: Zb. Sz. MŻKW), *Kaseta z tryptykiem Józefa Mehoffera*, J. Mehoffer, Kraków 1908, nr inw. IV/577.

⁸ A. Jodłowski: *Wieliczka. Muzeum Żup Krakowskich Wieliczka*, Wieliczka 1991, s. 80–81, 103; A. Jodłowski: *Wieliczka solne dziedzictwo kultury*, Wieliczka 1999, s. 173, 218–222; *Ze skarbcza wielickiego muzeum*, pod red. A. Jodłowskiego, Wieliczka 2012; *70/70. Muzeum Żup Krakowskich Wieliczka. Wystawa Jubileuszowa. Katalog* (dalej: „70/70...”), Wieliczka 2021, s. 264–271, 280–283, 298–299.

of this collection, it is also necessary to mention the diploma granting honorary citizenship to Doctor Kazimierz Junosza-Gałecki in form of a decorated wooden case, which, due to its original shape and form, was classified as a work of art⁷. It should be added that the item mentioned is not the only one distinguished by its magnificent artistic form. Each of the artefacts discussed constitutes a significant source of knowledge for researchers examining history of Wieliczka and Bochnia, while its composition, ornaments and structure makes it a separate small work of art. This work presents items, which are usually hidden in the museum warehouses, bringing the readers closer to their significance, as well as their artistic value.

The specific nature, variety of themes and time of creation of these items encouraged the author to prepare a complete study of selected documents. Their additional subdivision seems risky and not fully justified. In the case of documents that form natural subgroups (such as all documents related to Sylwery Miszke or honorary citizenship diplomas), the classification mentioned makes sense. However, among the discussed artefacts, there are some items, for which the only common feature is the place – the royal city of Wieliczka.

Most of the eighteen objects described in the text have never been presented to a wider audience, examined in detail or analysed in a research study. Only a few of them have been described or displayed during temporary or permanent exhibits of the museum.

The selected artefacts included in publications that present the collection of the Cracow Saltworks Museum in Wieliczka are memorabilia related to Leopold Płaziński, Sylwery Miszke, Jakub Dziewoński and Kazimierz Junosza-Gałecki⁸. Nevertheless, none of the publications so far has included a complex description of these extraordinary documents. It should also be underlined that analysing individual artefacts, as well as people or institutions linked to them, the author used many sources and works related indirectly to the issue discussed here.

Akt nadania nazwy "Pochylnia i komora Sylwery Miszke"...), drawing by E. Barącz, framed by R. Jahoda, Wieliczka 18 March 1897, inv. no. R/244.

⁷ Art Collection of the Cracow Saltworks Museum in Wieliczka (hereinafter: Zb. Sz. MŻKW), *Kaseta z tryptykiem Józefa Mehoffera*, J. Mehoffer, Cracow 1908, inv. no. IV/577.

⁸ A. Jodłowski: *Wieliczka. Muzeum Żup Krakowskich Wieliczka*, Wieliczka 1991, pp. 80–81, 103; A. Jodłowski: *Wieliczka solne dziedzictwo kultury*, Wieliczka 1999, pp. 173, 218–222; *Ze skarbca wielickiego muzeum*, ed. A. Jodłowski, Wieliczka 2012; *70/70. Muzeum Żup Krakowskich Wieliczka. Wystawa Jubileuszowa. Katalog* (hereinafter: "70/70..."), Wieliczka 2021, pp. 264–271, 280–283, 298–299.

mentów. Dodajmy, że analizując poszczególne artefakty oraz osoby lub instytucje z nimi związane, autorka sięgnęła po bogate źródła i literaturę pośrednio związaną z interesującym nas zagadnieniem.

PAMIĄTKOWE DOKUMENTY W ZBIORACH MUZEUM ŻUP KRAKOWSKICH WIELICZKA

Większość przechowywanych w muzeum ksiąg pamiątkowych to obiekty honorujące pojedyncze osoby, wydarzenia lub wybrane miejsca Wieliczki i Bochni. W tym kontekście szczególne znaczenie źródłoznawcze mają artefakty związane z osobą Sylwerego Miszke. Siedem pamiątkowych dyplomów, kilka fotografii i kilkadziesiąt akt personalnych przybliży nie tylko historię jego aktywności zawodowej, ale również zaangażowanie w sprawy polityczno-społeczno-kulturalne.

C. k. starszy radca górnicy, naczelnik c. k. Zarządu Salinarnego w Wieliczce i w Bochni S. Miszke urodził się 20 czerwca 1832 r. w Rakszewie w rodzinie urzędników galicyjskich⁹. Po ukończeniu studiów w Lublanie zatrudniony został m.in. w Delatynie na stanowisku adiunkta, gdzie pracował do 10 listopada 1872 r.¹⁰ Przeniesiony w tym samym roku do Wieliczki początkowo piastował stanowisko adiunkta¹¹. Przed 1878 r. awansował na nadzarządcę i pełnił, w latach 1878–1879, funkcję tymczasowego naczelnika Wieliczki¹². W kolejnych latach (1880–1889) sprawował urząd naczelnika Bochni, po czym, 11 czerwca 1889 r. został ponownie powołany na naczelnika Saliny Wielickiej. Funkcję tę sprawował do momentu przejścia na emeryturę w 1899 r.¹³ Zmarł 27 stycznia 1911 r. w Wieliczce¹⁴.

⁹ https://pl.wikipedia.org/wiki/Sylwery_Miszke (4 sierpnia).

¹⁰ *Szematyzm Królestwa Galicyji i Lodomeryji z Wielkim Księstwem Krakowskim: na rok 1872* (dalej: *Szematyzm...*), Lwów 1872, s. 185.

¹¹ *Szematyzm...*, Lwów 1873, s. 185.

¹² *Szematyzm...*, Lwów 1879, s. 150.

¹³ *Szematyzm...*, Lwów 1880, s. 148; *Szematyzm...*, Lwów 1881, s. 147; *Szematyzm...*, Lwów 1889, s. 171; *Szematyzm...*, Lwów 1890, s. 173; *Szematyzm...*, Lwów 1899, s. 202.

¹⁴ Arch. MŻKW, Akta Salinarne (dalej: AS), grupa XXXIII, sygn. 1930, k. 184–188; Protokoły Konsultacyjne 60, k. 26; W. Gawroński: *Słownik biograficzny wieliczczan* (dalej: *Słownik biograficzny...*), Wieliczka 2008, s. 123; Ł. Walczy: *Kadra urzędnicza w salinach Wieliczki i Bochni* (dalej: *Kadra urzędnicza...*), „Studia i Materiały do dziejów Żup Solnych w Polsce” (dalej: SMDŻ), t. XXVIII, Wieliczka 2012, s. 43.

COMMEMORATIVE DOCUMENTS IN THE COLLECTION OF THE CRACOW SALTWORKS MUSEUM IN WIELICZKA

Most of memorial books held by the museum were created to commemorate specific persons, events or selected locations in Wieliczka and Bochnia. In this context, particularly significant from the perspective of source studies are artefacts related to Sylwery Miszke. Seven commemorative diplomas, a number of photographs and several dozen personnel files brings us closer not only to the story of his professional activity, but also his commitment to political, social and cultural issues.

The imperial-royal senior mining advisor, head of the imperial-royal Saltworks Administration in Wieliczka and Bochnia, S. Miszke was born on 20 June 1832 in Rakszewo, in the family of Galician office clerks⁹. After his university studies in Ljubljana, he was employed in Deliatyn as an adjunct, and he worked there until 10 November 1872¹⁰. Transferred to Wieliczka in the same year, he was initially hired as an adjunct¹¹. Prior to year 1878, he was promoted to the position of a senior manager, and in years 1878–1879, he was the temporary head of Wieliczka¹². In the subsequent years (1880–1889), he was the head of Bochnia, after which, on 11 June 1889, he was once again appointed as the head of the Wieliczka Saltworks. He performed the function until his retirement in 1899¹³. He died on 27 January 1911 in Wieliczka¹⁴.

In a short analysis of professional activity of S. Miszke, it is necessary to mention his contribution to construction of the Chapel of St. Kinga, which today is the most well-known underground chapel in the world. The shrine, emerging from darkness and lit by great numbers of impressive chandeliers, has been, ever since

⁹ https://pl.wikipedia.org/wiki/Sylwery_Miszke (4 August)

¹⁰ "Szematyzm Królestwa Galicji i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem na rok 1872" (hereinafter: *Szematyzm...*), Lviv 1872, p. 185.

¹¹ *Szematyzm...*, Lviv 1873, p. 185.

¹² *Szematyzm...*, Lviv 1879, p. 150.

¹³ *Szematyzm...*, Lviv 1880, p. 148; *Szematyzm...*, Lviv 1881, pp. 147; *Szematyzm...*, Lviv 1889, pp. 171; *Szematyzm...*, Lviv 1890, pp. 173; *Szematyzm...*, Lviv 1899, pp. 202.

¹⁴ Arch. MŻKW, Akta Salinarne (hereinafter: AS), group XXXIII, cat. No. 1930, ca. 184–188; Consultation Protocols 60, ca. 26; W. Gawroński: *Słownik biograficzny wieliczian* (hereinafter: *Słownik biograficzny...*), Wieliczka 2008, p. 123; Ł. Walczy: *Kadra urzędnicza w salinach Wieliczki i Bochni* (hereinafter: *Kadra urzędnicza...*), „Studia i Materiały do Dziejów Żup Solnych w Polsce” (hereinafter: SMDŻ), vol. XXVIII, Wieliczka 2012, pp. 43.

Ilustracja 1. Sylwery Miszke z żoną Zofią, z domu Głowacką, w otoczeniu rodziny, fot. A. Szubert (?), Wieliczka 1899

Fig. No. 1. Sylwery Miszke with his wife Zofia, née Głowacka, surrounded by family, photo by A. Szubert (?), Wieliczka 1899

Analizując pokrótce zawodową działalność S. Miszke, trudno zapomnieć o wkładzie, jaki wniósł w powstanie najbardziej znanej obecnie na świecie podziemnej kaplicy św. Kingi. Wyłaniająca się z mroku, rozświetlona imponującymi żyrandolami świątynia budzi od początku swojego istnienia podziw tysięcy turystów, zwiedzających wyrobiska kopalni soli w Wieliczce. Stanowi ona bowiem doskonały przykład religijności wielickich górników oraz idealnie wpisuje się w symboliczny związek sztuki i natury.

Idea utworzenia nowej kaplicy poświęconej najważniejszej patronce górników solnych – św. Kindze – wiąże się z 600. rocznicą jej śmierci. Ogólnopolskie uroczystości rocznicowe zaowocowały m.in. budową nowej, podziemnej świątyni – kaplicy pod wezwaniem, wówczas, błogosławionej Kingi. Sam zamysł i jego wcielenie w życie przypisać należy trzem osobom – c. k. radcy skarbu Józefowi Waydowiczowi, c. k. starszemu radcy górniczemu Sylweremu Miszke oraz c. k. zarządcy górniczemu Edwardowi Windakiewiczowi. O tym fakcie przypomina tablica pamiątkowa umieszczona w północnej ścianie prezbiterium kaplicy. Ostatni z wymienionych,

its opening, admired by thousands of tourists, visiting the salt mine excavations of Wieliczka. It is a perfect illustration of religiousness of Wieliczka miners, at the same time perfectly matching the symbolic union between art and nature.

The concept of creation of a new chapel, which would be dedicated to the most important patron of salt miners – saint Kinga – is related to the 600th anniversary of her death. The nationwide anniversary celebrations resulted, among other things, in construction of a new underground shrine – a chapel dedicated to Kinga, who at the time was beatified. Originators of the idea and its enactment were three persons – the imperial-royal treasury counsellor Józef Waydowicz, the imperial-royal senior mining advisor Sylwery Miszke and the imperial-royal mining manager Edward Windakiewicz. We are reminded of this fact by the commemorative plate in the northern wall of the chapel choir. The last of the three men mentioned here, E. Windakiewicz, convinced the two senior state clerks – J. Waydowicz and S. Miszke – to support the project of establishing a new chapel in the mine even prior to year 1895. This was a warranty of substantive and financial assistance for the new task. As a result, it was possible to obtain the consent to appoint a number of regular mine employees to perform adaptation works, as well as acceptance of the iconographic design for the chapel's future interior. At the same time, one of Wieliczka's miners – Józef Markowski – was appointed as the leading author of architectural and sculpting works. By his courage and commitment to the ambitious task, S. Miszke, among the key saltworks officials, has been remembered not only by the saltworks employees and inhabitants of Wieliczka, but also by millions of tourists, visiting the Wieliczka mine every year¹⁵.

As a senior member of the mine administration, S. Miszke was committed not only to his professional affairs, but also – equally strongly – to the social life of the city. Already as the mining adjunct, one year after his arrival in Wieliczka, in years 1873–1876 and later in years 1889–1897, he was a city councillor. He also performed important functions in such organisations as the “Lutnia” Singing Society, the “Kunegunda” Library of mine workers or the “Sokół” Gymnastics Society¹⁶.

¹⁵ Ł. Walczy: *Kadra urzędnicza...*, p. 76; K. Paluch-Staszkiel: *Kaplica bł. Kingi w Kopalni Soli w Wieliczce*, SMDŻ, vol. X, Wieliczka 1981, pp. 114, 120–121; B. Konwerska, *Kaplica św. Kingi. Świątynia wielickich górników*, Wieliczka 2014, pp. 3–8.

¹⁶ M. Międzobrodzka: *Wieliczka w czasach autonomii galicyjskiej*, Wieliczka 2021, pp. 26–30; W. Gawroński: *Słownik biograficzny...*, p. 123.

E. Windakiewicz, prawdopodobnie jeszcze przed 1895 r. pozyskał przychyłność wyższych urzędników państwowych – J. Waydowicza i S. Miszke – co do pomysłu założenia nowej kaplicy w kopalni. Zabieg ten zagwarantował wsparcie merytoryczne i finansowe nowego zadania. W efekcie udało się uzyskać zgodę na zatrudnienie przy pracach adaptacyjnych grupy kilku, a być może kilkunastu etatowych górników oraz akceptację programu ikonograficznego przyszłego wystroju kaplicy. Jednocześnie na głównego twórcę prac architektoniczno-rzeźbiarskich wybrano jednego z wielickich górników – Józefa Markowskiego. Odwagą i zaangażowaniem w realizację ambitnego przedsięwzięcia S. Miszke, w towarzystwie najważniejszych urzędników salinarnych, wpisał się na trwale w pamięć – nie tylko pracowników saliny oraz mieszkańców Wieliczki, ale milionów turystów rokrocznie zwiedzających wielickie podziemia¹⁵.

Pełniąc wysokie funkcje górnicze, S. Miszke angażował się – równie mocno jak w sprawę zawodowe – w życie społeczne miasta. Jeszcze jako adiunkt górniczy, rok po przybyciu do Wieliczki, pełnił w latach 1873–1876, a następnie w latach 1889–1897 funkcję radnego. Ponadto piastował wysokie stanowiska w takich organizacjach, jak Towarzystwo Śpiewacze „Lutnia”, czytelnia robotników górniczych „Kunegunda” oraz Towarzystwo Gimnastyczne „Sokół”¹⁶.

Niewątpliwe zasługi S. Miszke zaowocowały nie tylko sukcesami reprezentowanych przez niego instytucji, ale samemu zainteresowanemu przyniosły powszechny szacunek i uznanie. Ich najtrwalszym wyrazem było nadanie podziemnym wyrobiskom Wieliczki oraz Bochni imienia ich zarządcy. Jako pierwsi z propozycją uczczenia osoby S. Miszke wystąpili urzędnicy salinarni Bochni, którzy uchwałą z 10 grudnia 1896 r. nadali szybikowi oraz poprzeczni nazwę *Miszke*¹⁷.

Zgłębiany w latach 1880–1883 z poziomu *Russeggera* do poziomu *Otta* 40-metrowy szybik, określany początkowo jako nr 121, oraz pochylnia, nazywana początkowo *Proszówki*, nową nazwą upamiętniły służbę S. Miszke w bocheńskiej kopalni, którą pełnił od 18 stycznia 1880 do 4 czerwca 1889 r. Bocheński zarząd swoją decyzją chciał utrwalić w pamięci potomnych zasługi i pracę S. Miszke

¹⁵ Ł. Walczy: *Kadra urzędnicza...*, s. 76; K. Paluch-Staszkiel: *Kaplica bł. Kingi w Kopalni Soli w Wieliczce*, SMDŻ, t. X, Wieliczka 1981, s. 114, 120–121; B. Konwerska, *Kaplica św. Kingi. Świątynia wielickich górników*, Wieliczka 2014, s. 3–8.

¹⁶ M. Międzybrodzka: *Wieliczka w czasach autonomii galicyjskiej*, Wieliczka 2021, s. 26–30; W. Gawroński, *Słownik biograficzny...*, s. 123.

¹⁷ Arch. MŻKW, *Akt nadania nazwy „Szybik i Poprzecznia Miszke”...*

Ilustracja 2. Rzut poziomy i pionowy szybiku i poprzeczni Miszkego oraz mapa fragmentu kopalni z obramieniem imitującym wnętrze komory z gnomami, rys. A. Ślusarczyk, oprawa R. Jaboda, Bochnia, 30 maja 1897

Fig. No. 2. Horizontal and vertical projection of the Miszke pit-hole and a map of a fragment of the mine with the frame imitating the interior of the chamber with gnomes, drawing by A. Ślusarczyk, framing by R. Jaboda, Bochnia, 30 May 1897

na rzecz uruchomienia poziomu *Otta* oraz połączenia nowego, wspomnianego poziomu z szybem *Campi*, dzięki pogłębieniu otworu szybowego¹⁸.

Dyplom bocheński 30 maja 1897 r. podpisali: naczelnik saliny bocheńskiej Stanisław Strzelecki h. Oksza, c. k. radca górniczy, Romuald Baron, c. k. starszy zarządca górniczy oraz Feliks Piestrak, c. k. adiunkt salinarny, późniejszy dyrektor Saliny Wielickiej¹⁹. Dokument złożony z dwóch kart zawiera, obok szczegółowego, pisemnego uzasadnienia podjętej przez bocheński zarząd decyzji, graficzne przedstawienie nowo nazwanych wyrobisk. Mapa z fragmentem interesującej nas części kopalni bocheńskiej została umieszczona wewnątrz bogato dekorowanej ilustracji, przedstawiającej wnętrze kopalni oraz prace górnicze wykonywane przez legendarne skrzaty kopalniane. W górnej partii rysunku umieszczono laur z napisem „Szczęść Boże” oraz skrzyżowane narzędzia górnicze z koroną królewską. Sama mapa przedstawia rzut poziomy i pionowy szybiku oraz poprzeczni *Miszke* w otoczeniu bezpośrednio sąsiadujących wyrobisk. W górnej partii mapy umieszczono szczegółowy rysunek budynku najważniejszego szybu bocheńskiej kopalni – *Campi*. Całość asygnowana została przez autora Antoniego Ślusarczyka, c. k. urzędnika salinarnego²⁰. Dodajmy, że przygotowany z pieczołowitością dokument osadzony został w oprawie z płótna ozdobionej tłoczeniami. Jej autorem jest znany krakowski mistrz introligatorski Robert Jahoda, który swój zakład prowadził w Krakowie w latach 1887–1947²¹.

Drugi z dyplomów, nadający wielickim wyrobiskom imię S. Miszke, podpisany został 18 marca 1897 r. przez przedstawicieli wielickiego Zarządu Salinarnego: Antoniego Müllera, c. k. starszego zarządcę górniczego, późniejszego dyrektora Saliny Wielickiej, Ignacego Jakeshego, c. k. radcę górniczego, Emila Macha, c. k. starszego zarządcę górniczego, Józefa Fryta, c. k. starszego mierniczego, późniejszego naczelnika Zarządu Salinarnego, Stanisława Steinera, c. k. fizyka salinarnego, Stanisława Tarchalskiego c. k. zarządcę materiałów, Juliana Dietza, c. k. zarządcę górniczego, późniejszego zastępcę naczelnika Zarządu Salinarnego, Edwarda Windakiewicza, c. k. zarządcę górniczego, Erazma Barącz, c. k. mierniczego, późniejszego naczelnika saliny wielickiej oraz znanego kolekcjonera,

¹⁸ Tamże.

¹⁹ Tamże; *Szematyzm...*, Lwów 1897, s. 172.

²⁰ M. Marynowski, L. Rzepka: *Inwentarz Akt Salinarnych Wieliczki i Bochni z lat 1772–1918 Muzeum Żup Krakowskich Wieliczka* (dalej: *Inwentarz Akt Salinarnych...*), Wieliczka 2004, s. 439.

²¹ Arch. MŻKW, *Akt nadania nazwy „Szybik i Poprzecznia Miszke”...*; <http://muzeumkrakowa.pl/drukarnstwo-i-introligatorstwo> (4 sierpnia).

Unquestionable achievements of S. Miszke not only contributed to successes enjoyed by institutions, which he represented, but also made him a widely respected and renowned figure. The most lasting proof of this fact was naming the underground excavations of Wieliczka and Bochnia after their manager. The first initiative to commemorate S. Miszke came from saltworks clerks of Bochnia, who passed a resolution on 10 December 1896 to give the name *Miszke* to a pit-hole and a crosscut¹⁷.

The 40-metre pit-hole, deepened in years 1880–1883 from the *Russegger* level to the *Otto* level, initially referred to as number 121, and a crosscut, previously known as *Proszówki*, were named after S. Miszke in recognition of his work on behalf of the Bochnia mine from 18 January 1880 until 4 June 1889. The Bochnia mine administration made this decision to commemorate the achievements and work of S. Miszke, which led to opening of the *Otto* level and connecting it to the *Campi* shaft by deepening of the shaft opening¹⁸.

The diploma, issued in Bochnia on 1897, was signed by: the head of the Bochnia saltworks, Stanisław Strzelecki of Oksza coat of arms, the imperial-royal mining advisor, Romuald Baron, the imperial-royal senior mining manager Feliks Piestrak, the imperial-royal saltworks adjunct, who was later to become the director of the Wieliczka Saltworks¹⁹. The document, which consists of two sheets, contains a detailed written justification for the decision made by the Bochnia mine administration, as well as a graphic presentation of the renamed excavations. A map showing the appropriate fragment of the Bochnia mine was incorporated into a richly decorated illustration of the mine interior and mining works, performed by the legendary mine gnomes. The upper part of the drawing contains a laurel wreath with the inscription “God Bless” and the crossed mining tools with a royal crown. The map presents a horizontal and a vertical projection of the pit-hole and the *Miszke* crosscut with the directly adjacent excavations. The upper part of the map contains a detailed drawing of the building on top of the most significant shaft of the Bochnia mine – *Campi*. The entire work has been signed by the author – the imperial-royal saltworks clerk Antoni Ślusarczyk²⁰. Let us add that

¹⁷ Arch. MŻKW, *Akt nadania nazwy “Szybik i Poprzecznia Miszke”...*

¹⁸ Ibidem.

¹⁹ Ibidem; *Szematyzm...*, Lviv 1897, p. 172.

²⁰ M. Marynowski, L. Rzepka: *Inwentarz Akt Salinarnych Wieliczki i Bochni z lat 1772–1918 Muzeum Żup Krakowskich Wieliczka* (hereinafter: *Inwentarz Akt Salinarnych...*), Wieliczka 2004, p. 439.

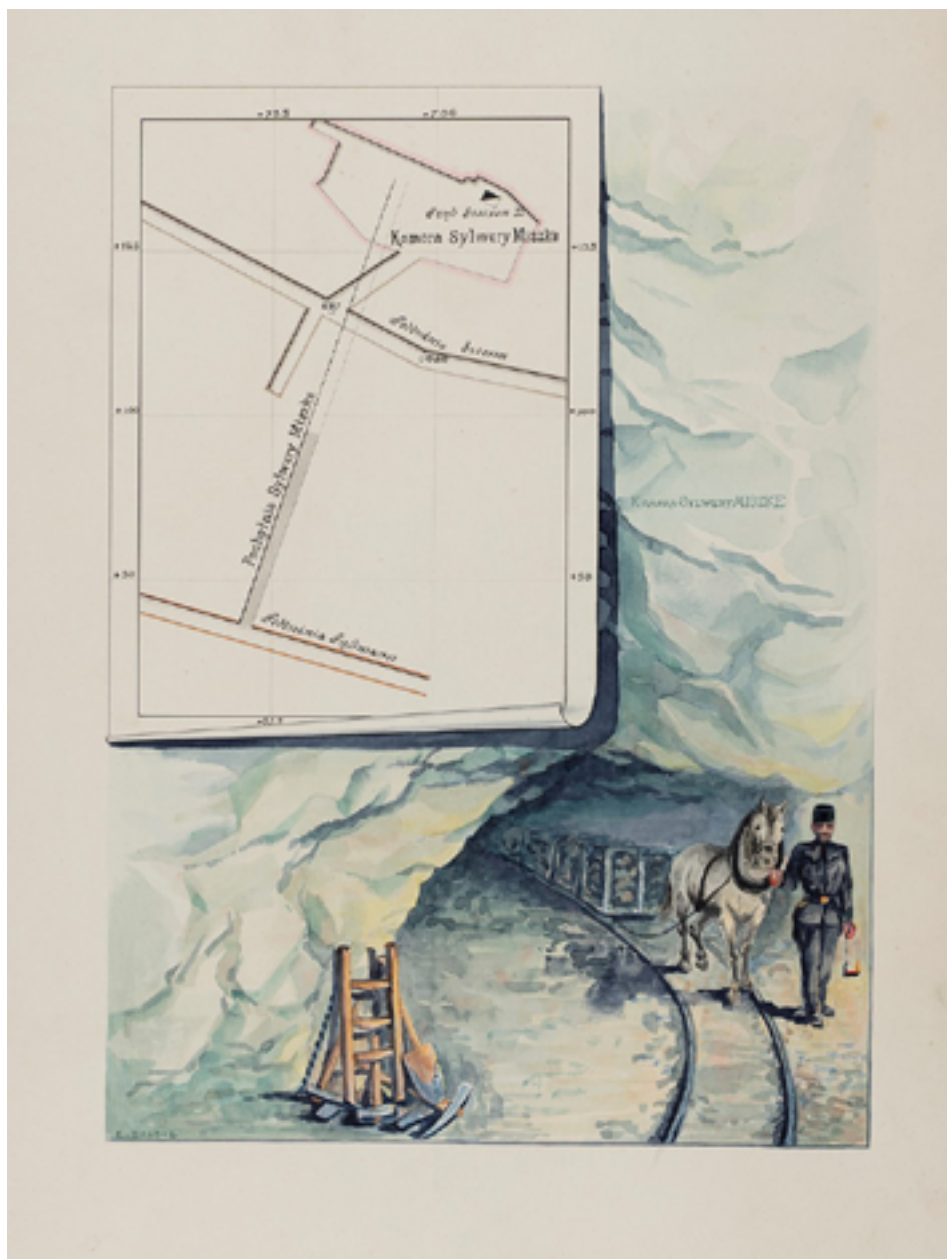
Ilustracja 3. Jedyna fotografia komory Sylwery Miszkego, Wieliczka, ok. 1919

Fig. No. 3. The only photograph of the Sylwery Miszke Chamber, unidentified photographer, Wieliczka, ca. 1919

Wincentego Gruszeckiego, c. k. rachmistrz (zawiadowcę kasy), Aleksandera Folusiewicza, c. k. adiunkta górniczego, późniejszego c. k. radcę górniczego oraz Stanisława Endemanna, c. k. adiunkta. W dokumencie złożonym, analogicznie do dyplomu bocheńskiego, z dwóch pojedynczych kart umieszczono tekst oraz mapę z pochylnią i komorą *Sylwery Miszke*²².

Dnia 11 stycznia 1897 r. wielicki Zarząd Salinarny przyjął jednomyślną uchwałę nadającą nowym wyrobiskom – pochylni i komorze – imię S. Miszke. Podobnie jak to miało miejsce w przypadku kopalni bocheńskiej – wielickie władze górnicze swoją decyzję argumentowały zamiarem uczczenia zasług c. k. starszego radcy górniczego w dziedzinie górnictwa, a zwłaszcza chęcią podkreślenia jego roli w rozwoju wielickiej kopalni soli. Nową nazwę nadano pochylni pędzonej od podłużni *Gussmann*

²² Arch. MŻKW, *Akt nadania nazwy „Pochylnia i komora Sylwery Miszke”...*; M. Marynowski, L. Rzepka: *Inwentarz Akt Salinarnych...*, s. 409–444.

Ilustracja 4. Mapa fragmentu kopalni z pochylnią i komorą Sylwery Miskiego oraz mapa fragmentu kopalni wkomponowana w akwarelę przedstawiającą transport konny w kopalni, rys. E. Barącz, oprawa R. Jaboda, Wieliczka, 18 marca 1897

Image No. 4. Map of a mine fragment with the Sylwery Miskie incline and chamber, drawing by E. Barącz, framing by R. Jaboda, Wieliczka, 18 March 1897

do podłużni *Szecszen* oraz komorze usytuowanej przy podłużni *Szecszen*, a leżącej na linii nowo powstałej pochylni. Oba sąsiadujące ze sobą wyrobiska zilustrowano na fragmentarycznej mapie wkomponowanej w akwarelę przedstawiającą transport konny w komorze *Sylwery Miszke*, której autorem jest E. Barącz. Akt nadania wraz z mapą umieszczone zostały w oprawie z płótna introligatorskiego z ozdobnymi złożeniami i mosiężnym monogramem SM (*Sylwery Miszke*), wykonanej przez R. Jahodę w Krakowie. Całość zabezpieczono w pudle tekturowym wyściełanym atlasem²³.

Nie tylko praca, ale i osobiste zaangażowanie S. Miszke w codzienne funkcjonowanie małopolskich kopalń soli zadecydowało o rosnącym prestiżu tego galicyjskiego urzędnika salinarnego. Niemale znaczenie miały także pełnione przez niego najważniejsze funkcje w austriackiej administracji salinarnej. To właśnie stanowisku naczelnika Saliny Wielickiej, a nie własnej pracy, zawdzięczał otrzymanie listu uznania za współudział w urządzeniu ekspozycji górniczej na Powszechnej Wystawie Krajowej we Lwowie.

Po sukcesie Wystawy Krajowej Rolniczej i Przemysłowej we Lwowie (1877 r.)²⁴ i po zorganizowaniu Wystawy Krajowej Rolniczo-Przemysłowej w Krakowie (1887 r.)²⁵ urządzono w 1894 r. Powszechną Wystawę Krajową we Lwowie, której głównym celem było zaprezentowanie osiągnięć nauki, sztuki, techniki, gospodarki i przemysłu Galicji. W skład komitetu wykonawczego wystawy wszedł Adam książę Sapieha jako prezes wystawy oraz wiceprezesi – Stanisław hrabia Badeni, Józef Friedlein (prezydent m. Krakowa), August Gorayski i Edmund Mochnacki (prezydent m. Lwowa). Na stanowisko dyrektora wystawy powołano dr. Zdzisława Marchwickiego, wiceprezydenta Lwowa²⁶.

Otwarta 5 czerwca 1894 r., pod protektoratem cesarza Franciszka Józefa I, ekspozycja prezentowała 34 główne dziedziny życia społeczno-gospodarczego Galicji. Przygotowywaną dwa lata wystawę zainstalowano w Parku Stryjskim w 129 budynkach. Wśród nich, w Pawilonie Ministerstwa Skarbu (nr 56), przypominającym typowe zabudowania fabryczne odznaczające się wielkimi oknami,

²³ Arch. MŻKW, *Akt nadania nazwy „Pochylnia i komora Sylwery Miszke”*...

²⁴ *Wystawa Krajowa Rolnicza i Przemysłowa: organ komitetu wystawy*, 1877, nr 1–24, s. 1.

²⁵ W. Szajnocha: *Przemysł górniczy galicyjski na wystawie krajowej w Krakowie w r. 1887*, Lwów 1888.

²⁶ *Powszechna Wystawa Krajowa we Lwowie w 1894 r.*, Kraków 1896, s. III, 9–10; *Ilustrowany przewodnik po Lwowie i Powszechnej Wystawie Krajowej*. Lwów 1894, s. 154–170; *Ilustrowana pamiątka z Powszechnej Wystawy Krajowej we Lwowie w roku 1894*, Lwów 1894, s. 9–32.

the painstakingly prepared document has been framed in embossed ornamental canvas. The frame was made by a renowned bookbinding master of Cracow, Robert Jahoda, who operated his workshop in years 1887–1947²¹.

The second diploma, which confirms naming some of the Wieliczka excavations after S. Miske, was signed on 18 March 1897 by representatives of the Saltworks Administration of Wieliczka: Antoni Müller, the imperial-royal senior mining manager and subsequently director of the Wieliczka Saltworks, Ignacy Jakesch, the imperial-royal mining advisor, Emil Mach, the imperial-royal senior mining advisor, Józef Fryt, the imperial-royal senior surveyor and later the head of the Saltworks Administration, Stanisław Steiner, the imperial-royal saltworks physician, Stanisław Tarchalski, the imperial-royal materials manager, Julian Dietz, the imperial-royal mining manager, later the deputy head of the Saltworks Administration, Edward Windakiewicz, the imperial-royal mining manager, Erazm Barącz, the imperial-royal surveyor, later the head of the Saltworks Administration of Wieliczka and a well-known collector, Wincenty Gruszecki, the imperial-royal accountant (financial manager) Aleksander Folusiewicz, the imperial-royal mining adjunct and later the imperial-royal mining advisor and Stanisław Endemann, the imperial-royal adjunct. The document, like the diploma of Bochnia, consists of two sheets, containing some text and a map of the inclined drift and the chamber named *Sylwery Miske*²².

On 11 January 1897, the Saltworks Administration of Wieliczka unanimously passed the resolution to name the new excavations – the inclined drift and the chamber – after pp. Miske. Like in the mine of Bochnia, the mining administration of Wieliczka justified its decision by its intention to commemorate the achievements of the imperial-royal senior mining advisor in the mining industry, in particular, to underline his role in development of Wieliczka salt mine. The new name was assigned to the inclined drift running from the *Gussmann* drift to the *Szecszen* drift and to the chamber situated next to the *Szecszen* drift, along the route of the newly developed inclined drift. The two adjacent excavations are depicted on the fragmentary map incorporated into a watercolour painting by E. Barącz, presenting horse transport in the *Sylwery Miske* chamber. The act of assignment and the map

²¹ Arch. MŻKW, *Akt nadania nazwy "Szybik i Poprzecznia Miske"*...; <http://muzeumkrakowa.pl/drukarstwo-i-introligatorstwo> (4 August).

²² Arch. MŻKW, *Akt nadania nazwy "Pochylnia i komora Sylwery Miske"*...; M. Marynowski, L. Rzepka: *Inwentarz Akt Salinarnych*..., pp. 409–444.

Ilustracja 5. List uznania Komitetu Wystawy Krajowej dla Sylwerego Miszke, lit. A. Przeszlak, Lwów 1894

Fig. No. 5. Letter of gratitude from the Committee of the National Exhibition for S. Miszke, lithograph by A. Przeszlak, Lviv 1894

have been framed in bookbinding canvas with ornamental gilding and a brass monogram SM (Sylwery Miszke), made by R. Jahoda in Cracow. The diploma was put in a cardboard box padded with satin²³.

Not only the work of S. Miszke, but also his commitment to everyday operation of the salt mines of the region of Małopolska were decisive for the growing prestige of this Galician saltworks clerk. The fact that he performed some of the key functions in the Austrian saltworks administration was also important. It was thanks to his position as the head of Wieliczka Saltworks, and not his own work, that he received a letter of recognition for his contribution to the mining display at the National Exhibition in Lviv.

After the success of the National Agricultural and Industrial Exhibition in Lviv (1877)²⁴ and after organising of the National Agricultural and Industrial Exhibition in Cracow (1887)²⁵, in 1894, a National Exhibition was organised in Lviv in 1894 to present the achievements of science, art, technology, economy and industry of Galicia. The executive committee members for the exhibition were prince Adam Sapieha as the chairman and vice chairmen – count Stanisław Badeni, Józef Friedlein (the mayor of the city of Cracow), August Gorayski and Edmund Mochnacki (the mayor of Lviv). The director of the exhibition was doctor Zdzisław Marchwicki, the deputy mayor of Lviv²⁶.

The exhibition, opened on 5 June 1894 under the patronage of emperor Franz Joseph I presented 34 main fields of the social and economic life of Galicia. It took two years to prepare the exhibition, which occupied 129 buildings in the Stryjski Park. Among these, in the Pavilion of the Ministry of Treasury (no. 56), which resembled typical factory buildings with big windows, a characteristic tower with a clock and a factory bell, there was a display of some of the mining activity of Galicia (referred to as group VIII), that is, salt mining. The right wing of the pavilion housed a collective exhibition of the imperial-royal saltworks administrations of

²³ Arch. MŻKW, *Akt nadania nazwy "Pochylnia i komora Sylwery Miszke"...*

²⁴ *Wystawa Krajowa Rolnicza i Przemysłowa: organ komitetu wystawy*, 1877, no. 1–24, p. 1.

²⁵ W. Szajnocha: *Przemysł górniczy galicyjski na wystawie krajowej w Krakowie w r. 1887*, Lviv 1888.

²⁶ *Powszechna Wystawa Krajowa we Lwowie w 1894 r.*, Cracow 1896, pp. III, 9–10; *Ilustrowany przewodnik po Lwowie i Powszechniej Wystawie Krajowej*. Lviv 1894, pp. 154–170; *Ilustrowana pamiątka z Powszechniej Wystawy Krajowej we Lwowie w roku 1894*, Lviv 1894, pp. 9–32.

typową wieżę z zegarem i dzwonkiem fabrycznym, znalazła się ekspozycja prezentująca część galicyjskich kopalni (określonych jako grupa VIII), a mianowicie górnictwo solne. W prawym skrzydle pawilonu umieszczono wystawę zbiorową c. k. zarządów salinarnych w: Bochni, Bolechowie, Delatynie, Drohobyczu, Kałuszu, Kosowie, Lacku, Łanczynie, Stebniku, Wieliczce oraz Kaczyce²⁷.

Dzięki zaangażowaniu galicyjskich urzędników salinarnych, również z Wieliczki i Bochni, sól została okazale zaprezentowana na wystawie krajowej. Na ekspozycji salinarnej powstało prawdziwe muzeum geologiczno-górniczno-historyczne prezentujące oryginalne narzędzia, mapy, plany, przekroje, zestawienia statystyczne, okazy geologiczne i specjalnie przygotowane modele. W bogactwie przedmiotów związanych z galicyjskimi kopalniami soli znalazły się obiekty bezpośrednio pochodzące z wielickiej saliny. Wśród nich przedstawiono główny plan podziemi wielickich w skali 1:720, komplet map wykonanych przez Marcina Germana, płaskorzeźbę *Upadek Jezusa pod krzyżem* z kaplicy *Lizak*, bałwana solnego, chorągiewkę szczytową z Zamku Żupnego, teodolit pomysłu c. k. starszego mierniczego Karola Mialovicha, matrycę geologiczną wielickiego złoża wykonaną z płyt szklanych, model szali szybowej z wózkiem kopalnianym, bryłę soli kryształowej z komory *Bauma*, drewnianą drabinę z narostami solnymi z szybiku *Zamtus* oraz inne okazy górotworu wielickiego. Nie zabrakło również dwóch słynnych wielickich żyrandoli kryształowych, wykonanych według rysunków ówczesnego wielickiego c. k. adiuńka górniczego Erazma Barącza. Ponadto, na potrzeby wystawy przygotowano, zaprojektowaną przez wspomnianego E. Barącza, sztuczną grootę zbudowaną z bloków i kryształów soli z Wieliczki, Bochni i Kałusza²⁸.

Doceniając zaangażowanie wielickiego Zarządu Salinarnego we współtworzenie lwowskiej wystawy, na ręce jej naczelnika – S. Miszke, złożono oficjalny list uznania za urządzenie ekspozycji górnictwa w pawilonie Ministerstwa Skarbu. Dyplom, przygotowany i wydrukowany w zakładzie litograficznym Antoniego

²⁷ *Powszechna Wystawa Krajowa we Lwowie w 1894 r.*, Kraków 1896, s. III, 9–10; *Katalog Powszechnej Wystawy Krajowej we Lwowie w roku 1894 pod protektoratem najmiłościwszego cesarza i króla Franciszka Józefa I*, wyd. 2, Lwów 1894, s. 98–100, *Ilustrowany przewodnik po Lwowie i Powszechnej Wystawie Krajowej*, Lwów 1894, s. 154–170; *Ilustrowana pamiątka z Powszechnej Wystawy Krajowej we Lwowie w roku 1894*, Lwów 1894, s. 15.

²⁸ *Katalog zbiorowej wystawy w pawilonie C. K. Ministerstwa Skarbu. C. k. Saliny w Galicji i na Bukowinie tudzież c. k. fabryki tytoniu w Galicji*, Lwów 1894, s. 3, 30–34; *Zbiory Specjalne Muzeum Żup Krakowskich Wieliczka* (dalej: *Zb. Spec. MŻKW*), *Pawilon Salin Galicyjskich na Wystawie Krajowej we Lwowie*, fot. nn, Lwów 1894, nr inw. 429/Zb. Spec.

Ilustracja 6. Wnętrze pawilonu z fragmentem ekspozycji Salin Galicyjskich na Wystawie Krajowej we Lwowie, reprodukcja fotografii wykonanej w 1894 r. (oryginał w Katedrze Geologii Uniwersytetu Jagiellońskiego)

Fig. No. 6. Pavilion interior with a fragment of the exhibition of the Galician Saltworks at the National Exhibition in Lviv, copy of a photograph made in 1894 (the original is held by the Chair of Geology of the Jagiellonian University)

Przyszlaka we Lwowie, przyznawany był osobom lub instytucjom, które znacząco przyczyniły się do realizacji ambitnego projektu, jakim była Powszechna Wystawa Krajowa we Lwowie. Drukowany, wielobarwny dokument, dekorowany motywami geometrycznymi, roślinnymi oraz znakiem graficznym wystawy (postacie wieśniaków w strojach ludowych wraz z narzędziami oraz napisem w otoku POWSZECHNA WYSTAWA KRAJOWA) podpisany został przez jej prezydium w osobach A. ks. Sapiehy, A. Gorayskiego oraz Z. Marchwickiego²⁹.

Omówione akty obrazują zawodową aktywność S. Miszke. Trudno jednak zapamiętać o jego zaangażowaniu w życie codzienne Wieliczki. Aktywny społecznie przez całe swoje życie zawodowe przyczynił się m.in. do rozwoju Czytelni Ludowej w Wieliczce.

W obliczu powszechnego analfabetyzmu (w 1880 r. nieumiejący czytać ani pisać stanowili 63,6% ogółu mieszkańców Galicji, w 1890 r. – 56,5% i w 1900 – 46,2%) w II połowie XIX w. zaczęły powstawać biblioteki ludowe. Ruch wokół ich tworzenia wzmógł się pod koniec lat 60. XIX w. Wśród nich znalazła się wielicka Czytelnia Ludowa powołana do życia najprawdopodobniej już w 1869 r., a jej głównym celem był rozwój życia kulturalno-oświatowego Wieliczki. Obok bogatej biblioteki, liczącej z czasem ponad 2000 pozycji inwentarzowych, instytucja ta prowadziła ożywioną działalność kulturalną, organizując lub współorganizując wydarzenia i uroczystości istotne w życiu społecznym miasta. Czytelnia regularnie aranżowała wieczorki wokalnie-muzyczne i deklamatorskie. Brała również czynny udział w ogólnonarodowych akcjach patriotycznych. W 1890 r. przyczyniła się do wydania i sprzedaży książki „Zosia”, z której dochód przeznaczono na sprowadzenie zwłok Adama Mickiewicza do kraju. W bogatym księgozborze czytelnicy, obok pozycji popularnonaukowych, literatury fachowej, poradników, czasopism i przewodników, dominowała literatura piękna³⁰.

²⁹ Arch. MŻKW, *List uznania...*; por. *List uznania dla dr. Aleksandra Czołowskiego za urządzenie Działu Zabytków Przedhistorycznych*. [Dyplom. Inc.:] *Powszechna Wystawa Krajowa we Lwowie r. 1894*. [...] *W. Dr. Aleksander Czołowski we Lwowie* [...], Zakład Litograficzny Antoni Przyszlak (Lwów), Wyd. 1894 <https://polona.pl/item/dyplom-inc-powszechna-wystawa-krajowa-we-lwowie-r-1894-w-dr-aleksander,MzQ0NDQ4/0/#info:metadata> (6 sierpnia).

³⁰ Zb. Spec. MŻKW, *Zaproszenie Wydziału czytelnicy na wieczorek ... ku uczczeniu odsieczy Wiednia przez Jana III Sobieskiego*, Wieliczka 1883, nr inw. 597/1/Zb. Spec.; Zb. Spec. MŻKW, K. Skóra: *Czytelnia Ludowa w Wieliczce w II połowie XIX w. – organizacja i zbiory*, Kraków 1999, nr inw. 1652/Zb. Spec., s. 23–67; Zdzisław K.: *Zosia*, Kraków 1890; P. Krokosz: *Życie kulturalne Wieliczki od XIX wieku do czasów współczesnych*, SMDŻ, t. XXVII, Wieliczka 2011, s. 203–205; J. Szocki: *Biblioteki ludowe w Galicji w II połowie XIX wieku: zjawisko kulturowe, ich funkcje oświatowe*, [w:] „Kraków–

Ilustracja 7. Członkowie Czytelni im. św. Kunegundy, fot. nn., Wieliczka 1901

Fig. No. 7. Members of the Reading Room of St. Kunegunda, unidentified photographer, Wieliczka 1901

Bochnia, Bolechów, Deliatyn, Drohobych, Kalush, Kosiv, Lack, Lanchyn, Stebnyk, Wieliczka and Cacica²⁷.

Thanks to commitment of Galician saltworks clerks, including those from Wieliczka and Bochnia, salt got a magnificent display during the national exhibition. The saltworks exhibit was turned into a real geological, mining and historic museum, presenting the original tools, maps and layouts, cross-sections, statistical data, geological specimen and some specially prepared designs. Among the multitude of

²⁷ *Powszechna Wystawa Krajowa we Lwowie w 1894 r.*, Kraków 1896, pp. III, 9–10; *Katalog Powszechnej Wystawy Krajowej we Lwowie w roku 1894 pod protektoratem najmiłościwszego cesarza i króla Franciszka Józefa I*, 2nd edition, Lviv 1894, pp. 98–100, *Ilustrowany przewodnik po Lwowie i Powszechnej Wystawie Krajowej*, Lviv 1894, pp. 154–170; *Ilustrowana pamiątka z Powszechnej Wystawy Krajowej we Lwowie w roku 1894*, Lviv 1894, p. 15.

Ilustracja 7. Dyplom Czytelni Ludowej w Wieliczce dla Sylwerego Miszke, Wieliczka, 26 V 1891

Fig. No. 7. Diploma of People's Reading Room in Wieliczka for Sylwery Miske,
Wieliczka, 26 May 1891

items related to the Galician salt mines, there were some that came directly from the Wieliczka saltworks. These included the main layout of the Wieliczka mine in the scale of 1:720, a complete set of maps made by Marcin German, a low relief *Jesus falling under the cross* from the *Lizak* chapel, a salt-loaf, a banner from the top of the Saltworks Castle, a theodolite designed by imperial-royal senior surveyor Karol Mialovich, a geological matrix of the Wieliczka deposit made of glass sheets, a model of the shaft scale pan with a mine cart, a lump of crystal salt from the *Baum* chamber, a wooden ladder with some salt accretions from the *Zamtus* pit-hole, as well as other specimen of the Wieliczka rock mass. Two famous crystal chandeliers of Wieliczka were also displayed, made on the basis of drawings of the imperial-royal mining adjunct at the time, Erazm Barącz. Moreover, an artificial grotto, also designed by Barącz, made of salt blocks and crystals from Wieliczka, Bochnia and Kalush, was created for the exhibition²⁸.

In recognition of commitment of the Saltworks Administration of Wieliczka to development of the exhibition in Lviv, the saltworks head – S. Miszke received an official letter of praise for the mining exhibit in the pavilion of the Ministry of Treasury. The diploma, prepared and printed at the lithographic establishment of Antoni Przyszlak in Lviv, was awarded to persons or institutions that contributed significantly to the ambitious project of the National Exhibition in Lviv. The coloured, printed document, ornamented with geometric and floral patterns, as well as a graphic sign of the exhibition (figures of peasants in folk costumes, bearing tools, and an inscription along the rim NATIONAL EXHIBITION) was signed by the executive committee members – prince A. Sapieha, A. Gorayski and Z. Marchwicki²⁹.

The acts discussed illustrate the professional activity of S. Miszke. However, it is also necessary to keep in mind his involvement in everyday life of Wieliczka.

²⁸ *Katalog zbiorowej wystawy w pawilonie C. K. Ministerstwa Skarbu. C. k. Saliny w Galicji i na Bukowinie tudzież c. k. fabryki tytoniu w Galicji*, Lviv 1894, pp. 3, 30–34; Special Collections of the Cracow Saltworks Museum in Wieliczka (hereinafter: *Zb. Spec. MŻKW*), *Pawilon Salin Galicyjskich na Wystawie Krajowej we Lwowie*, photograph by unknown author, Lviv 1894, inv. no. 429/*Zb. Spec.*

²⁹ Arch. MŻKW, *List uznania...*; cf. *List uznania dla dr. Aleksandra Czołowskiego za urządzenie Działu Zabytków Przedhistorycznych. [Dyplom. Inc.:] Powszechna Wystawa Krajowa we Lwowie r. 1894. [...] W. Dr. Aleksander Czołowski we Lwowie [...]*, Lithographic Establishment of Antoni Przyszlak (Lviv). Ed. 1894 <https://polona.pl/item/dyplom-inc-powszechna-wystawa-krajowa-we-lwowie-r-1894-w-dr-aleksander,MzQ0NDQ4/0/#info:metadata> (6 August).

Na rozwój szeroko rozumianej działalności oświatowej, wydawniczej, a zwłaszcza bibliotecznej wielickiej czytelnicy wpłynął osobiście S. Miszke. Naczelnik Saliny Wielickiej swoją postawą przyczynił się do upowszechnienia czytelnictwa wśród ludności górniczego miasta Małopolski. Doceniając jego osobiste zaangażowanie, 11 stycznia 1891 r. członkowie walnego zgromadzenia czytelnicy przyznali c. k. starszemu radcy górniczemu tytuł honorowego członka wielickiej organizacji. Brak odpowiednich źródeł nie pozwala dziś dokładnie sprecyzować rodzaju i formy aktywności S. Miszke. Musiała być ona jednak na tyle istotna, że przyznano mu największe z możliwych wyróżnień – honorowe członkostwo. Dodajmy, że przed S. Miszke tytuł ten otrzymał pisarz Józef Ignacy Kraszewski, który przekazał wielickiej czytelnicy 102 tomy własnych dzieł³¹.

Dyplom upamiętniający nadanie tytułu honorowego członka, wydany 26 maja 1891 r., zawiera, obok właściwego tekstu, roślinne ornamenty dekoracyjne, w które wkomponowano amorki oraz alegoryczną postać kobiety z palmą, symbolizującą zwycięstwo czy też triumf. W górnej partii dokumentu umieszczono scenę rodzajową z książkami, a całość zwieńczono, w dolnej części dokumentu, monogramem SM (Sylwery Miszke)³².

Omawiając pamiętki związane z S. Miszke, trudno pominąć kolejny z dyplomów przekazany c. k. starszemu radcy górniczemu przez czytelnię robotników górniczych „Kunegunda”. Założona w 1898 r. instytucja za główny cel przyjęła sobie krzewienie oświaty w duchu chrześcijańskim, obronę interesów najliczniejszej grupy zawodowej saliny wielickiej oraz organizację życia towarzyskiego przez przygotowywanie zabaw, spotkań oraz uroczystości górniczych. Czytelnia swoją materialną stabilizację zawdzięczała majątkowi budowanemu ze składek członkowskich, z zysków osiągniętych dzięki organizacji festynów i zabaw oraz ze wsparcia saliny – w formie części kapitału uzyskanego przez Fundusz Zwiedzania Kopalni. W 1898 r. przydzielono czytelnicy „Kunegunda” bezpłatny lokal w dawnym mieszkaniu salinarnym, w budynku skarbowym nr 94, przy dawnej ul. Sandrowskiej, dzisiejszej ul. Limanowskiego. Według opisu Franciszka Widomskiego czytelnia górnicza zajmowała dwa duże pokoje i trzeci mniejszy we wschodnio-południowej

Lwów. Książki, czasopisma, biblioteki XIX i XX wieku”, red. J. Jarowiecki, t. VI, część 1, Kraków 2003, s. 177–179.

³¹ Biblioteka Jagiellońska, *Korespondencja Józefa Ignacego Kraszewskiego. Seria III: Listy do J. I. Kraszewskiego oraz do redakcji „Tygodnia” w Dreźnie z lat 1863–1887, T. 25/I (Instytucje – Towarzystwa – Anonimy)*, sygn. 6484, k. 448–449 (10 sierpnia).

³² Arch. MŻKW, *Dyplom Czytelni Ludowej...*

Ilustracja 9. Dyplom Czytelni im. św. Kunegundy dla Sylwestera Miszke, Wieliczka 1899
 Fig. No. 9. Diploma of the Reading Room of St. Kunegunda for S. Miszke, Wieliczka 1899

Ilustracja 10. Dom mieszkalny przy ul. Sandrowskiej 94, fot. J. Czernecki, Wieliczka 1908–1910
Fig. No. 10. Residential house at ul. Sandrowska 94, photograph by J. Czernecki, Wieliczka 1908–1910

części budynku. W pomieszczeniach tych, oprócz czytelnicy i biblioteki, znalazło się miejsce towarzyskich spotkań braci górniczej. W 1913 r. lokal czytelnicy przeniesiony został do budynku dawnych łazienek salinarnych. Przez cały okres swojego istnienia czytelnicy rozbudowywała księgozbiór, korzystając zarówno z wypracowanych przez siebie środków, jak i licznych darowizn³³.

Rok po założeniu czytelnicy im. św. Kunegundy jej zarząd przyznał, odchodzącemu na emeryturę, protektorowi czytelnicy S. Miszke tytuł honorowego członka. Przechowywany w zbiorach muzeum dyplom upamiętniający wydarzenie nadania

³³ D. Dobrowolska: *Górnicy salinarnicy Wieliczki w latach 1880–1939. Studium historyczno-socjologiczne załogi robotniczej*, Wrocław-Warszawa-Kraków 1965, s. 130; Zb. Spec. MŻKW, F. Widomski: *Moje wspomnienia*, nr inw. 811/Zb. Spec., t. I, s. 42; tamże, t. VI, s. 219–220; tamże, t. IX, s. 278; B. Konwerska: *Związki, stowarzyszenia i organizacje zawodowe w salinie wielickiej przełomu XIX i XX wieku*, SMDŻ, t. XXVI, Wieliczka 2009, s. 59–60.

Socially active throughout his entire professional life, he contributed, among others, to development of the Public Library in Wieliczka.

In the face of general illiteracy (in 1880, those unable to read and write constituted 63.6% of the entire population of Galicia, in 1890, it was 56.5% and in 1900 – 46.2%), public libraries started to emerge in the second half of the 19th century. The initiative became stronger in the late 1860s. The new establishments included the Public Library in Wieliczka, existing probably since 1869, which was aimed mainly at development of cultural and educational life of Wieliczka. Apart from running a big library, in which the number of books gradually reached more than 2000, the institution engaged in many cultural activities, organising and co-organising events and celebrations, which formed an important part of the city's social life. The library also organised singing, music and poetry evenings on a regular basis. Its staff also participated in national patriotic activities. In 1890, it contributed to publication and sales of the book entitled "Zosia" – the revenues were used to bring the body of Adam Mickiewicz to the country. The extensive book collection of the library, apart from popular science works, professional literature, handbooks, periodicals and guidebooks, consisted mainly of belles-lettres³⁰.

S. Miszke had some personal impact on development of the widely understood educational and publishing activity, with particular emphasis on the basic scope of activity of the Wieliczka library. The head of the Wieliczka Saltworks popularised reading among the mining population of this city of Małopolska thanks to his attitude. In recognition of his personal commitment, on 11 January 1891, members of the general assembly of the library awarded the imperial-royal senior mining advisor with the title of an honorary member of the organisation. However, lack of proper sources makes it impossible today to determine precisely the type and form of activity of pp. Miszke. Nevertheless, it must have been significant, if he was awarded the most prestigious of all titles – honorary membership. Let us add

³⁰ Zb. Spec. MŻKW, *Zaproszenie Wydziału czytelników na wieczorek ... ku uczczeniu odsieczy Wiednia przez Jana III Sobieskiego*, Wieliczka 1883, inv. no. 597/1/Zb. Spec.; Zb. Spec. MŻKW, K. Skóra: *Czytelnia Ludowa w Wieliczce w II połowie XIX w. – organizacja i zbiory*, Cracow 1999, inv. no. 1652/Zb. Spec., pp. 23–67; Zdzisław K.: *Zosia*, Kraków 1890; P. Krokosz: *Życie kulturalne Wieliczki od XIX wieku do czasów współczesnych*, SMDŻ, vol. XXVII, Wieliczka 2011, pp. 203–205; J. Szocki: *Biblioteki ludowe w Galicji w II połowie XIX wieku: zjawisko kulturowe, ich funkcje oświatowe* [in:], "Kraków-Lwów. Książki, czasopisma, biblioteki XIX i XX wieku", ed. J. Jarowiecki, vol. VI, part 1, Cracow 2003, pp. 177–179.

członkostwa wykonany został przez malarza Alfreda Beera, który w latach 1885–1890 studiował w Szkole Sztuk Pięknych w Krakowie. Ręcznie zdobiony dokument, obok klasycznego tekstu informacyjnego, umieszczonego na pożądanym tle, charakteryzuje się przemyślaną dekoracją i kompozycją. Obok motywów roślinnych na pierwszej karcie dyplomu znalazł się, w jego górnej partii, portret adresata, a po jego bokach alegoryczne postaci: kobiety ze skrzydłami oraz mężczyzny trzymającego w lewej ręce pochodnię, symbolizujących cnoty czy też wyróżniające się cechy charakteru adresata. W dolnej części dyplomu autor umieścił symbol Rzeczypospolitej – białego orła w koronie na czerwonej tarczy herbowej, własny podpis i datę powstania dokumentu. Na osobnej, minimalistycznie dekorowanej karcie, swoimi podpisami potwierdzili nadanie tytułu: m.in. prezes czytelnicy Jan Fertsch, sekretarz Teodor Popiołek, dr Jakub Dziewoński, zastępca burmistrza Wieliczki, Stanisław Strzelecki, c. k. urzędnik salinarny, Zygmunt Miczyński, właściciel Apteki Salinarnej, późniejszy burmistrz Wieliczki, Klemens Tyczyński, c. k. urzędnik salinarny, Klemens Gaczoł, c. k. urzędnik salinarny, Franciszek Baron, c. k. urzędnik salinarny, Andrzej Smrokowski, c. k. urzędnik salinarny, Zdzisław Kamiński, c. k. urzędnik salinarny czy Franciszek Włodarczyk, c. k. urzędnik salinarny, Roman Włodarczyk, Nikodem Broniowski, Marcin Rembacz³⁴.

Kolejny z dokumentów związanych z osobą naczelnika salin bocheńsko-wielickich łączy się z jego działalnością społeczną. Podpisany 20 kwietnia 1894 r. dyplom czynił z S. Miszke honorowego członka Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół” w Wieliczce.

W 1867 r. władze austriackie zatwierdziły statut powołanego we Lwowie pierwszego Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół” – pionierskiej organizacji wszechstronnego krzewienia sportu. Od lat 80. XIX w. postępował zdecydowany rozwój organizacyjny „Sokoła”. Lawinowo powstawały kolejne sokole gniazda zarówno na terenie Galicji, jak i innych zaborów. Wielicki „Sokół” powołany został do życia w czerwcu 1892 r. z inicjatywy osób zrzeszonych w Towarzystwie Śpiewaczym „Lutnia”. Zgromadzenie, pod przewodnictwem dr. J. Dziewońskiego, 12 czerwca podjęło decyzję o utworzeniu wielickiego Towarzystwa Gimnastycznego, do którego zapisało się 70 osób, a kolejne 120 wyraziło chęć wstąpienia. Jedno z trzydziestu sześciu gniazd utworzonych na obszarze zaboru austriackiego pod koniec

³⁴ Arch. MŻKW, *Dyplom Czytelni im. św. Kunegundy...*; W. Gawroński: *Słownik biograficzny...*, s. 121; M. Marynowski, L. Rzepka: *Inwentarz Akt Salinarnych...*, s. 409–444; <http://stksroda.pl/kontakt.html> (12 sierpnia).

that before S. Miszke, the title had been granted to writer Józef Ignacy Kraszewski, who had donated 102 volumes of his own works on behalf of the library³¹.

The diploma commemorating granting of the honorary member title, issued on 26 May 1891, contains, apart from the proper text, some floral ornaments, cupids and an allegorical figure of a woman with a palm, which symbolised victory or triumph. In the upper part of the document, there is a genre scene with books, and on the bottom – the monogram SM (Sylwery Miszke)³².

Discussing memorabilia related to S. Miszke, it is also necessary to mention yet another diploma, granted to the imperial-royal senior mining advisor by the “Kunegunda” library of mining workers. The institution, established in 1898, aimed mainly at popularising education in accordance with the spirit of Christianity, at protecting the interests of largest occupational group of the Wieliczka saltworks, as well as to organise social life through parties, meetings and miners’ celebrations. The library was in a stable financial condition thanks to membership premiums, profits from festivities and parties and from support, granted to the saltworks – in form of the part of money earned by the Mine Visiting Fund. In 1898, the “Kunegunda” library was assigned free space in a former apartment belonging to the saltworks, in the treasury building no. 94 at the former Sandrowska Street (today: Limanowskiego). According to Franciszek Widomski, the mining library occupied two big rooms and a smaller room in the east-southern part of the building. Apart from a reading room and a library, there was also space there for social meetings of the miners’ fraternity. In 1913, the library was moved to the former saltworks bath building. Throughout the entire period of its existence, the library increased its collection of books, using its own funds, as well as numerous donations³³.

One year after establishment of the St. Kunegunda Library, its management board awarded its retiring patron, S. Miszke, the title of an honorary member.

³¹ Jagiellonian Library, *Korespondencja Józefa Ignacego Kraszewskiego. Series III: Letters to J. I. Kraszewski and to the editorial office of “Tydzień” in Dresden of 1863–1887, Vol. 25/I (Institutions – Societies – Anonymous), cat. no. 6484, ca. 448–449 (10 August).*

³² Arch. MŻKW, *Dyplom Czytelni Ludowej...*

³³ D. Dobrowolska: *Górnicy salinarni Wieliczki w latach 1880–1939. Studium historyczno-socjologiczne załogi robotniczej*, Wrocław–Warszawa–Kraków 1965, p. 130; Zb. Spec. MŻKW, F. Widomski: *Moje wspomnienia*, inv. no. 811/Zb. Spec., vol. I, p. 42; ibidem, vol. VI, pp. 219–220; ibidem, vol. IX, p. 278; B. Konwerska: *Związki, stowarzyszenia i organizacje zawodowe w salinie wielickiej przełomu XIX i XX wieku*, SMDŻ, vol. XXVI, Wieliczka 2009, pp. 59–60.

Ilustracja 11. Dyplom honorowego członkostwa Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół” dla S. Miszke, Wieliczka, 20 kwietnia 1894

Fig. No. 11. Diploma of the Honorary Member of the “Sokół” Gymnastics Association for Sylwery Miszke, Wieliczka, 20 April 1894

The diploma commemorating the title granting ceremony, forming a part of the museum's collection, was made by painter Alfred Beer, who was a student of the School of Fine Arts in Cracow in years 1885–1890. The hand-painted document contains a classical information text against a gilded background, and its structure and ornamentation seem carefully balanced. Apart from floral patterns, the first page contains a portrait of the recipient with allegorical figures on his sides: a winged woman and a man holding a torch in his left hand, symbolising the virtues or key traits of the recipient. On the bottom, the author placed a symbol of the Republic of Poland – a white eagle wearing a crown against a red escutcheon, his own signature and the date of the document. A separate card with minimalistic ornaments, granting of the title was confirmed by signatures of the chairman of the library, Jan Fertsch, secretary Teodor Popiołek, doctor Jakub Dziewoński, the deputy mayor of Wieliczka Stanisław Strzelecki, the imperial-royal saltworks clerk, Zygmunt Miczyński, owner of the Saltworks Pharmacy and later the mayor of Wieliczka, Klemens Tyczyński, the imperial-royal saltworks clerk, Klemens Gaczoł, the imperial-royal saltworks clerk, Franciszek Baron, the imperial-royal saltworks clerk, Andrzej Smrokowski, the imperial-royal saltworks clerk, Zdzisław Kamiński, the imperial-royal saltworks clerk, as well as Franciszek Włodarczyk, the imperial-royal saltworks clerk, Roman Włodarczyk, Nikodem Broniowski, Marcin Rembacz³⁴.

The next document associated with the head of the Bochnia and Wieliczka saltworks is related to his social activity. The diploma, signed on 20 April 1894, granted S. Miszke the honorary membership of the “Sokół” Gymnastics Society in Wieliczka.

In 1867, the Austrian authorities approved the articles of association of the first Gymnastic Society established in Lviv, “Sokół” – the pioneer organisation for popularisation of sports. Since the 1880s, “Sokół” developed quite dynamically. Subsequent “falcon's nests” emerged in Galicia, as well as in other parts of the former Republic of Poland. “Sokół” in Wieliczka was established in June 1892 on the initiative of members of the “Lutnia” Singing Society. The association, led by doctor J. Dziewoński, made the decision to form the Gymnastics Society of Wieliczka on 12 June, with 70 members, who joined it initially, while 120 other

³⁴ Arch. MŻKW, *Dyplom Czytelni im. św. Kunegundy...*; W. Gawroński: *Słownik biograficzny...*, p. 121; M. Marynowski, L. Rzepka: *Inwentarz Akt Salinarnych...*, pp. 409–444; <http://stksroda.pl/kontakt.html> (12 August).

XIX w. funkcjonowało nieprzerwanie przez 56 lat, aż do jego oficjalnej likwidacji 7 maja 1948 r.³⁵

Złożony z dwóch kart, dekorowanych motywami roślinnymi dyplom nadania S. Miszke tytułu honorowego członka wykonany został przez malarza Jana Bukowskiego. Na karcie tytułowej umieszczono oficjalny tekst dyplomu, stylizowany na średniowieczny dokument opatrzony pieczęcią i inicjałem – pierwszą, bogato zdobioną literą tekstu dyplomu. Dodatkowo na karcie umieszczono owalny portret adresata oraz akwarelę z widokiem Zamku Żupnego od strony ul. E. Dembowskiego. Tekst dyplomu podpisali: prezes dr Jakub Dziewoński, naczelnik Henryk Michalski i sekretarz Teodor Popiołek. Na drugiej z kart, ozdobionej motywami roślinnymi, znalazło się kilkadziesiąt podpisów pozostałych członków „Sokoła”: m.in. Jana Fryta, Franciszka Włodarczyka, Wiktora Lachmanna, c. k. urzędnika salinarnego, Piotra Nizińskiego, c. k. urzędnika salinarnego, Wilhelma Kocha, burmistrza Wieliczki, Antoniego Życzkewicza, Józefa Jaglarza, Henryka Olszewskiego, Juliana Dietza czy Karola Miszke, c. k. urzędnika salinarnego, syna Sylwerego. Dyplom umieszczono w oprawie pluszowej z monogramem SM (Sylwery Miszke)³⁶.

Szczególnym akcentem, wśród pamiątek po S. Miszke jest wręczony mu 20 czerwca 1891 r. z okazji imienin okolicznościowy dyplom. Wspomniany druk powstał z inicjatywy urzędników c. k. Starostwa i c. k. Urzędu podatkowego w Wieliczce. Ozdobny, składany dokument zawiera, umieszczony w górnej części, ornament zdobiony motywami roślinnymi, alegoryczną postacią kobiety z książką i piórem oraz napisem: Z POWINSZOWANIEM IMIENIN. Na dole strony tytułowej podpisy złożyli przede wszystkim wieliccy urzędnicy: Leon Kurykowski, c. k. starosta, Józef Balicki, c. k. komisarz powiatowy, Michał Woliński, c. k. inspektor podatkowy, Rajmund Sieniecki, c. k. poborca podatkowy, Kazimierz Gadomski, c. k. kontroler podatkowy, Franciszek Samulski, c. k. adiunkt podatkowy, Franciszek Baron, c. k. adiunkt podatkowy, Emil Hordt, c. k. adiunkt podatkowy, Józef Kownacki, dr med., asystent sanitarny, Hieronim Ossetzki c. k. adiunkt podatkowy, Filip Drużbacki c. k. praktykant, Jakub Kluzek, c. k. praktykant podatkowy, Franciszek Datka, c. k. praktykant podatkowy, Walerian Spalke c. k. praktykant

³⁵ P. Krokosz: *Polskie towarzystwo gimnastyczne „Sokół” w Wieliczce 1892–1939 (1948)*, „Studia Slavica et Balcanica Petropolitana” 2015, nr 1(17), s. 208–222.

³⁶ Arch. MŻKW, *Dyplom honorowego członkostwa Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół” dla Sylwerego Miszke*; M. Marynowski, L. Rzepka: *Inwentarz Akt Salinarnych...*, s. 409–444.

Ilustracja 12. Dyplom z okazji imienin dla Sylwera Miszke, Wieliczka, 20 czerwca 1891

Fig. No. 12. Name-Day Diploma for S. Miszke, Wieliczka, 20 June 1891

oraz Teofil Hoszard, c. k. adiunkt podatkowy. Co ciekawe – w gronie tym znaleźli się przedstawiciele urzędów w Dobczycach i Bochni – Stanisław Świątecki, c. k. adiunkt podatkowy oraz Mieczysław Kupiec, c. k. praktykant podatkowy³⁷.

Zbiór osobistych pamiątek po S. Miszke nie jest jedynym przykładem bogato zdobionych dokumentów w zbiorach wielickiego muzeum. Omawiając pamiątki związane z Towarzystwem Gimnastycznym „Sokół”, koniecznym wspomnieć należy o drugim, analogicznym dyplomie przyznanym dr. J. Dziewońskiemu, prezesowi Towarzystwa w latach 1892–1900³⁸.

Zaangażowany w życie społeczne Wieliczki dr praw J. Dziewoński pełnił funkcję wicemarszałka Rady Powiatowej oraz zastępcy burmistrza m. Wieliczki – W. Kocha (1892–1900), członka Rady Powiatowej (1892–1900), pracownika Sądu Powiatowego (1891–1900), prezesa, a następnie syndyka Powiatowej Kasy Oszczędności (1898–1900), powołanej 14 stycznia 1897 r. w Wieliczce. Jeszcze w czasie jego prezesury, dnia 23 lipca 1897 r., uchwałą Walnego Zgromadzenia wielickiego gniazda sokolego przyznano mu, w uznaniu wieloletnich zasług, tytuł honorowego członka Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół” w Wieliczce³⁹.

Na marginesie wspomnijmy, że dr J. Dziewoński był ojcem Mieczysława (1895–1940), legionisty, porucznika Wojska Polskiego, który po 17 września 1939 r. dostał się do niewoli radzieckiej. Internowany w obozie w Ostaszkowie został zamordowany w 1940 r. w Twierze. Spoczywa na Polskim Cmentarzu Wojennym w Miednoje⁴⁰.

³⁷ Arch. MŻKW, *Z powinszowaniem imienin...*; *Szematyzm...*, Lwów 1891, s. 12, 37–38; *Szematyzm...*, Lwów 1892, s. 5, 15, 37–38.

³⁸ *Dyplom honorowego członkostwa Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół” dla dr Jakuba Dziewońskiego...*

³⁹ *Szematyzm...*, Lwów 1890, s. 121, 125; *Szematyzm...*, Lwów 1891, s. 121, 125; *Szematyzm...*, Lwów 1892, s. 125, 284, 320; *Szematyzm...*, Lwów 1893, s. 121, 125, 284, 320; *Szematyzm...*, Lwów 1894, s. 121, 125, 284, 320; *Szematyzm...*, Lwów 1895, s. 121, 125, 284, 320; *Szematyzm...*, Lwów 1896, s. 122, 125, 284, 320; *Szematyzm...*, Lwów 1897, s. 122, 125, 284, 320; *Szematyzm...*, Lwów 1898, s. 136, 140, 342, 385, 720; *Szematyzm...*, Lwów 1899, s. 135, 140, 342, 385, 720; *Szematyzm...*, Lwów 1900, s. 149, 152, 342, 385, 720; Arch. MŻKW, *Dyplom honorowy...*

⁴⁰ J. Duda: 209 spotkanie z cyklu „Wieliczka – Wieliczanie” pt. W 75. Rocznice (1940–2015) zbrodni katyńskiej – oficerowie wojska polskiego zamordowani przez NKWD w 1940 r. w ZSRR związani z Wielicką: Wiktor Marcelewicz Bojarski, Dominik Drabczyński, Mieczysław Dziewoński, Władysław Kraciuk, Andrzej Kuczek, Edward Okulski, Ignacy Szablowski, „Biblioteczka Wielicka”, z. 154, Wieliczka 2015, s. 325; <https://katyn.ipn.gov.pl/kat/ludzie/ofiary/baza-wyszukiwarka/r220944,DZIEWONSKI.html> (12 sierpnia); <https://katyn.ipn.gov.pl/kat/form/r9860585722,Dziewonski-Mieczyslaw.html> (12 sierpnia).

Ilustracja 13. Dyplom honorowego członkostwa Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół” dla dr. Jakuba Dziewońskiego, Wieliczka, 25 lipca 1898

Fig. No. 13. Diploma of the Honorary Member of the “Sokół” Gymnastics Association for Jakub Dziewoński, Ph.D., Wieliczka, 25 July 1898

Złożony z dwóch kart dyplom tradycyjnie zawiera kartę tytułową oraz autografy członków Towarzystwa. Na karcie tytułowej przedstawiona jest postać mężczyzny (prawdopodobnie portret dr. J. Dziewońskiego). Mężczyzna w mundurze sokolim w prawej ręce trzyma proporzec z tekstem dyplomu nadającego tytuł honorowego członka wielickiego „Sokoła”, a w lewej rozwinięty dokument zawierający autografy członków Towarzystwa, m.in.: Antoniego Gralewskiego, Sylwera Miszke i Antoniego Mazurkiewicza. Na drugiej z kart dyplomu znalazły się podpisy pozostałych członków wielickiego gniazda sokolego, m.in. Feliksa Piestraka, Antoniego Müllera, Wilhelma Kocha, Jana Fryta, Erazma Barącza i Zygmunta Miczyńskiego⁴¹.

Wśród kilkudziesięciu, przechowywanych w muzeum dokumentów znajdują się trzy dyplomy związane z osobą Leopolda Płazińskiego c. k. urzędnika galicyjskiego. Swoją karierę rozpoczął on w Krakowie, w latach 60. XIX w. Początkowo, w latach 1864–1868, pracował na rzecz Komisji Namiestnictwa w Krakowie (K. K. *Statthaltereicommission in Krakau*). Następnie, w latach 1867–1869, pełnił w mieście polskich królów funkcję komisarza (K. K. *Bezirksamt, K. K. Bezirks-Hauptmannschaft*). To właśnie w roli komisarza powiatowego w Krakowie uczestniczył w listopadzie 1867 r. w Komitecie parafialnym (kościelnym) nadzorującym konserwację ołtarza Wita Stwosza w Krakowie. W latach 1870–1872 pełnił funkcję komisarza oraz zastępcy starosty w Chrzanowie. Analogiczne zadanie powierzono mu w Wieliczce w 1873 r., gdzie jako komisarz ściśle współpracował z ówczesnym starostą wielickim Wacławem Potuczkiem. W 1874 r. znalazł się w gronie dwunastu sekretarzy c. k. Namiestnictwa, a rok później powołany został na starostę powiatu wielickiego. Stanowisko to piastował do 1883 r. Jednocześnie jako starosta wielicki pełnił funkcję prezydującego c. k. Powiatowej Komisji Szacunkowej w Wieliczce. Jeszcze w czasie pracy w powiecie wielickim, w 1882 r., wybrany został na posła Sejmu Krajowego z okręgu Wieliczka–Podgórze–Dobczyce. Stanowisko to piastował do 1889 r. W latach 1884–1886 znalazł zatrudnienie w c. k. Starostwie w Pilźnie, gdzie obok stanowiska starosty pełnił funkcję przewodniczącego Rady Szkolnej Okręgowej. Takie same stanowiska piastował w Bochni w 1887 r., gdzie pracował na stanowisku starosty i przewodniczącego Rady Szkolnej Okręgowej do 1888 r. Ostatnim miejscem jego aktywności zawodowej był Tarnów. W latach

⁴¹ Arch. MŻKW, *Dyplom honorowego członkostwa Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół” dla dr. Jakuba Dziewońskiego...*; B. Konwerska: *Dyplom honorowy dla dr. Jakuba Dziewońskiego*, „70/70...”, s. 298; M. Marynowski, L. Rzepka: *Inwentarz Akt Salinarnych...*, s. 409–444; W. Gawroński: *Słownik biograficzny...*, s. 15–17, 121, 128–129, 146–147.

people expressed their willingness to join as well. One of thirty-six “nests” in the territory annexed by Austria during the partition period, established in the late 19th century, operated continuously for 56 years until its official liquidation on 7 May 1948³⁵.

The diploma, granting the title of an honorary member to S. Miszke, consisted of two sheets ornamented with floral patterns and was made by painter Jan Bukowski. The title page contained the official text of the diploma, stylized to look like a medieval document with a seal and the initial – the first, heavily ornamented letter of the text. In addition, the sheet contains an oval portrait of the recipient and a watercolour painting of the Saltworks Castle, seen from E. Dembowskiego Street. The text was signed by the chairman, Doctor Jakub Dziewoński, head Henryk Michalski and secretary Teodor Popiołek. The second sheet, ornamented with floral patterns, holds several dozen signatures of the remaining “Sokół” members, including Jan Fryt, Franciszek Włodarczyk, Wiktor Lachmann, the imperial-royal saltworks clerk, Piotr Niziński, the imperial-royal saltworks clerk, Wilhelm Koch, the mayor of Wieliczka, Antoni Życzkewicz, Józef Jaglarz, Henryk Olszewski, Julian Dietz or Karol Miszke, the imperial-royal saltworks clerk and the son of Sylwery. The diploma was put in a plush frame with the monogram SM (Sylwery Miszke)³⁶.

A special place among memorabilia of S. Miszke is occupied by the diploma he received on 20 June 1891 on his name day. It was printed on the initiative of clerks of the imperial-royal District Authority and the imperial-royal Revenue Office in Wieliczka. The ornamented, folded document contains in its upper part a decorative floral pattern, an allegorical figure of a woman with a book, a quill pen and the inscription: NAME DAY GREETINGS. The bottom of the title page was signed mainly by clerks of Wieliczka: Leon Kurykowski, the imperial-royal starost, Józef Balicki, the imperial-royal District Authority commissioner, Michał Woliński, the imperial-royal tax inspector, Rajmund Sieniecki, the imperial-royal tax collector, Kazimierz Gadomski, the imperial-royal tax controller, Franciszek Samulski, the imperial-royal revenue adjunct, Franciszek Baron, the imperial-royal revenue adjunct, Emil Hordt, the imperial-royal revenue adjunct, Józef Kownacki, doctor of medical sciences, sanitary assistant, Hieronim Ossetzki

³⁵ P. Krokosz: *Polskie towarzystwo gimnastyczne “Sokół” w Wieliczce 1892–1939 (1948)*, “Studia Slavica et Balcanica Petropolitana” 2015, no. 1(17), pp. 208–222.

³⁶ Arch. MŻKW, *Dyplom honorowego członkostwa Towarzystwa Gimnastycznego “Sokół” dla Sylwerygo Miszke*; M. Marynowski, L. Rzepka: *Inwentarz Akt Salinarnych...*, pp. 409–444.

1889–1896 sprawował tam funkcję starosty, delegata c. k. Rządu w Kuratorium Szkoły Ogrodniczej, przewodniczącego Rady Szkolnej Okręgowej oraz komisarza rządowego lokalnej Kasy Oszczędności. Pełniąc funkcję c. k. starosty wielickiego znacząco przyczynił się do ratowania Wieliczki dotkniętej pożarem w 1877 r.⁴²

Ten aktywny c. k. radca namiestnictwa czterokrotnie odznaczony został tytułem honorowego obywatela miast Galicji. Po raz pierwszy w 1878 r. w Wieliczce, dwukrotnie w 1879 r. w Podgórzu oraz Dobczycach i po raz ostatni w Pilźnie, w 1885 r. Dyplomy potwierdzające nadanie godności przetrwały do dzisiaj. Trzy magazynowane są w Archiwum wielickiego muzeum, czwarty – związany z dawnym miastem, a dzisiejszą dzielnicą Krakowa Podgórzem – przechowywany jest w Narodowym Archiwum Państwowym w Krakowie⁴³.

Prawo nadawania radom gminnym obywatelstwa honorowego umożliwiła, wprowadzona 12 sierpnia 1866 r., Ustawa Gminna dla Królestwa Galicji i Lodomerii z Wielkim Księstwem Krakowskim. Na podstawie ustawy z 1866 r. wśród członków Rady Gminy zasiadły osoby wyróżniające się powszechnym szacunkiem i społecznym prestiżem. Nie inaczej było w przypadku Wieliczki. To właśnie jej radni, powołując się na paragraf 8 Ustawy Gminnej, jako pierwsi

⁴² *Szematyzm...*, Lwów 1864, s. 17; *Szematyzm...*, Lwów 1865, s. 17; *Szematyzm...*, Lwów 1866, s. 17; *Szematyzm...*, Lwów 1867, s. 19, 92; *Szematyzm...*, Lwów 1864, s. 17; *Szematyzm...*, Lwów 1865, s. 17; *Szematyzm...*, Lwów 1866, s. 17; *Szematyzm...*, Lwów 1867, s. 19; *Szematyzm...*, Lwów 1868, s. 18; *Szematyzm...*, Lwów 1869, s. 40, 82, 181, 183; *Szematyzm...*, Lwów 1870, s. 25; *Szematyzm...*, Lwów 1871, s. 21; *Szematyzm...*, Lwów 1872, s. 20; *Szematyzm...*, Lwów 1873, s. 66, 73; *Szematyzm...*, Lwów 1874, s. 4; *Szematyzm...*, Lwów 1875, s. 66, 73, 233; *Szematyzm...*, Lwów 1876, s. 67, 239; *Szematyzm...*, Lwów 1877, s. 40, 198; *Szematyzm...*, Lwów 1878, s. 38, 186; *Szematyzm...*, Lwów 1879, s. 36, 182; *Szematyzm...*, Lwów 1880, s. 36, 189; *Szematyzm...*, Lwów 1881, s. 36, 186; *Szematyzm...*, Lwów 1882, s. 36, 189; *Szematyzm...*, Lwów 1883, s. 37, 192; *Szematyzm...*, Lwów 1884, s. 28, 206, 364; *Szematyzm...*, Lwów 1885, s. 28, 206, 364; *Szematyzm...*, Lwów 1886, s. 28, 206, 364; *Szematyzm...*, Lwów 1887, s. 12, 207, 364; *Szematyzm...*, Lwów 1888, s. 12, 207, 360; *Szematyzm...*, Lwów 1889, s. 35, 412, 503; *Szematyzm...*, Lwów 1890, s. 35, 412, 503; *Szematyzm...*, Lwów 1891, s. 35, 412, 503; *Szematyzm...*, Lwów 1892, s. 35, 412, 504, 603; *Szematyzm...*, Lwów 1893, s. 35, 412, 503, 603; *Szematyzm...*, Lwów 1894, s. 35, 412, 503, 603; *Szematyzm...*, Lwów 1895, s. 35, 412, 503, 603; *Szematyzm...*, Lwów 1896, s. 35, 412, 504, 602; W. Ślesiański: *Konserwacja Ołtarza Mariackiego w XIX wieku w świetle znalezionej rękopisu*, „Ochrona Zabytków”, R. XX, nr 2(77), Warszawa 1967, s. 5; S. Grodziski: *Sejm Krajowy Galicyjski 1861–1914*, t. II, Warszawa 1993, s. 182; A. Gaczoł, J. Piotrowicz: *Honorowi Obywatele Wieliczki* (dalej: *Honorowi Obywatele Wieliczki...*), „Wiadomości Wielicckie”, Nr 33, 22 maja 1993, s. 1, 3.

⁴³ Narodowe Archiwum Państwowe w Krakowie, *Dyplom honorowego obywatelstwa miasta Podgórza dla Leopolda Płazińskiego*, sygn. Perg. 1285, https://ank.gov.pl/podgorze/content/il_ludzie_13.jpg (12 sierpnia).

the imperial-royal revenue junior clerk, Filip Drużbacki the imperial-royal junior clerk, Jakub Kluzek, the imperial-royal revenue junior clerk, Franciszek Datka, the imperial-royal revenue junior clerk, Walerian Spalke the imperial-royal junior clerk, and Teofil Hoszard, the imperial-royal revenue adjunct, Interestingly enough, among them, there were representatives of offices in Dobczyce and Bochnia – Stanisław Świątecki, the imperial-royal revenue adjunct, and Mieczysław Kupiec, the imperial-royal revenue junior clerk³⁷.

The rich collection of memorabilia of S. Miszke is not the only example of heavily ornamented documents in possession of the Wieliczka museum. Discussing the artefacts originating from the “Sokół” Gymnastics Society, it is necessary to mention another, analogical diploma awarded to doctor J. Dziewoński, who was the chairman of the Society in years 1892–1900³⁸.

J. Dziewoński, Doctor of Law Studies, committed to the social life of Wieliczka, was the deputy marshal of the District Council, the deputy mayor of Wieliczka for W. Koch (1892–1900), a member of the District Council (1892–1900), an employee of the District Court (1891–1900), a chairman and then an administrator of the District Savings Fund (1898–1900), established on 14 January 1897 in Wieliczka. When he was the chairman, on 23 July 1897, the General Assembly of the “falcon’s nest” of Wieliczka passed a resolution to make him an honorary member of the “Sokół” Gymnastics Society in Wieliczka in recognition of many years of his achievements³⁹.

It should also be added here that doctor J. Dziewoński was the father of Mieczysław (1895–1940), a soldier of the Polish legions, a lieutenant of the Polish Army, who became a Soviet prisoner after 17 September 1939. Detained in the

³⁷ Arch. MŻKW, *Z powinszowaniem imienin...*; *Szematyzm...*, Lviv 1891, pp. 12, 37–38; *Szematyzm...*, Lviv 1892, pp. 5, 15, 37–38.

³⁸ *Dyplom honorowego członkostwa Towarzystwa Gimnastycznego “Sokół” dla dr Jakuba Dziewońskiego...*

³⁹ *Szematyzm...*, Lviv 1890, pp. 121, 125; *Szematyzm...*, Lviv 1891, pp. 121, 125; *Szematyzm...*, Lviv 1892, pp. 125, 284, 320; *Szematyzm...*, Lviv 1893, pp. 121, 125, 284, 320; *Szematyzm...*, Lviv 1894, pp. 121, 125, 284, 320; *Szematyzm...*, Lviv 1895, pp. 121, 125, 284, 320; *Szematyzm...*, Lviv 1896, pp. 122, 125, 284, 320; *Szematyzm...*, Lviv 1897, pp. 122, 125, 284, 320; *Szematyzm...*, Lviv 1898, pp. 136, 140, 342, 385, 720; *Szematyzm...*, Lviv 1899, pp. 135, 140, 342, 385, 720; *Szematyzm...*, Lviv 1900, pp. 149, 152, 342, 385, 720; Arch. MŻKW, *Dyplom honorowy...*

Ilustracja 14. Dyplom honorowego obywatelstwa m. Wieliczki dla Leopolda Płazińskiego, Wieliczka, 23 listopada 1878

Fig. No. 14. Diploma of honorary citizenship of Wieliczka for Leopold Płaziński, Wieliczka, 23 November 1878

docenili L. Płazińskiego, nagradzając go 23 listopada 1878 r. honorowym tytułem miasta liczącego wówczas 6127 mieszkańców⁴⁴.

Barwna litografia z podpisami burmistrza Franciszka Bittmara, jego zastępcy Ludwika Chrystana oraz radnych (m. in.: Józefa Bieńka, Bernarda Kurzweilla, Kasptra Kolbera, Juliusza Heydę, Franciszka Barona, Klemensa Sosińskiego, Ferdynanda Bittmara, Wojciecha Kaweckiego, Marcina Mazurkiewicza czy Józefa Madeja) została wykonana w zakładzie litograficznym Marcina Salby w Krakowie. Dyplom ozdobiony został winietą z motywami geometrycznymi, herbami Galicji

⁴⁴ Arch. MŻKW, *Dyplom honorowego obywatelstwa m. Wieliczki...*; *Ustawa Gminna z dnia 12 sierpnia 1866. Ustawy o Obszarach dworskich, o Reprezentacji powiatowej, Ordynacja wyborcza dla Gmin i powiatowa obowiązujące dla Galicji wraz z W. Ks. Krakowskim tudzież Ustawy państwowe o zasadniczych podstawach urządzenia Gmin o przynależności do Gmin z dodanym rejestrem alfabetycznym*, wydanie drugie niezmienione, Lwów 1867, s. 3; *Szematyzm...*, Lwów 1878, s. 310.

camp of Ostashkov, he was murdered in 1940 in Tver. He is buried at the Polish War Cemetery in Mednoye⁴⁰.

The diploma, consisting of two sheets, traditionally contains a title page and autographs of the Society members. On the title page, there is a male figure (which is probably a portrait of doctor J. Dziewoński). The man in a uniform of the falcon society holds in his right hand a pennant with the text of the diploma, granting the holder the title of an honorary member of "Sokół" in Wieliczka, and in his left hand – an unfolded document with autographs of the Society members, including Antoni Gralewski, Sylwery Miszke and Antoni Mazurkiewicz. On the second page of the diploma, there are signatures of other members of the "falcon's nest" of Wieliczka, including Feliks Piestrak, Antoni Müller, Wilhelm Koch, Jan Fryt, Erazm Barącz and Zygmunt Miczyński⁴¹.

Among several dozen documents in possession of the museum, there are three diplomas related to Leopold Płaziński, the imperial-royal clerk of Galicia. He started his career in Cracow in the 1860s. Initially, in years 1864–1868, he worked for the Governorship Commission in Cracow (K. K. *Statthalterei-Commission in Krakau*). Afterwards, in years 1867–1869, he was a commissioner in the old city of Polish kings (K. K. *Bezirksamt, K. K. Bezirks – Hauptmannschaft*). As a district commissioner in Cracow, in November 1867, he was a member of the parish (church) committee, which supervised conservation of the altar of Veit Stoss in Cracow. In years 1870–1872, he was a commissioner and a deputy starost in Chrzanów. In 1873, he was entrusted with the same scope of duties in Wieliczka, where as a commissioner, he cooperated strictly with the starost of Wieliczka, Waclaw Potuczek. In 1874, he was one of the twelve secretaries of the imperial-royal Governorship, and one year later, he was appointed a starost of the district of Wieliczka. He performed this function until year 1883. At the same time, as the starost of Wieliczka, he was the

⁴⁰ J. Duda: *209 spotkanie z cyklu „Wieliczka – Wieliczanie” pt. W 75. Rocznice (1940–2015) zbrodni katyńskiej – oficerowie wojska polskiego zamordowani przez NKWD w 1940 r. w ZSRR związani z Wielicką: Wiktor Marcelewicz Bojarski, Dominik Drabczyński, Mieczysław Dziewoński, Władysław Kraciuk, Andrzej Kuczek, Edward Okulski, Ignacy Szabłowski*, "Biblioteczka Wielicka" booklet 154, Wieliczka 2015, p. 325; <https://katyn.ipn.gov.pl/kat/ludzie/ofiary/baza-wyszukiwarka/r220944,DZIEWONSKI.html> (12 August); <https://katyn.ipn.gov.pl/kat/form/r9860585722,Dziewonski-Mieczyslaw.html> (12 August).

⁴¹ Arch. MŻKW, *Dyplom honorowego członkostwa Towarzystwa Gimnastycznego "Sokół" dla dr Jakuba Dziewońskiego...*; B. Konwerska: *Dyplom honorowy dla dr Jakuba Dziewońskiego*, "70/70...", p. 298; M. Marynowski, L. Rzepka: *Inwentarz Akt Salinarnych...*, pp. 409–444; W. Gawroński: *Słownik biograficzny...*, pp. 15–17, 121, 128–129, 146–147.

Ilustracja 15. Dom Wimmera na Rynku Górnym w Wieliczce, siedziba c. k. Starostwa od ok. 1903 r., fot. J. L. Sas, Wieliczka 1908

Fig. No. 15. The Wimmer House at the Upper Market Square in Wieliczka, seat of the Imperial and Royal District Authority (Starostwo) from 1903, photograph by J. L. Sas, Wieliczka 1908

i Wieliczki, u góry i dołu dokumentu, a także, umieszczonymi po bokach, alegorycznymi przedstawieniami przemysłu i handlu oraz rolnictwa. Treść dokumentu potwierdzona została pieczęcią Urzędu Gminy m. Wieliczki. Przy okazji umieszczenia w dokumencie pełnionej przez L. Płazińskiego funkcji c. k. starosty wielickiego radni odnotowali fakt nadania mu orderu Krzyża Mariańskiego, honorowego odznaczenia Zakonu Szpitala Najświętszej Marii Panny Domu Niemieckiego w Jerozolimie, ustanowionego w 1871 r.⁴⁵

Na marginesie przypomnijmy, że dawny powiat wielicki należał do jednego z 79 powiatów powołanych do życia w wyniku reformy administracyjnej w 1867 r. Zlikwidowano wówczas cyrkuł bocheński, a Wieliczka stała się stolicą powiatu. C. k. wielickie starostwo powiatowe funkcjonowało w latach 1867–1932, a jego pierwszą siedzibą był budynek przy ul. A. Mickiewicza 10, następnie dawny dom

⁴⁵ Arch. MŻKW, *Dyplom honorowego obywatelstwa m. Wieliczki...*, *Szematyzm...*, Lwów 1878, s. 310; A. Gaczoł, J. Piotrowicz: *Honorowi Obywatele Wieliczki...*, s. 1, 3.

chief warden of the imperial-royal District Estimation Commission in Wieliczka. During his work in the district of Wieliczka, in 1882, he was elected a member of the National Sejm of the Wieliczka–Podgórze–Dobczyce district. He held this position until 1889. In years 1884–1886, he was employed by the imperial-royal District Authority of Pilsen, where he was a starost and a chairman of the District School Council. In 1887, he performed the same functions in Bochnia, working as a starost and a chairman of the District School Council until 1888. The last place of his professional activity was Tarnów, where in years 1889–1896, he was a starost, a delegate of the imperial-royal Government at the Education Authority of the Gardening School, a chairman of the District School Council and the governmental commissioner of the local Savings Fund. As the imperial-royal starost of Wieliczka, he contributed greatly to saving the city of Wieliczka, when it suffered from a fire in year 1877⁴².

This active imperial-royal advisor of the Governorship was awarded the title of an honorary citizen of four Galician cities. For the first time, he got the title in 1878 in Wieliczka, twice in 1879 in Podgórze and Dobrzyce, and lastly, in 1885, in Pilsen. Diplomas that certify each of these titles have been preserved until today. Three of these are stored in the Archives of the museum in Wieliczka, and the fourth –

⁴² *Szematyzm...*, Lviv 1864, pp. 17; *Szematyzm...*, Lviv 1865, p. 17; *Szematyzm...*, Lviv 1866, p. 17; *Szematyzm...*, Lviv 1867, p. 19, 92; *Szematyzm...*, Lviv 1864, p. 17; *Szematyzm...*, Lviv 1865, p. 17; *Szematyzm...*, Lviv 1866, p. 17; *Szematyzm...*, Lviv 1867, p. 19; *Szematyzm...*, Lviv 1868, p. 18; *Szematyzm...*, Lviv 1869, pp. 40, 82, 181, 183; *Szematyzm...*, Lviv 1870, p. 25; *Szematyzm...*, Lviv 1871, p. 21; *Szematyzm...*, Lviv 1872, p. 20; *Szematyzm...*, Lviv 1873, pp. 66, 73; *Szematyzm...*, Lviv 1874, p. 4; *Szematyzm...*, Lviv 1875, pp. 66, 73, 233; *Szematyzm...*, Lviv 1876, pp. 67, 239; *Szematyzm...*, Lviv 1877, pp. 40, 198; *Szematyzm...*, Lviv 1878, pp. 38, 186; *Szematyzm...*, Lviv 1879, pp. 36, 182; *Szematyzm...*, Lviv 1880, pp. 36, 189; *Szematyzm...*, Lviv 1881, pp. 36, 186; *Szematyzm...*, Lviv 1882, pp. 36, 189; *Szematyzm...*, Lviv 1883, pp. 37, 192; *Szematyzm...*, Lviv 1884, pp. 28, 206, 364; *Szematyzm...*, Lviv 1885, pp. 28, 206, 364; *Szematyzm...*, Lviv 1886, pp. 28, 206, 364; *Szematyzm...*, Lviv 1887, pp. 12, 207, 364; *Szematyzm...*, Lviv 1888, pp. 12, 207, 360; *Szematyzm...*, Lviv 1889, pp. 35, 412, 503; *Szematyzm...*, Lviv 1890, pp. 35, 412, 503; *Szematyzm...*, Lviv 1891, pp. 35, 412, 503; *Szematyzm...*, Lviv 1892, pp. 35, 412, 504, 603; *Szematyzm...*, Lviv 1893, pp. 35, 412, 503, 603; *Szematyzm...*, Lviv 1894, pp. 35, 412, 503, 603; *Szematyzm...*, Lviv 1895, pp. 35, 412, 503, 603; *Szematyzm...*, Lviv 1896, pp. 35, 412, 504, 602; W. Ślesiański: *Konserwacja Ołtarza Mariackiego w XIX wieku w świetle znalezionego rękopisu*, "Ochrona Zabytków", R. XX, no. 2 (77), Warsaw 1967, p. 5; S. Grodziski: *Sejm Krajowy Galicyjski 1861–1914*, vol. II, Warsaw 1993, p. 182; A. Gaczol, J. Piotrowicz: *Honorowi Obywatele Wieliczki* (hereinafter: *Honorowi Obywatele Wieliczki...*), "Wiadomości Wielicckie", No. 33, 22 May 1993, pp. 1, 3.

Ilustracja 16. Dyplom honorowego obywatelstwa m. Dobczyc dla Leopolda Płazińskiego, Dobczyce, 25 stycznia 1879

Fig. No. 16. Diploma of honorary citizenship of Dobczyce for Leopold Płaziński, Dobczyce, 25 January 1879

Schmidta przy ul. ks. Z. Goliana i od około 1903 r. dom Wimmera na Rynku Górnym w Wieliczce⁴⁶.

Drugim z miast powiatu wielickiego, którego radni przyznali L. Płazińskiemu tytuł honorowego obywatela, są Dobczyce, liczące wówczas 2814 mieszkańców. Reprezentacja Dobczyc wystawieniem aktu nadania doceniła pracę c. k. starosty na rzecz dobra powiatu wielickiego, a w szczególności m. Dobczyce⁴⁷.

⁴⁶ B. Konwerska: *Wieliczka. Miasto utrwalone w kadrze*, Wieliczka 2016, s. 70, 87, 92; S. Gawęda: *Wieliczka pod rządami austriackimi*, „Wieliczka. Dzieje miasta (do roku 1980)”, Kraków 1990, s. 210–211; W. Czachura: *Specyfika elit politycznych w strukturach samorządu terytorialnego w autonomii Galicji na przykładzie ówczesnego powiatu cieszanowskiego*, „Samorząd Terytorialny w Polsce i Niemczech”, Warszawa 2015, s. 62–64; A. Gaczoł, J. Piotrowicz: *Honorowi Obywatele Wieliczki...*, s. 1, 3.

⁴⁷ Arch. MŻKW, *Dyplom honorowego obywatelstwa m. Dobczyc...*; *Szematyzm...*, Lwów 1879, s. 281.

associated with the former city and today's district of Cracow, Podgórze, is in possession of the National State Archive in Cracow⁴³.

The right to grant honorary citizenship was given to commune councils on the basis of the Act on Communes for the Kingdom of Galicia and Lodomeria with the Grand Duchy of Cracow of 12 August 1866. On the basis of the act of 1866, members of the Commune Council included persons enjoying respect and social prestige. It was the same in the case of Wieliczka. On the basis of paragraph 8 of the Act on Communes, its council members were the first to recognize Płaziński, granting to him the honorary citizenship of the city of 6127 inhabitants on 23 November 1878⁴⁴.

A coloured lithograph with signatures of mayor Franciszek Bittmar, his deputy Ludwik Chrystian and council members, including Józef Bieniek, Bernard Kurzweill, Kasper Kolber, Juliusz Heyda, Franciszek Baron, Klemens Sosiński, Ferdynand Bittmar, Wojciech Kawecki, Marcin Mazurkiewicz or Józef Madej was made at the lithographic establishment of Marcin Salba in Cracow. The diploma was ornamented with a vignette containing some geometric patterns, coats of arms of Galicia and Wieliczka at the top and bottom of the document, as well as allegorical depictions of industry, trade and agriculture on the sides. The text of the document was confirmed with a seal of the Commune Office of the City of Wieliczka. As the document stated that L. Płaziński was the imperial-royal starost of Wieliczka, the council members also included the information that he had been awarded the order of the Marian Cross – an honorary distinction of the Order of Brothers of the German House of Saint Mary in Jerusalem, established in 1871⁴⁵.

Incidentally, it should be mentioned here that the former district of Wieliczka belonged to one of 79 districts established as a result of the administrative reform of 1867. At the time, the precinct of Bochnia was liquidated, and Wieliczka

⁴³ National State Archive in Cracow, *Dyplom honorowego obywatelstwa miasta Podgórza dla Leopolda Płazińskiego*, cat. no. Parchment 1285, https://ank.gov.pl/podgorze/content/il_ludzie_13.jpg (12 August).

⁴⁴ Arch. MŻKW, *Dyplom honorowego obywatelstwa m. Wieliczki...*; *Ustawa Gminna z dnia 12 sierpnia 1866. Ustawy o Obszarach dworskich, o Reprezentacji powiatowej, Ordynacja wyborcza dla Gmin i powiatowa obowiązujące dla Galicji wraz z W. Ks. Krakowskim tudzież Ustawy państwowe o zasadniczych podstawach urzędzenia Gmin o przynależności do Gmin z dodanym rejestrem abecadłowym*, second edition with no amendments, Lviv 1867, p. 3; *Szematyzm...*, Lviv 1878, p. 310.

⁴⁵ Arch. MŻKW, *Dyplom honorowego obywatelstwa m. Wieliczki...*, *Szematyzm...*, Lviv 1878, p. 310; A. Gaczol, J. Piotrowicz: *Honorowi Obywatele Wieliczki...*, pp. 1, 3.

Na posiedzeniu Rady gminnej Dobczyc 25 stycznia 1879 r. „wystawiono i pieczęcią zaopatrzono” dyplom honorowego obywatela, na którym podpisy złożyli: burmistrz Jan Figlewicz, zastępca burmistrza Walenty Walas, radni – Wincenty Andrele (lekarz), Mateusz Lichoń, Antoni Filipowski, Tomasz Kowalski i Józef Kołczyński⁴⁸.

Dyplom wykonano w jednym z najśłynniejszych w Austro-Węgrzech artystycznym zakładzie Karola Prochaski w Cieszynie. Autor ozdobił go winietą z motywami geometrycznymi i roślinnymi oraz jednym z najstarszych widoków zamku w Dobczycach, który umieszczony został w górnej części dokumentu. Zawartość merytoryczną potwierdzono wspomnianymi podpisami i pieczęcią lakową z napisem GMINA MIASTA DOBCZYCE⁴⁹.

Ostatni z trzech przechowywanych w wielickim muzeum dyplomów związanych z L. Płazińskim został nadany, „w dowód szacunku i uznania Jego zasług około miasta położonych”, c. k. staroście, przewodniczącemu Rady Szkolnej Okręgowej, posłowi na Sejm Krajowy, honorowemu obywatelowi Wieliczki, Podgórze i Dobczyc 10 listopada 1885 r. w Pilźnie, mieście liczącym 2182 mieszkańców⁵⁰.

Ręcznie kolorowany dyplom, w przeciwieństwie do pozostałych dokumentów, ozdobiony został zaledwie kartuszem z herbem miasta, umieszczonym w kompozycji zbudowanej z motywów roślinnych i wstęgi z napisem RADA GMINNA MIASTA PILZNA. Pod tekstem honorującym osobę L. Płazińskiego znalazły się podpisy m.in.: burmistrza Jędrzeja Szumowicza, zastępcy burmistrza Mikołaja Biestka, kasjera Jana Dołęgi-Eminowicza, kontrolera Antoniego Pacyny, Ignacego Brudny, Michała Wojnarskiego, Wojciecha Pawlusa, Jana Turczyńskiego, Stanisława Pallana oraz ks. proboszcza Ignacego Długoszowskiego⁵¹.

Wśród dyplomów honorowego obywatelstwa szczególne znacznie odgrywa nietypowy w kształcie dokument nadany dr. Kazimierzowi Junosza-Gałęckiemu

⁴⁸ Arch. MŻKW, *Dyplom honorowego obywatelstwa miasta Dobczyc...*

⁴⁹ Arch. MŻKW, *Dyplom honorowego obywatelstwa miasta Dobczyc...*; *Nowy Czas. Tygodnik Polityczny*, R. II, Nr 9, Cieszyn 3 marca 1878, s. 72; <https://zwrot.cz/2015/02/cesarsko-krolewska-drukarnia-prochaskow/> (12 sierpnia).

⁵⁰ Arch. MŻKW, *Dyplom honorowego obywatelstwa miasta Pilzna...*; *Szematyzm...*, Lwów 1885, s. 282.

⁵¹ Arch. MŻKW, *Dyplom honorowego obywatelstwa miasta Pilzna...*; *Szematyzm...*, Lwów 1885, s. 28, 240.

Ilustracja 17. Dyplom honorowego obywatelstwa miasta Pilzno dla L. Płazińskiego, Pilzno, 10 listopada 1885

Fig. No. 17. Diploma of honorary citizenship of Pilzno for Leopold Płaziński, Pilzno, 10 November 1885

became the district capital. The imperial-royal district authority operated in years 1867–1932, and its first office was located at 10 A. Mickiewicza Street; after some time, it moved to the former Schmidts's house at Ks. Z. Goliana Street, and, subsequently, starting approximately from 1903, the Wimmer's house in the Upper Market of Wieliczka⁴⁶.

The second city of the Wieliczka district, which awarded its honorary citizenship to L. Płaziński, was Dobczyce with 2814 inhabitants at the time. In the act,

⁴⁶ B. Konwerska: *Wieliczka. Miasto utrwalone w kadrze*, Wieliczka 2016, pp. 70, 87, 92; S. Gawęda: *Wieliczka pod rządami austriackimi* [in:] *Wieliczka. Dzieje miasta (do roku 1980)*, Cracow 1990, pp. 210–211; W. Czachura: *Specyfika elit politycznych w strukturach samorządu terytorialnego w autonomii Galicji na przykładzie ówczesnego powiatu cieszanowskiego*, "Samorząd Terytorialny w Polsce i Niemczech", Warsaw 2015, pp. 62–64; A. Gaczoł, J. Piotrowicz: *Honorowi Obywatele Wieliczki...*, pp. 1, 3.

Ilustracja 18. Dyplom honorowego obywatelstwa m. Wieliczki dla dr K. Junosza-Gałeckiego, kaseta z tryptykiem Józefa Mehoffera, J. Mehoffer, Kraków, 1908

Fig. No. 18. Diploma of honorary citizenship of Wieliczka for K. Junosza-Gałecki, Ph.D., Case With a Triptych by Józef Mehoffer, J. Mehoffer, Cracow, 1908

w Wieliczce 9 lipca 1908 r., a wykonany przez znanego polskiego malarza Józefa Mehoffera⁵².

To zapewne mocno rozbudowana, bogato dekorowana forma zadecydowała, że kilkadziesiąt lat temu dyplom ten znalazł się w Zbiorze Sztuki Muzeum Żup Krakowskich Wieliczka. Wyraźnie podkreślić należy, że mimo oryginalnej formy obiekt ten stanowi jednak przykład dyplomu nadania tytułu honorowego obywatela Wieliczki. Artefakt wpisany został w księgi inwentarzowe wielickiego muzeum pod tytułem *Kaseta z tryptykiem Józefa Mehoffera*. W efekcie większość badaczy przedmiot ten nazywa kasetą i traktuje jako zabytek typowy dla zbiorów sztuki. Nie zmienia to faktu, że główną informacją przy opisie drewnianej kasety z 1908 r. powinna być kwestia uhonorowania K. Junosza-Gałeckiego przez Radę Miasta Wieliczka. Dodajmy, że jest on najczęściej opisywanym i prezentowanym tego typu dokumentem w wielickim muzeum⁵³.

⁵² Zb. Sz. MŻKW, *Kaseta z tryptykiem Józefa Mehoffera*, J. Mehoffer, drewno, mosiądz, papier, tempera, szkło, Kraków 1908, nr inw. MŻKW/IV/577.

⁵³ Tamże; M. Skubisz: *Kaseta z tryptykiem Józefa Mehoffera* (dalej: *Kaseta z tryptykiem...*), „70/70...”, s. 104.

representatives of Dobczyce recognized the work of the imperial-royal starost on behalf of the Wieliczka district, in particular, the city of Dobczyce⁴⁷.

During the meeting of the commune council of Dobczyce of 25 January 1879, an honorary citizenship diploma was "issued and sealed", bearing signatures of mayor Jan Figlewicz, deputy mayor Walenty Walas, council members – Wincenty Andrele (physician), Mateusz Lichoń, Antoni Filipowski, Tomasz Kowalski and Józef Kołczyński⁴⁸.

The diploma was made in one of the most famous artistic establishments of Austria-Hungary, owned by Karol Prochaski and located in Cieszyn. The author decorated it with a vignette with geometric and floral patterns and one of the oldest views of the Dobczyce castle, which was placed in the upper part of the document. The text was confirmed with signatures, mentioned above, and a wax seal with the inscription COMMUNE OF THE CITY OF DOBCZYCE⁴⁹.

The last of the three documents in possession of the Wieliczka museum, related to L. Płaziński, was granted "as a token of respect and recognition of his deeds on behalf of the city," to the imperial-royal starost, chairman of the District School Council, member of the National Sejm, honorary citizen of Wieliczka, Podgórze and Dobczyce on 10 November 1885 in Pilsen, a city of 2182 inhabitants⁵⁰.

The diploma, which was manually coloured, unlike the remaining documents, was only decorated with a cartouche illustrated with the coat of arms of the city, surrounded by floral patterns and a ribbon with the inscription THE COMMUNE COUNCIL OF THE CITY OF PILSEN. The text praising L. Płaziński was signed, among others, by Jędrzej Szumowicz, deputy mayor Mikołaj Biestek, cashier Jan Dołęga-Eminowicz, controller Antoni Pacyna, Ignacy Brudny, Michał Wojnarski, Wojciech Pawlus, Jan Turczyński, Stanisław Pallan and parish priest Ignacy Długoszowski⁵¹.

⁴⁷ Arch. MŻKW, *Dyplom honorowego obywatelstwa miasta Dobczyc...*; *Szematyzm...*, Lviv 1879, p. 281.

⁴⁸ Arch. MŻKW, *Dyplom honorowego obywatelstwa miasta Dobczyc...*

⁴⁹ Arch. MŻKW, *Dyplom honorowego obywatelstwa miasta Dobczyc...*; *Nowy Czas. Tygodnik Polityczny*, R. II, No. 9, Cieszyn 3 March 1878, p. 72; <https://zwrot.cz/2015/02/cesarsko-krolewska-drukarnia-prochaskow/> (12 August).

⁵⁰ Arch. MŻKW, *Dyplom honorowego obywatelstwa miasta Pilzna...*; *Szematyzm...*, Lviv 1885, p. 282.

⁵¹ Arch. MŻKW, *Dyplom honorowego obywatelstwa miasta Pilzna...*; *Szematyzm...*, Lviv 1885, pp. 28, 240.

Polski polityk i prawnik K. Junosza-Gałecki (1863–1941) tytuł doktora praw uzyskał w 1887 r. na Wydziale Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie. Ponadto od 1891 r. pełnił funkcję c. k. urzędnika w Ministerstwie Skarbu w Wiedniu, a od 1918 r. ostatniego c. k. ministra do spraw Galicji w rządzie austriackim. Po odzyskaniu przez Polskę niepodległości kontynuował swoją karierę polityczno-urzędniczą w Krakowie, m.in. pełniąc w latach 1921–1923 funkcję wojewody krakowskiego⁵⁴.

Niepowtarzalny dyplom, o wymiarach 17,5x53x46 cm, wykonano z drewna, mosiądzu, papieru i szkła. Główny, reprezentacyjny element obiektu stanowi wspomniana kaseta, w którą wkomponowano dyplom honorowego obywatela składający się z trzech kart. Pierwsza, największa, umieszczona została centralnie na drewnianej skrzyni, dwie, mniejsze zainstalowane zostały w prostokątnych skrzydłach wieka skrzyni. W środkowej części znajduje się, wykonany temperą, pejzaż górniczego miasta Wieliczka, a po jego bokach: z lewej strony wizerunek św. Kingi, a z prawej postać wielickiego górnika. Całość barwnego trzyczęściowego dyplomu dopełniają alegoryczne postaci kobiet z rogami obfitości, małe i duże złożone gwiazdy oraz dekoracje kwiatowe. Zastosowany przez J. Mehoffera zabieg zaowocował nietypowym ułożeniem tekstu dyplomu. Na lewym skrzydle znalazł się fragment – W UZNANIU ZASŁÓG PUBLICZNYCH POŁOŻONYCH KOŁO ROZWOJU MIASTA WIELICZKI PRZEZ GORĄCE POPIERANIE WAŻNYCH SPRAW GMINNYCH, po środku drewnianej skrzyni – OBYWATELSTWO HONOROWE JAŚNIE WIELMOŻNEMU PANU DOKTOROWI KAZIMIERZOWI JUNOSZA GAŁECKIEMU CES. KRÓL. RADCY DWORU, a całość zamyka umieszczony na prawym skrzydle tekst – RADA MIASTA WIELICZKI NADAJE, WIELICZKA DNIA 9. LIPCA 1908. R. Dodatkowo w ostatniej części dyplomu umieszczono austriacki herb Wieliczki. Gdyby nie wspomniane powyżej wpisy, każda z kart stanowiłaby związany z Wieliczką, jednak odrębny motyw kompozycyjny. Autor tego bogatego dyplomu potwierdził jego pochodzenie, sygnując centralną część swoim nazwiskiem. Całość została zabezpieczona szkłem. Dodatkowo z przodu drewnianej skrzyni umieszczono mosiężną tarczę z napisem WIELICZKA. Przy tak niety-

⁵⁴ *Szematyzm...*, Lwów 1891, s. 119; A. Krakowski, *Z niewoli do niepodległości. Pamiętniki*, Kraków 2000, s. 652; M. Skubisz: *Kaseta z tryptykiem...*, s. 104; A. Gaczół, J. Piotrowicz: *Honorowi Obywatele Wieliczki...*, s. 3.

Particularly worth noting among the honorary citizenship diplomas is the unusually shaped document granted to Doctor Kazimierz Junosza-Gałecki in Wieliczka on 9 July 1908, made by a well-known Polish painter, Józef Mehoffer⁵².

Its grand, richly decorated form was probably the reason why several dozen years ago, the diploma was included in the Art Collection of the Cracow Saltworks Museum in Wieliczka. It should be clearly underlined here that despite its original format, the object is nevertheless an example of a diploma issued on the occasion of granting of honorary citizenship of Wieliczka. The artefact was recorded in the inventory books of the Wieliczka museum under the title *A case with a triptych by Józef Mehoffer*. As a result, most researchers refer to this item as “a case” and treats it as an artefact typical for art collections. Meanwhile, the main information contained in any description of the wooden case of 1908 should be the fact that it was associated with honorary citizenship granted to K. Junosza-Gałecki by the Municipal Council of Wieliczka. It should also be added that it is the most often described and presented documents of this type in the Wieliczka museum⁵³.

The Polish politician and lawyer, K. Junosza-Gałecki (1863–1941), earned the title of a doctor in law sciences in 1887 at the Faculty of Law of the Jagiellonian University in Cracow. Moreover, since 1891, he was the imperial-royal clerk at the Ministry of Treasury in Vienna, and starting from 1918 – the last imperial-royal minister for the affairs of Galicia in the Austrian government. After Poland regained independence, he continued his political and official career in Cracow, among others, in years 1921–1923, as the voivod of Cracow⁵⁴.

The unique diploma of dimensions of 17.5 x 53 x 46 cm was made of wood, brass, paper and glass. The main representative component of the item is the case, in which three pages of the honorary citizenship diploma have been incorporated. The first and largest one has been placed centrally on the wooden chest, while the smaller two are installed in the rectangular wings of the chest lid. In the central part, there is a painting of the landscape of the mining city of Wieliczka, made in tempera, and on the sides: to the left, the image of St. Kinga, and to the right, a miner

⁵² Zb. Sz. MŻKW, *Kaseta z tryptykiem Józefa Mehoffera*, J. Mehoffer, Cracow 1908, wood, brass, paper, tempera, glass, Cracow 1908, inv. no. MŻKW/IV/577.

⁵³ Ibidem; M. Skubisz: *Kaseta z tryptykiem Józefa Mehoffera* (hereinafter: *Kaseta z tryptykiem...*), “70/70...”, p. 104.

⁵⁴ *Szematyzm...*, Lviv 1891, p. 119; A. Krakowski: *Z niewoli do niepodległości. Pamiętniki*, Kraków 2000, p. 652; M. Skubisz: *Kaseta z tryptykiem...*, p. 104; A. Gaczoł, J. Piotrowicz: *Honorowi Obywatele Wieliczki...*, p. 3.

powym formacie zrezygnowano z charakterystycznych dla tego typu dokumentów podpisów członków Rady Miasta⁵⁵.

Gazeta „Nowa Reforma” donosi 2 lutego 1909 r., że delegacja miasta Wieliczki, z burmistrzem dr. Franciszkiem Aywasem na czele udała się w styczniu 1909 r. do Wiednia celem doręczenia c. k. radcy ministerialnemu rzeczzonego dyplomu. Wieczorem wielicka delegacja, wraz z zaproszonymi gośćmi, podjęta została przez małżeństwo Gałęckich uroczystą kolacją, w której udział wzięli, obok burmistrza Wieliczki, baron Adolf Jorkasch-Koch, minister skarbu, Dawid Abrahamowicz, minister do spraw Galicji oraz Seweryn Kniaziołucki, szef sekcji w Ministerstwie Skarbu i kilku innych dostojników⁵⁶.

Niewątpliwym skarbem wśród bogato dekorowanych dokumentów jest księga pamiątkowa przygotowana z okazji nadania jednej z komór wielickiej kopalni nazwy *Tadeusz Orzechowski*. Niestety, oprócz lakonicznych informacji dotyczących Tadeusza Orzechowskiego zawartych we wspomnianym dokumencie, nie udało się, mimo szerokiej kwerendy, pozyskać dodatkowych wiadomości. W efekcie nie zidentyfikowano jednoznacznie osoby wyróżnionej w księdze pamiątkowej z 1916 r. Wiadomo jedynie, że T. Orzechowski był c. k. radcą dworu, związanym z górnictwem solnym⁵⁷.

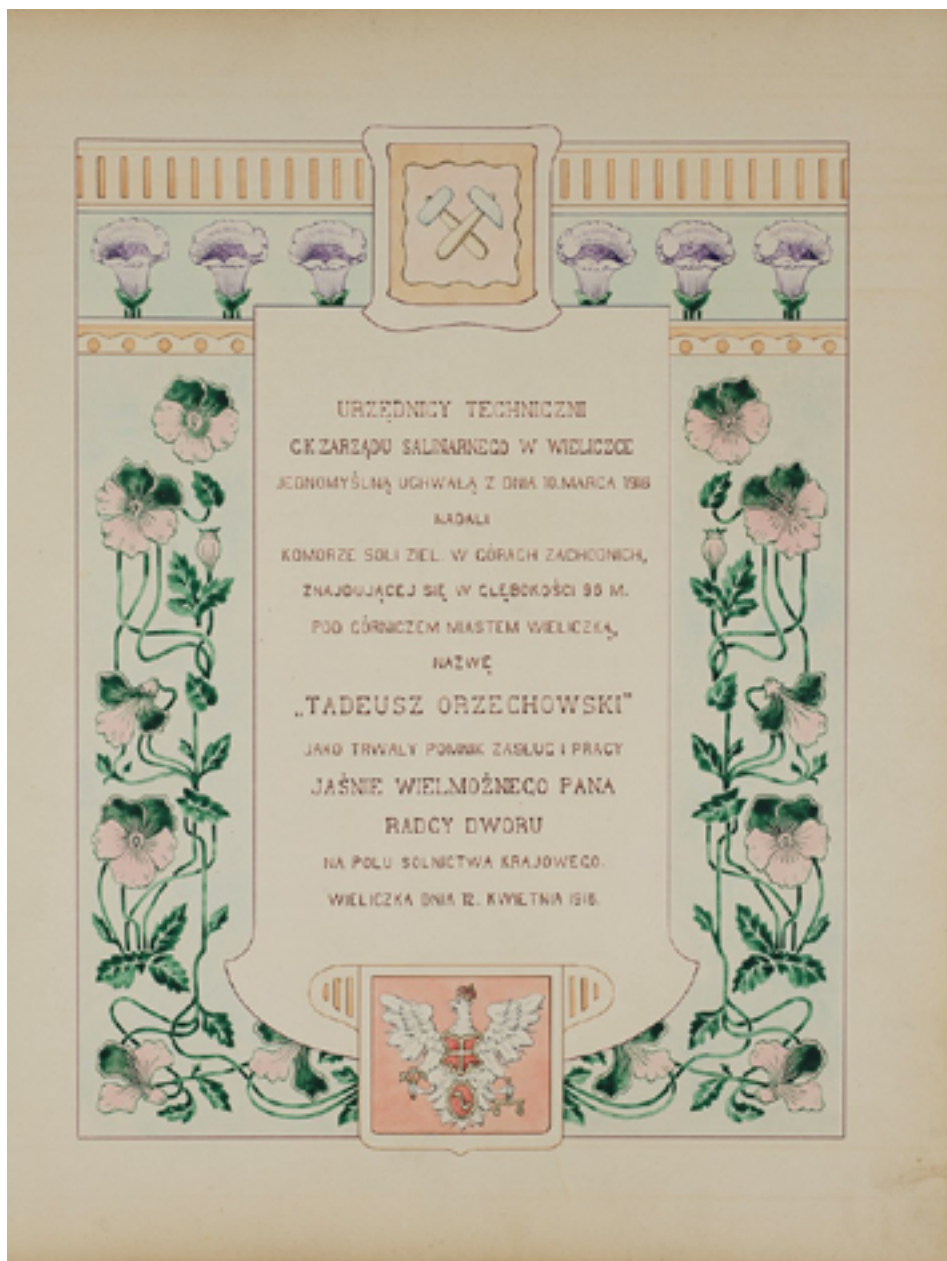
Urzędnicy techniczni c. k. Zarządu Salinarnego w Wieliczce jednomyślną uchwałą z 10 marca 1916 r. nadali komorze, wraz ze składem soli, nową nazwę, budując tym samym trwałą pomnik zasług i pracy na polu solnictwa krajowego wspomnianego c. k. radcy dworu. Wyrobisko wybrane zostało w soli zielonej na poziomie II niższym w Górach Zachodnich, przy podłużni *Król Saski* (96 m pod ziemią).

Dokument wystawiony w Wieliczce 12 kwietnia 1916 r. podpisali: Józef Fryt, Julian Dietz, Erazm Barącz, Aleksander Folusiewicz, Stanisław Niewiadomski, c. k. starszy komisarz górniczy, Adolf Koneczny, c. k. komisarz górniczy, Jan Jurkiewicz, c. k. komisarz górniczy, Henryk Feil, c. k. komisarz górniczy, Włodzimierz Hanasiewicz, c. k. komisarz górniczy, Karol Włodarczyk, c. k. komisarz górniczy, Zygmunt Ajdukiewicz, c. k. komisarz górniczy, Orest Krynicki, c. k. komisarz

⁵⁵ M. Skubisz: *Kaseta z tryptykiem...*, s. 104.

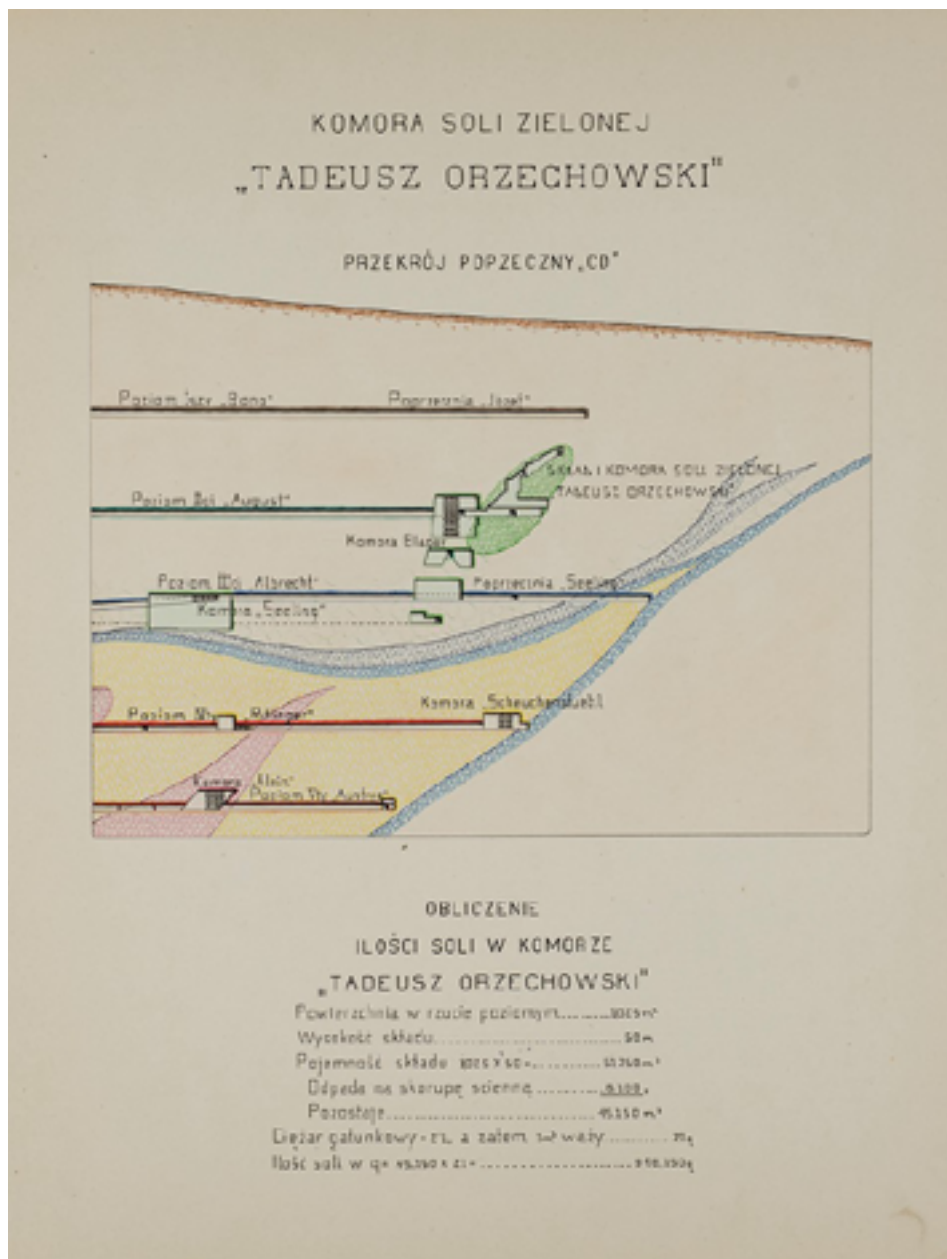
⁵⁶ „Nowa Reforma. Numer poranny”, R. XXVII, Nr 51, Kraków 2 lutego 1909, s. 2; M. Skubisz, *Kaseta z tryptykiem...*, s. 104.

⁵⁷ Arch. MŻKW, *Księga pamiątkowa...*

Ilustracja 19. Fragment Księgi pamiątkowej wydanej z okazji nadania komorze w kopalni soli w Wieliczce nazwy „Tadeusz Orzechowski”, Wieliczka, 12 kwietnia 1916

Fig. No. 19. Fragment of a commemorative book published on the occasion of granting the name of “Tadeusz Orzechowski” to one of the salt mine chambers in Wieliczka, Wieliczka, 12 April 1916

Ilustracja 20. Przekrój poprzeczny z komorą Tadeusz Orzechowski w kopalni soli w Wieliczce, Wieliczka, 12 kwietnia 1916

Fig. No. 20. Cross-section with the Tadeusz Orzechowski Chamber in the Wieliczka Salt Mine, Wieliczka, 12 April 1916

of Wieliczka. The colourful diploma is complemented with allegorical female figures carrying cornucopias, small and large gilded stars and floral decorations. J. Mehoffer chose to place the text of the diploma in an unusual manner. On the left wing, there is the fragment: IN RECOGNITION OF PUBLIC SERVICE ON BEHALF OF DEVELOPMENT OF THE CITY OF WIELICZKA THANKS TO ARDENT SUPPORT FOR IMPORTANT AFFAIRS OF THE COMMUNE, in the middle of the wooden chest – HONORARY CITIZENSHIP FOR THE MOST HONOURABLE DOCTOR KAZIMIERZ JUNOSZA GAŁECKI, IMPERIAL- ROYAL COURT COUNCILLOR, and on the right wing – GRANTED BY THE COUNCIL OF THE CITY OF WIELICZKA, WIELICZKA, 9 JULY 1908. In addition, the last part of the diploma contains the Austrian coat of arms of Wieliczka. If not for the inscriptions mentioned above, each of these pages would constitute a separate composition, however related to Wieliczka. The author of this heavily decorated diploma confirmed its origin by signing it with their name in the central part. The entire work is secured with glass. In addition, there is a brass shield with the inscription WIELICZKA on the front of the wooden chest. Due to the unusual format of the diploma, it lacks the typical signatures of the Municipal Council members, customarily placed on documents of this kind⁵⁵.

The “Nowa Reforma” gazette of 2 February 1909 informed that a delegation of the city of Wieliczka, led by the mayor, Doctor Franciszek Aywas, went to Vienna in January of 1909 in order to deliver the diploma to the imperial-royal ministerial advisor. In the evening, the representatives of Wieliczka, along with invited guests, were invited to an official dinner held by the Gałęcki couple – apart from the mayor of Wieliczka, among those present were baron Adolf Jorkasch-Koch, the minister of treasury, Dawid Abrahamowicz, the minister for Galician affairs, and Seweryn Kniaziółucki, unit head at the Ministry of the Treasury, as well as some other officials⁵⁶.

Undoubtedly, one of the treasures among the richly decorated documents is the memorial book prepared on the occasion of naming one of the chambers of the Wieliczka mine *Tadeusz Orzechowski*. Unfortunately, despite the extensive preliminary survey, no additional information was obtained, apart from short

⁵⁵ M. Skubisz: *Kaseta z tryptykiem...*, p. 104.

⁵⁶ “Nowa Reforma. Numer poranny”, R. XXVII, No. 51, Cracow, 2 February 1909, p. 2; M. Skubisz: *Kaseta z tryptykiem...*, p. 104.

górnicy, Michał Waclawik, c. k. komisarz górniczy, Paweł Wałach, c. k. adiunkt górniczy, Mieczysław Obertyński, c. k. adiunkt górniczy⁵⁸.

Dwie pierwsze karty księgi zostały ozdobione motywami kwiatowymi i geometrycznymi. Pierwsza z dekoracji tworzy swoistą ramkę, w którą wkomponowano bogate zdobienia kwiatowe uzupełnione w górnej partii dokumentu prostymi, regularnymi i harmonijnymi detalami, takimi jak prostokąty i kółka. Dodatkowo u góry, centralnie umieszczono narzędzia górnicze w nietypowej tarczy – kwadratowej, a u dołu austriacki herb miasta Wieliczki. Druga ze wspomnianych kart zawiera uproszczoną formę ornamentu wykorzystanego na pierwszej karcie. Dekorację stanowi prosta ramka z elementami geometrycznymi i pojedynczymi bratkami. Trzy kolejne karty to rzut poziomy oraz dwa przekroje poprzeczne, w układzie wschód–zachód oraz północ–południe. Każda z trzech kolejnych kart zawiera legendy pięciu poziomów od I do V, gatunków soli, minerałów, komór, pokładów oraz oznakowania kasków i składów soli zielonej w odbudowie⁵⁹. Co ciekawe autor niniejszej księgi podał szczegółowe dane liczbowe dotyczące ilości soli planowanej do wydobywania. Pojemność składu soli liczącego 1025 m² powierzchni w rzucie pionowym i wysokiego na 50 m wynosiła 51.250 m³. Po odliczeniu ilości soli niezbędnej dla utrzymania stabilności wyrobiska (5100 m³) pozostało 45.150 m³ – realna pojemność składu soli przeznaczonej do wydobywania. Po uwzględnieniu ciężaru gatunkowego soli z wyrobiska usytuowanego przy podłużni *Król Saski* wieliccy górnicy powinni wydobyć 948.150 q⁶⁰, a więc 94.815 ton soli. Część merytoryczną księgi zamyka fotografia *Transport konny w Komorze T. Orzechowskiego* wykonana przez Józefa Cieślińskiego w należącej do niego Krakowskiej Pracowni Przezroczy. Całość została zszyta i oprawiona skórą. Na okładce umieszczono monogram wykonany z blachy „TO” (Tadeusz Orzechowski) oraz emblemat górniczy (skrzyżowane żelazko i perlik)⁶¹.

⁵⁸ Arch. MŻKW, *Księga pamiątkowa...*, k. nlb. 2.

⁵⁹ Chodzi o komory w trakcie eksploatacji.

⁶⁰ Kwintal (q) to jednostka masy równa 100 kg. Tym samym 10q daje równowartości 1 tony. Jako ciekawostkę dodajmy, że wielicka kopalnia, planując prace górnicze w komorze *Orzechowski*, od wspomnianych 948.150 q odliczała 30% urobku, jako odpady. Tym samym realna ilość wydobytej, nadającej się do sprzedaży soli powinna wynosić 663.705q (tj. 66.370,5 t). Por. Arch. MŻKW, *Księga pamiątkowa...*; Zbiór Kartograficzny MŻKW (dalej: Zb. Kart. MŻKW), *Zdjęcie komory Orzechowski* (dalej: *Zdjęcie komory Orzechowski*), mierzył i rysował K. Tatała, Wieliczka maj 1916, nr inw. VII/1607.

⁶¹ Arch. MŻKW, *Księga pamiątkowa...*, k. nlb. 1; F. Piestrak: *Przewodnik po Wieliczce i jej kopalniach*, Nakładem autora, Wieliczka 1912, s. 104.

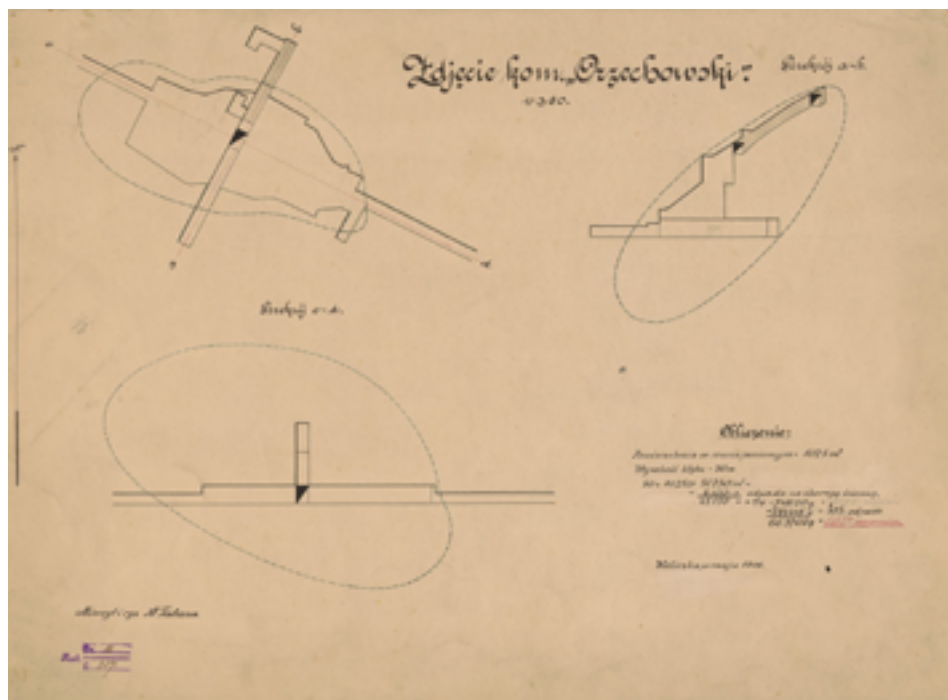
Ilustracja 21. Jedyna fotografia komory Tadeusz Orzechowski w kopalni soli w Wieliczce, Księga pamiątkowa, Wieliczka, 12 kwietnia 1916

Fig. No. 21. The only photograph of the Tadeusz Orzechowski Chamber in the Wieliczka Salt Mine in the Commemorative book published on the occasion of granting the name of "Tadeusz Orzechowski" to one of the salt mine chambers in Wieliczka, Wieliczka, 12 April 1916

information concerning Tadeusz Orzechowski, contained in the document mentioned above. As a result, it was not able to identify clearly the person mentioned in the memorial book of 1916. It is only known that T. Orzechowski was an imperial-royal court councillor, associated with the field of salt mining⁵⁷.

Technical clerks of the imperial-royal Saltworks Administration in Wieliczka passed a unanimous resolution of 10 March 1916, giving a new name to the chamber, along with the salt warehouse, to commemorate the merits and work of the court councillor in domestic salt mining. The excavation was made by extracting green salt on the lower level II in the Western Mountains, next to the *Król Saski* (Saxon King) drift (96 m below the ground level).

⁵⁷ Arch. MŻKW, *Księga pamiątkowa...*

Ilustracja 22. Rzut poziomy i dwa przekroje komory Tadeusz Orzechowski, mierzył i rysował K. Tatara, Wieliczka, maj 1916

Fig. No. 22. Horizontal projection and two cross sections of the Tadeusz Orzechowski Chamber, measured and drawn by K. Tatara, Wieliczka, May 1916

Można domniemywać, że autorem, jeśli nie całej, to znacznych fragmentów, książki pamiątkowej z 1916 r. jest Klemens Tatara, który w ostatnich latach zaboru austriackiego zajmował się wykonywaniem pomiarów w kopalni i na powierzchni. Jest on m.in. autorem rysunku – rzut poziomy i dwa przekroje komory *Orzechowski* – wykonanego w maju 1916 r., a więc co najmniej miesiąc po opracowaniu książki pamiątkowej. Co więcej, na rysunku tym K. Tatara zawarł wykonane wówczas przez siebie pomiary i obliczenia powierzchni w rzucie pionowym, tożsame z wyliczeniami znajdującymi się w księdze pamiątkowej⁶².

Kolejnym, bogato dekorowanym dokumentem jest dyplom związany z osobą Mieczysława Nigrina, c. k. urzędnika salinarnego, muzyka i nauczyciela, który uzyskał

⁶² Zb. Kart. MŻKW, *Zdjęcie komory Orzechowski...*; Arch. MŻKW, *Księga pamiątkowa...*, k. nłb. 5; W. Gawroński: *Słownik biograficzny...*, s. 177.

The document, issued in Wieliczka on 12 April 1916, was signed by: Józef Fryt, Julian Dietz, Erazm Barącz, Aleksander Folsiewicz, Stanisław Niewiadomski, imperial-royal senior mining commissioner, Adolf Koneczny, imperial-royal mining commissioner, Jan Jurkiewicz, imperial-royal mining commissioner, Henryk Feil, imperial-royal mining commissioner, Włodzimierz Hanasiewicz, imperial-royal mining commissioner, Karol Włodarczyk, imperial-royal mining commissioner, Zygmunt Ajdukiewicz, imperial-royal mining commissioner, Orest Krynicki, imperial-royal mining commissioner, Michał Waclawik, imperial-royal mining commissioner, Paweł Wałach, imperial-royal mining adjunct, Mieczysław Obertyński, imperial-royal mining adjunct⁵⁸.

The first two pages of the book are decorated with floral and geometric patterns. The first of the decorations forms a frame with incorporated rich floral decorations, complemented in the upper part of the document with simple, regular and harmonious details, such as rectangles and circles. In addition, there are mining tools located in the top central part, enclosed in an unusual, square-shaped badge, and on the bottom – the Austrian coat of arms of Wieliczka. The second page contains a simplified version of the ornament used on the first page. The decoration consists of a simple frame with geometric components and a few pansy flowers. Three subsequent pages contain the horizontal projection and two cross-sections, situated in the direction east-west and north-south. Each of the three subsequent cards contains legends of five levels from I to V, salt types, minerals, chambers, underlays, as well as signs indicating box-cribs and green salt warehouses in reconstruction⁵⁹. Interestingly enough, the author of this book provided detailed numerical data on the quantity of salt planned to be excavated. The volume of a salt warehouse of 1025 m² of the area in the vertical projection and 50 m high was 51,250 m³. After deducting the quantity of salt necessary to ensure stability of the excavation (5100 m³), there was 45,150 m³ left – the real capacity of the warehouse of salt designated for extraction. Taking into account the weight of salt from the excavation located next to the *Król Saski*, the miners of Wielicka should extract 948,150 q⁶⁰, that is, 94,815 tons of salt. The substantive part of the book ends with

⁵⁸ Arch. MŻKW, *Księga pamiątkowa...*, ca. unnumbered 2.

⁵⁹ This refers to chambers in the period of their operation.

⁶⁰ Quintal (q) is a unit of mass equal to 100 kg. Thus, 10q is equivalent to 1 tonne. Interestingly enough, the Wieliczka mine, planning to conduct mining works in the *Orzechowski* chamber, deducted 30% of the mentioned 948,150 q of the salt output as waste. Therefore, the real value of extracted salt suitable for sale should be 663,705q (that is, 66,370.5 t). Cf. Arch. MŻKW, *Księga pamiątkowa...*;

Ilustracja 23. Wydział Towarzystwa Śpiewaczego „Lutnia” – w środku siedzi Mieczysław Nigrin, fot. W. Gargul, Wieliczka 1927

Fig. No. 23. Division of the “Lutnia” Singers’ Association – M. Nigrin sitting at the front, Wieliczka 1927

jednocześnie wykształcenie muzyczne i górnicze. Zawodowo był związany zarówno z Wieliczką, jak i Bochnią. W 1897 r. rozpoczął pracę i naukę w Szkole Górniczej w Wieliczce, po czym w latach 1901–1909 pełnił funkcję sztygara w kopalni bocheńskiej. Wraz z objęciem posady sztygara zaangażował się w życie muzyczne bochnian, powołując do życia kilka lokalnych zespołów. W Stowarzyszeniu Młodzieży Rękodzielniczej „Ojczyzna” założył amatorski chór mieszany wraz z orkiestrą, w bocheńskim oddziale „Sokoła” chór męski i mieszany oraz w tamtejszej salinie chór górniczy. W kolejnych latach (1909–1935) pełnił, regularnie awansując, najważniejsze stanowiska w administracji finansowej Saliny Wielickiej. Analogicznie do Bochni mocno angażował się we współtworzenie i prowadzenie najważniejszych organizacji i stowarzyszeń górniczego miasta Wieliczki. Dość wspomnieć jego aktywność na polu muzycznym. Przez wiele lat jako dyrygent (1909–1926) i jako prezes (1926–1937) związany był z Towarzystwem Śpiewaczym „Lutnia”, założonym w 1872 r.

a photograph entitled *Horse cart transport in the T. Orzechowski Chamber*, made by Józef Cieśliński in his Studio of Slides. The entire book was stitched and bound in leather. The cover bears a monogram made of metal "TO" (Tadeusz Orzechowski) and an emblem of mining (the crossed mining hammers)⁶¹.

It can be suspected that the author of at least significant fragments of the memorial book of 1916 is Klemens Tamara, who conducted measurements in the mine and on the ground surface in the last period of the partition of Poland. He is, among other things, an author of the drawing – the horizontal projection and two cross-sections of the *Orzechowski* chamber – prepared in May 1916, that is, at least one month after the memorial book was made ready. Moreover, the drawing contains the measurements and calculations of the area in the vertical projection, prepared at the time by K. Tatara, consistent with calculations contained in the memorial book⁶².

Another richly decorated document is the diploma related to Mieczysław Nigrin, the imperial-royal saltworks official, a musician and a teacher, who was educated in the fields of both music and mining. His career was associated with Wieliczka, as well as Bochnia. In 1897, he became a student of the Mining School in Wieliczka, and in years 1901–1909, he was a foreman at the Bochnia mine. Becoming a foreman, he also engaged in musical life of Bochnia, establishing a number of the local bands. In "Ojczyzna" (Homeland) Association of Young Craftsmen, he established an amateur mixed choir with an orchestra, in the "Sokół" unit of Bochnia – a male and mixed choir, and a mining choir in the local saltworks. In the subsequent years (1909–1935) he was promoted several times to ultimately occupy the key positions in the financial administration of the Wieliczka Saltworks. Like in Bochnia, he was very much committed in establishment and running of the most important organizations and associations of the mining city of Wieliczka. It is necessary to mention here his activity in the field of music. For many years, he was a conductor (1909–1926) and a chairman (1926–1937) of "Lutnia" Singing Society, established in 1872. During the same period, he was the conductor of

Cartographic Collection of MŻKW (hereinafter: Zb. Kart. MŻKW), *Zdjęcie komory Orzechowski* (hereinafter: *Zdjęcie komory Orzechowski*), measured and drawn by K. Tatara, Wieliczka May 1916, inv. no. VII/1607.

⁶¹ Arch. MŻKW, *Księga pamiątkowa...*, ca. unnumbered 1; F. Piestrak: *Przewodnik po Wielicze i jej kopalniach*, published by the author, Wieliczka 1912, p. 104.

⁶² Zb. Kart. MŻKW, *Zdjęcie komory Orzechowski...*; Arch. MŻKW, *Księga pamiątkowa...*, ca. unnumbered 5; W. Gawroński: *Słownik biograficzny...*, p. 177.

Ilustracja 24. Okładka dyplomu Towarzystwa Śpiewaczego „Lutnia” dla Mieczysława Nigrina, Wieliczka, 21 listopada 1937

Fig. No. 24. Cover of the diploma of the “Lutnia” Singers’ Association for M. Nigrin, Wieliczka, 21 November 1937

W tym samym czasie był dyrygentem chóru górniczego, kapelmistrzem – zarówno orkiestry salinarnej, jak i miejskiej, nauczycielem śpiewu i w końcu kompozytorem⁶³.

Walne Zgromadzenie Towarzystwa Śpiewaczego „Lutnia” 16 marca 1937 r. przyznało swojemu wieloletniemu, emerytowanemu dyrektorowi artystycznemu i prezesowi Mieczysławowi Nigrinowi tytuł honorowego członka. Dyplom wręczono osiem miesięcy później⁶⁴.

Składany trzykrotnie na równe fragmenty dokument w części zewnętrznej zawiera awers i rewers okładki wraz z wewnętrzną kartą zdobioną wizerunkiem białej lutni z szarfą z napisem LUTNIA WIELICZKA na tle barwnego przeplatanego geometryczno-roślinnego ornamentu. Na awersie okładki widnieje prosta, harmonijna, trójbarwna dekoracja geometryczna z napisem: ROK 1937/ TYLE ŻYCIA CO JEST W PIEŚNI TYLE SZCZĘŚCIA CO CZŁEK PRZEŚNI/ LISTOPAD/ 21/ NIEDZIELA. Na rewersie jest umieszczona linijno-roślinna kompozycja z autografem autora, artysty malarza – Stanisława Klimczyka.

⁶³ W. Gawroński: *Słownik biograficzny...*, s. 131–132; J. Duda: *180 spotkanie z cyklu „Wieliczka – wieliczanie”, pt. Towarzystwo Śpiewacze „Lutnia” w Wieliczce – 140 lat działalności (1872–2012)*, „Biblioteczka Wielicka”, z. 125, Wieliczka 2012, s. 3, 8.

⁶⁴ Arch. MŻKW, *Dyplom honorowego Towarzystwa Śpiewaczego „Lutnia”...*

the miners' choir, a kapellmeister – for both the saltworks and the city orchestras, a music teacher and a composer⁶³.

The General Assembly of “Lutnia” Singing Society awarded the honorary membership to its long-time retired artistic director and chairman, Mieczysław Nigrin, on 16 March 1937. He received the diploma eight months later⁶⁴.

The outer page of the document, folded three times into equal parts, contains the obverse and reverse of the cover with the internal page decorated with a drawing of a white lute with a ribbon and the inscription LUTNIA WIELICZKA against the background of a colourful ornament with geometric and floral patterns. On the obverse of the cover, there is a simple, harmonious geometric decoration in three colours with the inscription: YEAR 1937/ AS MUCH LIFE AS THERE IS IN A SONG, AS MUCH HAPPINESS AS A MAN CAN DREAM OF/ NOVEMBER/ 21/ SUNDAY. On the averse, there is a composition made of lines and floral patterns with the autograph of the author – painter Stanisław Klimczyk. It is worth adding as well that S. Klimczyk was a member of “Lutnia” choir, and during the second world war, he was a soldier of the Home Army⁶⁵.

The internal part of the document is divided into three fields. Two of these, to the left and to the right, contain the text of the diploma and signatures of the Society members. In the middle, the author placed a drawing of the white eagle with an ornamented inscription DIPLOMA inside a colourful geometric frame. The document was signed, among others, by the chairman of the Society Tadeusz Bierczyński, the deputy chairman Stanisław Grzybowski, Julia Olesiakówna, Jan Piotrowski and Franciszek Skrzypek⁶⁶.

It is also worth mentioning that as early as in 1914, members of the Singing Society celebrated its 40th anniversary with a gift for the director of “Lutnia” – a baton made of ebony with silver fittings and an inscription – TO HONOURABLE

⁶³ W. Gawroński: *Słownik biograficzny...*, pp. 131–132; J. Duda: *180 spotkanie z cyklu “Wieliczka – wieliczanie”, pt. Towarzystwo Śpiewacze “Lutnia” w Wieliczce – 140 lat działalności (1872–2012)*, “Biblioteczka Wielicka”, booklet 125, Wieliczka 2012, pp. 3, 8.

⁶⁴ Arch. MŻKW, *Dyplom honorowego Towarzystw Śpiewaczego “Lutnia”...*

⁶⁵ Ibidem.

⁶⁶ Arch. MŻKW, *Dyplom honorowego Towarzystw Śpiewaczego “Lutnia”...*; W. Gawroński: *Słownik biograficzny...*, pp. 21, 60–61.

Na marginesie dodajmy, że S. Klimczyk był członkiem chóru „Lutnia”, a w czasie II wojny światowej żołnierzem AK⁶⁵.

Wnętrze dokumentu podzielone jest na trzy pola. Na dwóch z nich, od strony lewej i prawej umieszczono tekst dyplomu oraz podpisy członków Towarzystwa. Na środku autor wkomponował rysunek orła białego z dekoracyjnym napisem DYPLOM, umieszczony w barwnej geometrycznej ramie. Swoimi autografami dokument potwierdzili m.in. prezes Towarzystwa Tadeusz Bierczyński, wiceprezes Stanisław Grzybowski, Julia Olesiakówna, Jan Piotrowski i Franciszek Skrzypek⁶⁶.

Warto wspomnieć, że już w 1914 r. członkowie Towarzystwa Śpiewaczego z okazji jego 40-lecia podarowali dyrektorowi „Lutni” wykonaną z drewna hebanowego i okutą srebrem batutę z autografem – W.P. M. NIGRINOWI NIESTRUDZONEMU DYREKTOROWI „LUTNI” 4 V 1914⁶⁷.

Równie interesująca jest kronika z 1946 r. – *Pamięci Ignacego Daszyńskiego – Obywatele miasta Wieliczki* – przygotowana z myślą uczczenia 10. rocznicy śmierci adresata. Punktem kulminacyjnym obchodów były uroczystości odsłonięcia 13 października 1946 r. tablicy pamiątkowej na budynku Pałacu Przychockich, związanej z nadaniem nowej nazwy Rynekowi Górnemu w Wieliczce. Od tego dnia główny plac miasta nosił nazwę – Plac im. I. Daszyńskiego. Dokonane w 1946 r. przemianowanie było spektakularną zmianą w historii powojennej Rynku Górnego w Wieliczce. Na wmurowanej tablicy pamiątkowej umieszczono napis:

KU CZCI WIELKIEGO TRYBUNA LUDU
BOJOWNIKA O NIEPODLEGŁOŚĆ POLSKI
NA TERENIE MIĘDZYNARODOWYM
HETMANA POLSKIEJ DEMOKRACJI
MARSZAŁKA SEJMU
IGNACEGO DASZYŃSKIEGO
UCHWAŁĄ RADY NARODOWEJ
MIASTA WIELICZKI
Z DNIA 7 GRUDNIA 1945
PLAC TEN JEGO IMIENIA NA WIECZNE
CZASY NAZWANY ZOSTAŁ

⁶⁵ Tamże

⁶⁶ Tamże; W. Gawroński: *Słownik biograficzny...*, s. 21, 60–61.

⁶⁷ Zb. Sz. MŻKW, *Batuta dyrygenta Mieczysława Nigrina*, nn., srebro, drewno, 1914, nr inw. MŻKW/IV/1129; W. Gawroński: *Słownik biograficzny...*, s. 132.

M. NIGRIN, THE INDEFATIGABLE DIRECTOR OF "LUTNIA"
4.05.1014⁶⁷.

Equally interesting is the chronicle of 1946 – *To commemorate Ignacy Daszyński – The citizens of the city of Wieliczka* – prepared to celebrate the 10th anniversary of death of Daszyński. The culminating point of the celebrations was unveiling on 13 October 1946 of a commemorative plate on the building of the Przyczocki Palace in association with a new name being given to the Upper Market in Wieliczka. Since then, the main square of the city was known as the Square of I. Daszyński. The name change of 1946 was a spectacular turning point in the post-war history of the Upper Market in Wieliczka. The commemorative plate contained the following inscription:

COMMEMORATING THE GREAT TRIBUNE OF THE PEOPLE
FIGHTER FOR POLAND'S INDEPENDENCE
ON THE INTERNATIONAL ARENA
THE COMMANDER OF POLISH DEMOCRACY
THE MARSHAL OF THE SEYM
IGNACY DASZYŃSKI
BASED ON RESOLUTION OF THE NATIONAL COUNCIL
OF THE CITY OF WIELICZKA
OF 7 DECEMBER 1945
THIS SQUARE HAS BEEN NAMED FOR HIM
FOR ETERNITY

In the early 1850s, this biggest representative square of the city had been named the Square of Defenders of Peace. Its original name – the Upper Market – was restored in 1990⁶⁸.

It all started on 7 December 1945, when the National Council of Wieliczka decided to rename the Upper Market in Wieliczka as the I. Daszyński Square. In the course of preparations for the event, the Civic Committee for Commemoration

⁶⁷ Zb. Sz. MŻKW, *Batuta dyrygenta Mieczysława Nigrina*, author unknown, silver, wood, 1914, inv. no. MŻKW/IV/1129; W. Gawroński: *Słownik biograficzny...*, p. 132.

⁶⁸ Arch. MŻKW, *Pamięci Ignacego Daszyńskiego...*; J. Duda: 140th meeting "Wieliczka – inhabitants of Wieliczka" in the series "Monuments of Wieliczka" (23) entitled: *Rynek Górny w Wieliczce i jego mieszkańcy*, "Biblioteczka Wielicka" booklet 85, Wieliczka 2009, p. 13; D. Krzysztofek, J. Fraś: *Tajemnice Rynku Górnego w Wieliczce*, "Gazeta Muzealna" [in:] *Panorama Powiatu Wielickiego*, R. 17 (2010), no. 6 (212), p. II; B. Konwerska, *Dyplom. Pamięci Ignacego Daszyńskiego – Obywatele miasta Wieliczki*, "70/70...", p. 324.

Na początku lat 50. XIX wieku ten największy i reprezentacyjny plac w mieście nazwany został placem Obrońców Pokoju. Jego pierwotną nazwę – Rynek Górny – przywrócono w 1990 r.⁶⁸

Wszystko zaczęło się 7 grudnia 1945 r., kiedy Miejska Rada Narodowa w Wieliczce podjęła decyzję o przemianowaniu Rynku Górnego w Wieliczce na Plac im. I. Daszyńskiego. W celu przygotowania uroczystości powołano Obywatelski Komitet Uczczenia Pamięci Ignacego Daszyńskiego. W jego skład weszli przedstawiciele najważniejszych partii, organizacji i instytucji Wieliczki: Stefan Gałgan (Komitet PPR), prof. Stanisław Sutkowski (Stronnictwo Demokratyczne oraz Państwowe Koedukacyjne Liceum i Gimnazjum Handlowe), Piotr Uhl (Koło PSL oraz Spółdzielnia Handlowa „Socha”), inż. Kazimierz Jelonek (Związek Zawodowy Górników oraz Towarzystwo Sportowe „Wieliczanka”), Franciszek Frankowski (Związek Zawodowy Grabarzy), Michał Matlak (Związek Zawodowy Samorządowców), Antoni Konopka (Związek Inwalidów), inż. Henry Feill (Dyrekcja Żupy Solnej), Stanisław Śpiechowicz (Izba Rzemieślnicza), prof. Paweł Liszka (Państwowe Liceum i Gimnazjum Koedukacyjne im. J. Matejki), dyr. Karol Dyrkacz (Szkola Powszechna nr 2 oraz Ognisko Związku Nauczycielstwa Polskiego), dyr. Dynowska (Szkola Powszechna nr 3), dyr. Stanisława Sierecka (Szkola Powszechna nr 4 oraz Towarzystwo Przyjaciół Żołnierza Polskiego), Władysław Dańda (Główny Komitet Rodzicielski Szkół Powszechnych), Edward Baburek (Komitet Rodzicielski Państwowego Gimnazjum J. Matejki), Władysław Walosik (TUR), Czesław Rynduch (Związek Walki Młodych), Stanisław Grzybowski (Towarzystwo Śpiewacze „Lutnia”) oraz Jan Gołąb (Dyrekcja Kinoteatru „Wisła”). Jednocześnie powołano Komitet Wykonawczy, w skład którego weszli: Józef Jedynek – przewodniczący Miejskiej Rady Narodowej w Wieliczce, Eugeniusz Holcer, Karol Jarosik, Władysław Walosik, Franciszek Wielgus z ramienia PPS, Antoni Bojarek, burmistrz, S. Gałan, P. Uhl, K. Jelonek, S. Sutkowski, K. Dyrkacz, H. Feill, W. Dańda, Kazimierz Stępnowski – dyrygent Towarzystwa Śpiewaczego „Lutnia” – oraz Alfons Długosz – artysta malarz, późniejszy założyciel i dyrektor muzeum⁶⁹.

⁶⁸ Arch. MŻKW, *Pamięci Ignacego Daszyńskiego...*; J. Duda: 140 spotkanie z cyklu „Wieliczka – wieliczenie” z serii „Zabytki Wieliczki” (23) pt.: *Rynek Górny w Wieliczce i jego mieszkańcy*, „Biblioteczka Wielicka”, z. 85, Wieliczka 2009, s. 13; D. Krzysztofek, J. Fraś: *Tajemnice Rynku Górnego w Wieliczce*, „Gazeta Muzealna” [w:] *Panorama Powiatu Wielickiego*, R. 17 (2010), nr 6 (212), s. II; B. Konwerska, *Dyplom: Pamięci Ignacego Daszyńskiego – Obywatele miasta Wieliczki*, „70/70...”, s. 324.

⁶⁹ Arch. MŻKW, *Pamięci Ignacego Daszyńskiego...*, k. 3v.

Ilustracja 25. Księga upamiętniająca uroczystości przemianowania Rynku Górnego w Wieliczce na Plac im. Ignacego Daszyńskiego, Wieliczka, 13 października 1946

Fig. No. 25. Book commemorating the ceremony of renaming the Upper Market Square in Wieliczka as the Square of Ignacy Daszyński, Wieliczka, 13 October 1946

Ilustracja 26. Pierwsza karta Księgi upamiętniającej uroczystości przemianowania Rynku Górnego w Wieliczce na Plac im. Ignacego Daszyńskiego, Wieliczka, 13 października 1946

Fig. No. 26. First page from the Book commemorating the ceremony of renaming the Upper Market Square in Wieliczka as the Square of Ignacy Daszyński, Wieliczka, 13 October 1946

of Ignacy Daszyński was established. Its members included representatives of key parties, organisations and institutions of Wieliczka: Stefan Gałgan of the Polish Workers Party, professor Stanisław Sutkowski – the Alliance of Democrats and the State Co-Educational High School and Grammar School of Trade, Piotr Uhl – the Polish Peasants' Party and the "Socha" Trade Cooperative Society, engineer Kazimierz Jelonek – the Trade Union of Miners and the "Wieliczanka" Sports Society, Franciszek Frankowski – the Trade Union of Gravediggers, Michał Matlak – the Trade Union of Self-Government Officials, Antoni Konopka – the Union of the Disabled, engineer Henry Feill – the Saltworks Directorate, Stanisław Śpiechowicz – the Chamber of Craftsmanship, professor Paweł Liszka – the State Co-Educational High School and Grammar School of J. Matejko, director Karol Dyrkacz – Public School no. 2 and the Centre of the Polish Teachers Union, director Dynowska – Public School no. 2, director Stanisława Sierecka – Public School no. 4 and the Society of Friends of Polish Soldiers, Władysław Dańda – the Central Parents' Committee of Public Schools, Edward Baburek – the Parents' Committee of the J. Matejko State Grammar School, Władysław Walosik – TUR, Czesław Rynduch – the Union of Youth Struggle, Stanisław Grzybowski – "Lutnia" Singing Society and Jan Gołąb – Management of the "Wisła" Theatre and Cinema. At the same time, an Executive Committee was established, its members including – Józef Jedynak, chairman of the Municipal National Council of Wieliczka, Eugeniusz Holcer, Karol Jarosik, Władysław Walosik, Franciszek Wielgus representing the Polish Socialist Party, Antoni Bojarek, the mayor, S. Gałgan; P. Uhl; K. Jelonek, S. Sutkowski, K. Dyrkacz, H. Feill, W. Dańda, Kazimierz Stępnowski, conductor of "Lutnia" Singing Society, and Alfons Długosz, artist and painter, who was later to become the founder and director of the museum⁶⁹.

On 17 September 1946, members of the Committee for Commemoration of Ignacy Daszyński determined the date of unveiling of the commemorative plate to be 13 October and made the decision to prepare the memorial book. Development of its content and form was entrusted to S. Sutkowski, F. Wielgus and A. Długosz. The latter is the author of graphics of the chronicle of 1946. Let us add that apart from the memorial book, the museum is in possession of a photograph made during the official setting of the commemorative plate in the wall of the Przychocki Palace. The photograph presents a fragment of the Przychocki Palace with the decorated plate and a number of prominent guests, presumably members of the

⁶⁹ Arch. MŻKW, *Pamięci Ignacego Daszyńskiego...*, ca. 3v.

Ilustracja 27. Odślonięcie w Rynku Górnym w Wieliczce tablicy pamiątkowej poświęconej Ignacemu Daszyńskiemu i nadanie nazwy placowi – wśród gości Alfons Długosz (drugi od lewej), Wieliczka, 13 października 1946

Fig. No. 27. Unveiling of a plaque devoted to Ignacy Daszyński at the Upper Market Square in Wieliczka and naming the square – Alfons Długosz among guests (second from the left), Wieliczka, October 1946

Członkowie Komitetu Uczczenia Pamięci Ignacego Daszyńskiego 17 września 1946 r. ustalili termin odsłonięcia tablicy pamiątkowej na 13 października oraz podjęli decyzję o przygotowaniu księgi pamiątkowej. Opracowanie jej formy i treści powierzono S. Sutkowskiemu, F. Wielgusowi oraz A. Długoszowi. Ten ostatni jest autorem szaty graficznej kroniki z 1946 r. Dodajmy, że w zbiorach muzeum, obok wspomnianej księgi, zachowało się zdjęcie z uroczystości wmurowania w Pałacu Przychockich pamiątkowej tablicy. Na fotografii widoczny jest fragment Pałacu Przychockich z udekorowaną tablicą oraz grupa prominentnych gości, zapewne członków Obywatelskiego Komitetu Uczczenia Pamięci Ignacego Daszyńskiego oraz Komitetu Wykonawczego, wśród których odnaleźć można osobę dyrektora A. Długosza (drugi od lewej)⁷⁰.

⁷⁰ Tamże, k. 2, Zb. Spec. MŻKW, *Odślonięcie tablicy pamiątkowej w Rynku Górnym*, fot. nn., Wieliczka 13 października 1946, nr inw. 1249/Zb. Spec.

Civic Committee for Commemoration of Ignacy Daszyński and the Executive Committee, with director A. Długosz among them (second to the left)⁷⁰.

The chronicle of unveiling of the commemorative table set into the wall of a building at the Upper Market in Wieliczka, consisting of 12 pages, was made and decorated with colourful vignettes by A. Długosz. The book is bound in leather decorated with an embossed, gilded pattern and an inscription embossed in silver-plated metal. A seal imitation was attached on a decorative piece of rope with the inscription: „Civic Committee for Commemoration of Ignacy Daszyński.” The chronicle was placed in a box. The twelve pages of the book include: detailed information on the decision of the Municipal National Council of 7 December 1945, a detailed account of the meeting of the Civic Committee for Commemoration of Ignacy Daszyński of 17 September 1946, selected fragments of speeches and writings by I. Daszyński, names of committee members and signatures of those, who participated in the unveiling of the commemorative plate placed on the wall of the Przyczocki Palace, gathered on 13 October. Each of these pages is distinguished by hand-painted, unique decorations with geometric and floral patterns. These are richly complemented by individual images of the coat of arms of the city of Wieliczka, a sign with an inscription in a white and red ribbon and genre scenes involving a farmer and foundry workers. The main text was signed by: A. Bojarek, J. Jedynak and S. Sułkowski. The minutes of the meeting of the Civic Committee for Commemoration of Ignacy Daszyński of 17 September 1946 was signed by: S. Sułkowski, the chairman and K. Dyrkacz, the secretary. Moreover, the book contains almost 100 signatures of private persons and representatives of the key institutions of Cracow, Wieliczka and the nearby villages⁷¹.

The last group of interesting artefacts consists of diplomas granted to craftsmen of Wieliczka. The first one is associated with the baking master and a senior member of the Grand Guild in Wieliczka, Franciszek Wiązownicki (1871–1951). On 9 April 1908, he won the gold medal of the International Household Exhibition in Temesvár, Hungary, for his cakes and pastries. The commemorative diploma, kept in the museum, proves the success of F. Wiązownicki⁷².

⁷⁰ Ibidem, k. 2, Zb. Spec. MŻKW, *Odstąpienie tablicy pamiątkowej w Rynku Górnym*, photograph by unknown author, Wieliczka 13 October 1946, inv. no. 1249/Zb. Spec.

⁷¹ Arch. MŻKW, *Pamięci Ignacego Daszyńskiego...*, ca. 1–12.

⁷² Arch. MŻKW, *Dyplom mistrza piekarskiego Franciszka Wiązownickiego...*

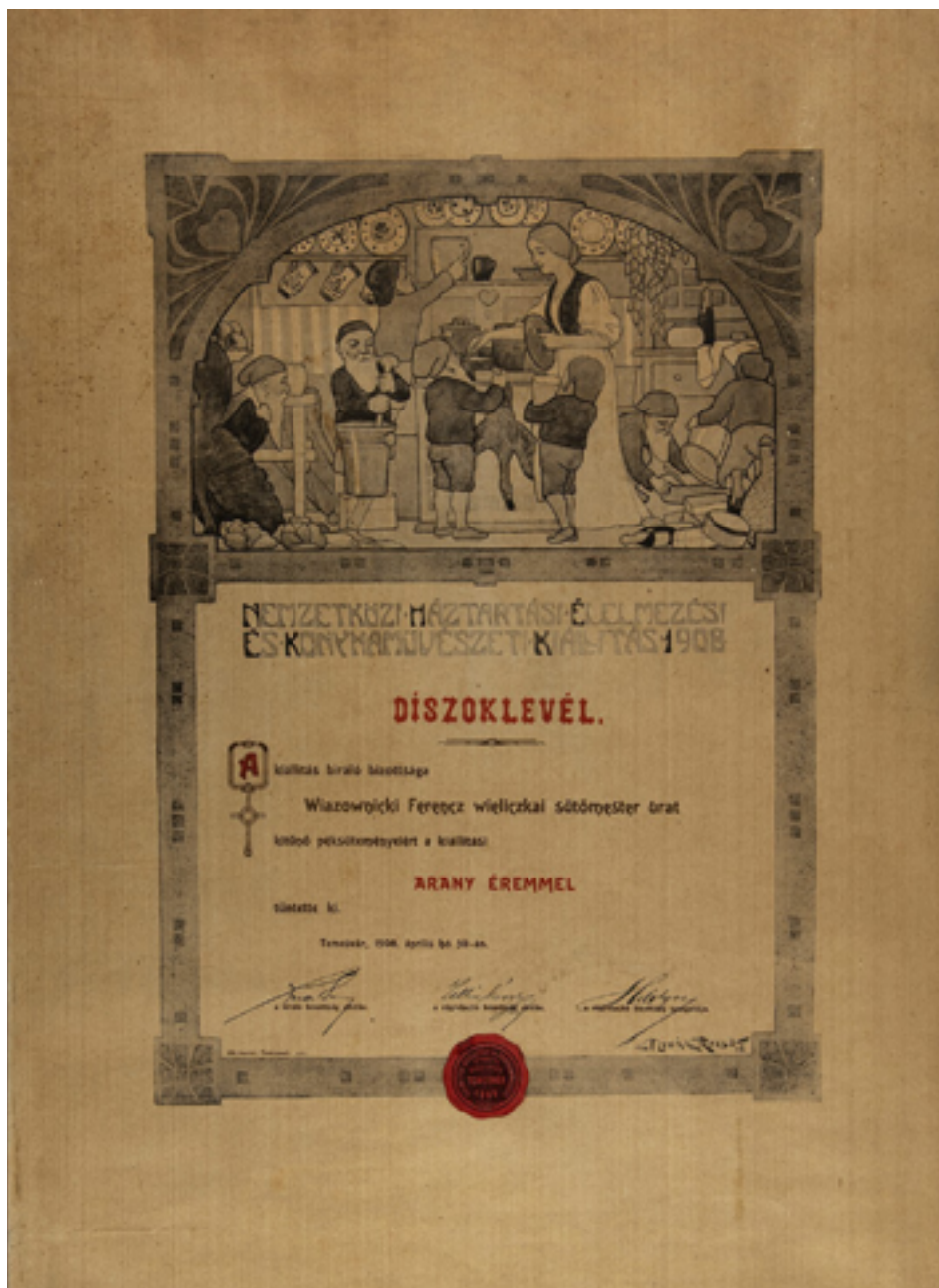
Sama kronika odsłonięcia tablicy pamiątkowej wmurowanej w ścianę budynku w Rynku Górnym w Wieliczce, zawierająca 12 kart, została wykonana i ozdobiona barwnymi winietami przez A. Długosza. Całość oprawiona jest w skórę ozdobioną wytłoczonym, połączonym motywem oraz napisem tłoczonym w posrebrzanej blasze. Do książki doczepiono imitację pieczęci zawieszoną na ozdobnym sznurku z napisem: „Obyw. Komitet Uczczenia Pamięci Ignacego Daszyńskiego”. Całość umieszczono w pudle. Na 12 stronach książki zapisano: szczegółowe informacje dotyczące decyzji Miejskiej Rady Narodowej z 7 grudnia 1945 r., drobiazgową relację z posiedzenia Obywatelskiego Komitetu Uczczenia Pamięci Ignacego Daszyńskiego z 17 września 1946 r., wybrane myśli z przemówień i pism I. Daszyńskiego, skład komitetów oraz, zebrane 13 października, podpisy uczestników uroczystości odsłonięcia tablicy pamiątkowej umieszczonej na budynku Pałacu Przychockich. Każda z zapisanych stron odznacza się ręcznie malowaną, niepowtarzalną dekoracją o motywach geometrycznych i roślinnych. Ich bogatym uzupełnieniem są pojedyncze przedstawienia herbu miasta Wieliczki, szyld z napisem i białą-czerwoną wstążką oraz scenki rodzajowe z rolnikiem i hutnikami. Tekst główny podpisali: A. Bojarek, J. Jedynak oraz S. Sułkowski. Protokół zebrania Obywatelskiego Komitetu Uczczenia Pamięci Ignacego Daszyńskiego z 17 września 1946 r. asygnowali: S. Sułkowski, przewodniczący oraz K. Dyrkacz, sekretarz. Ponadto w księdze złożono blisko 100 autografów osób prywatnych i przedstawicieli najważniejszych organów z Krakowa, Wieliczki i sąsiadujących z nią wiosek⁷¹.

Ostatnimi interesującymi obiektami są dyplomy uzyskane przez wielickich rzemieślników. Pierwszy z nich związany jest z osobą mistrza piekarskiego i starszego Cechu Wielkiego w Wieliczce Franciszka Wiązownickiego (1871–1951). Dnia 9 kwietnia 1908 r. zdobył on złoty medal na Międzynarodowej Wystawie Gospodarstwa Domowego w Temesvár na Węgrzech za zaprezentowane wypieki. Przechowywany w muzeum dyplom okolicznościowy potwierdza sukces odniesiony przez F. Wiązownickiego⁷².

W stonowany kolorystycznie druk właściwy tekstu dokumentu w języku węgierskim wkomponowano w geometryczną ramkę – umieszczoną w górnej partii – scenę rodzajową przedstawiającą śpiącą królową i siedmiu krasnoludków krzątających się w gospodarstwie domowym. Dyplom wydany 30 kwietnia 1908 r.

⁷¹ Arch. MŻKW, *Pamięci Ignacego Daszyńskiego...*, k. 1–12.

⁷² Arch. MŻKW, *Dyplom mistrza piekarskiego Franciszka Wiązownickiego...*

Ilustracja 28. Dyplom mistrza piekarskiego dla Franciszka Wiązownickiego, Temesvár (Węgry), 30 kwietnia 1908

Fig. No. 28. Master Baker Diploma for Francisköz Wiązownicki, Temesvár, 30 April 1908

Ilustracja 29. Dyplom mistrzowski w zawodzie piekarskim dla Franciszka Wiązownickiego, Kraków, 18 listopada 1931

Fig. No. 29. Master Blacksmith and Locksmith Diploma for Franciszek Wiązownicki, Cracow, 18 November 1931

potwierdzono podpisami i pieczęcią Międzynarodowej Wystawy Gospodarstwa Domowego w Temesvár⁷³.

Dwa kolejne, identyczne ikonograficznie dyplomy wydane zostały przez Krakowską Izbę Rzemieślniczą i potwierdzają nadanie tytułu mistrzowskiego dla Wieliczna – F. Wiązownickiego w zawodzie piekarskim oraz dla Piotra Lelito w zawodzie kowalskim i ślusarskim⁷⁴.

Utrzymane w zielono-złotej kolorystyce dyplomy obok bogatych zdobień geometrycznych zawierają uproszczony, zgeometryzowany herb Krakowa z wkom-

⁷³ Arch. MŻKW, *Dyplom mistrza piekarskiego Franciszka Wiązownickiego...*; W. Gawroński: *Słownik biograficzny...*, s. 183.

⁷⁴ Arch. MŻKW, *Dyplom mistrzowski w zawodzie piekarskim dla Franciszka Wiązownickiego...*; Arch. MŻKW, *Dyplom mistrzowski w zawodzie kowalskim i ślusarskim dla Piotra Lelito...*

Ilustracja 30. Dyplom mistrzowski w zawodzie kowalskim i slusarskim dla Piotra Lelito, Kraków, 1 lutego 1931

Fig. No. 30. Master Blacksmith and Locksmith Diploma for Piotr Lelito, Cracow, 1 February 1931

The printed text of the document in subdued colours, written in Hungarian, is surrounded by a geometric frame in the upper part – a genre scene showing the sleeping beauty and seven dwarves, working in the household. The diploma, issued on 30 April 1908, has been confirmed with signatures and a seal of the International Household Exhibition in Temesvár⁷³.

Two other diplomas with identical iconography were issued by the Cracow Chamber of Craftsmanship on the occasion of granting of a master title to two Wieliczka inhabitants – F. Wiązownicki in baking and Piotr Lelito in smithery and locksmithing⁷⁴.

⁷³ Arch. MŻKW, *Dyplom mistrza piekarskiego Franciszka Wiązownickiego...*; W. Gawroński: *Słownik biograficzny...*, p. 183.

⁷⁴ Arch. MŻKW, *Dyplom mistrzowski w zawodzie piekarskim dla Franciszka Wiązownickiego...*; Arch. MŻKW, *Dyplom mistrzowski w zawodzie kowalskim i slusarskim dla Piotra Lelito...*

ponowanym w niego godłem białego orła oraz emblematami popularnych rzemiosł. Treść nadającą tytuł mistrzowski potwierdzono pieczęcią Izby oraz podpisami – jej prezesa Jana Wolnego oraz sekretarza – Eustachego Gaertnera⁷⁵.

ZAKOŃCZENIE

W swoich zbiorach Muzeum Żup Krakowskich Wieliczka przechowuje bezcenne, z perspektywy badaczy, źródła pisane i ikonograficzne, które budują pełen obraz wielowiekowej historii małopolskiego solnictwa. Wśród tysięcy artefaktów znalazły się pamiątki mające charakter uroczystego wyróżnienia osoby, wydarzenia czy miejsca. Same w sobie nie wyczerpują zawartych w nich informacji, niemniej są istotnym śladem przeszłości obrazującym rytm życia górniczych miast Wieliczki i Bochni. Co więcej, wybrane i omówione w tekście dokumenty w swojej artystycznej odsłonie są małymi dziełami sztuki. W połączeniu z zawartymi w nich informacjami są bezsprzecznie doskonałym materiałem ekspozycyjnym, który nie tylko wprowadza konkretne treści historyczne, ale wspiera aranżację każdej ewentualnej wystawy. Dodajmy, że w wielu przypadkach omówione obiekty są nielicznymi lub wręcz jedynymi źródłami wiedzy o wybranych osobach czy wydarzeniach. Co istotne, każdy z nich jest jednoznacznym potwierdzeniem znaczenia małopolskich miast górniczych z ich największym skarbem – kopalnią soli. Nie ulega wątpliwości, że małopolskie ośrodki solnictwa miały wielu sojuszników zarówno w urzędach centralnych, jak i lokalnych. Dzięki wsparciu elit dużo łatwiej było zapewnić pomoc i uświadamiać istotę spraw związanych z kopalnią i miastem, a przede wszystkim uzyskać niezbędne dotacje.

Na koniec dodajmy, że magazyny wielickiego muzeum skrywają wiele innych przykładów uhonorowania czy też wyróżnienia osób związanych z Wieliczką. Celowo nie uwzględniono ich w niniejszej pracy, ograniczonej kluczem pamiątkowych bogato dekorowanych ksiąg, dyplomów i dokumentów. Wspomniane obiekty, mimo swojej wyjątkowości, mają zazwyczaj charakter uproszczonych w formie dyplomów, zawierających jedynie treści historyczne – z całkowitym pominięciem ewentualnych walorów artystycznych⁷⁶.

⁷⁵ Tamże.

⁷⁶ Wśród nich przykładowo wymienić można dyplomy nadania tytułu honorowego obywatela m. Wieliczki dla wojewody Tadeusza Piekarza czy ks. kardynała Franciszka Macharskiego. Zob. Arch.

The golden and green diplomas contain not only rich geometric ornamentation, but also a simplified, geometric coat of arms of Cracow with the incorporated emblem of the white eagle and symbols of popular crafts. Granting of the master title is confirmed by the seal of the Chamber and by signatures of its chairman, Jan Wolny, and the secretary – Eustachy Gaertner⁷⁵.

CONCLUSION

The collection of the Cracow Saltworks Museum in Wieliczka contains written and iconographic sources, which are invaluable to researchers, as they create a full image of many centuries of history of salt extraction in the region of Małopolska. Among thousands of artefacts, there are some memorabilia, which focus on specific persons, events or places. While they do not provide full information on them, they remain a significant trace of the past, illustrating the rhythm of life of the mining cities of Wieliczka and Bochnia. Moreover, the artistic aspects of the documents chosen and discussed in the text are in themselves small works of art. In combination with all the information they contain, they undoubtedly form excellent exhibit materials, not only introducing specific historic knowledge, but also valuable for the purpose of any potential exhibition in terms of their aesthetic value. We should also add that in many cases, the artefacts discussed are among the few or exclusive sources of knowledge of some of the persons or events. More importantly, each of them clearly confirms the significance of the mining cities of Małopolska with their greatest treasure – the salt mines. Undoubtedly, the salt mining centres of Małopolska had many allies both in central and local offices. Thanks to support offered by the elites, it was easier to provide assistance and to raise awareness of affairs related to the mine and the city, and most significantly – to obtain the necessary grants.

Finally, we should add that the warehouses of the museum in Wieliczka contain many other examples of how people related to Wieliczka were honoured or commemorated. These were not included in this work purposefully, as it is limited to richly decorated memorial books, diplomas and documents. Despite their

⁷⁵ Ibidem.

Ilustracja 31. Kubek podarowany W. Przerwa-Tetmajerowi za wykonanie polichromii w kościele św. Sebastiana w Wieliczce

Fig. No. 31. Cup given to W. Przerwa-Tetmajer for performance of the polychrome painting in the Church of St. Sebastian in Wieliczka

Ponadto w magazynach muzealnych odnaleźć można przykłady rzemiosła artystycznego wykonane na zamówienie i w celu uhonorowania jednostki zasłużonej dla środowiska wielickiego. Wyjątkowym obiektem, o którym warto wspomnieć, jest srebrny kubek z herbem Wieliczki wykonany w Krakowie w 1906 r. Naczynie w kształcie lekko rozchylonego walca, w dolnej części przechodzącego w stop, podarowane zostało Włodzimierzowi Przerwa-Tetmajerowi za wykonanie polichromii w kościele św. Sebastiana w Wieliczce. Na pucharu umieszczono godło: polskiego

MŻKW, *Dyplom honorowego obywatelstwa m. Wieliczki dla Tadeusza Piekarsza*, Wieliczka 27 kwietnia 1993, nr inw. R/ 240; Arch. MŻKW, *Dyplom honorowego obywatelstwa m. Wieliczki dla ks. kardynała Franciszka Macharskiego*, Wieliczka 29 maja 1995, nr inw. R/241.

Ilustracja 32. Kościółek św. Sebastiana w Wieliczce od strony północnej na podstawie srebrnego kubka, Kraków 1906

Fig. No. 32. Church of St. Sebastian in Wieliczka from the northern side, at the bottom of the silver cup, Cracow, 1906

uniqueness, these artefacts are usually diplomas in a simplified form, containing only historic content, while they lack any artistic value whatsoever⁷⁶.

Moreover, the museum warehouse contains artefacts that can serve as examples of artistic craftsmanship, commissioned to honour persons of merit for Wieliczka. A unique item, worth mentioning here, is the silver cup with the coat of arms of

⁷⁶ These include, for instance, diplomas granting honorary citizenship of Wieliczka to the voivod Tadeusz Piekarz or cardinal Franciszek Macharski. See Arch. MŻKW, *Dyplom honorowego obywatelstwa m. Wieliczki dla Tadeusza Piekarza*, Wieliczka 27 April 1993, inv. no. R/240; Arch. MŻKW, *Dyplom honorowego obywatelstwa m. Wieliczki dla ks. kardynała Franciszka Macharskiego*, Wieliczka 29 May 1995, inv. no. R/241.

orła z koroną trzymającego w prawym szponie trzy młotki, a w lewym wagę. Na piersi orła umieszczono herb z krzyżem na czerwonym tle, a poniżej herb Śreniawa w owalu. Pod nim znajduje się banderola z napisem: ARMA REGIAE LIBRAE MONTANAE QUE CIVITATIS VIELICENSIS 1504. W górnej partii, pomiędzy dwoma wałkami widnieje napis: WŁODZIMIERZOWI PRZERWA-TETMAJEROWI W DARZE HONOROWYM MIASTO MCMVI. Na spodzie stopy wyryte zostało przedstawienie kościółka św. Sebastiana w Wieliczce od strony północnej⁷⁷.

⁷⁷ Zb. Sz. MŻKW, *Kubek srebrny z herbem Wieliczki*, nn., srebro, emalia, Kraków 1906, nr inw. MŻKW/IV/1044; A. Gaczoł, J. Piotrowicz: *Honorowi Obywatele Wieliczki...*, s. 3.

Wieliczka, made in Cracow in 1906. The dish in form of a slightly widening cylinder, forming a base in the bottom part, was a gift for Włodzimierz Przerwa-Tetmajer for his polychromy in the St. Sebastian church in Wieliczka. The goblet is decorated with the emblem: the Polish eagle wearing a crown, holding three hammers in its right talon and the scales in the left. On the eagle's breast, there is a coat of arms with a cross against a red background and the coat of arms in Śreniawa in an oval frame underneath. On the bottom, there is a ribbon with the inscription; ARMA REGIAE LIBRAE MONTANAE QUE CIVITATIS VIELICENSIS 1504. On the top, in between two rollers, there is an inscription: AN HONORARY GIFT FROM THE CITY TO WŁODZIMIERZ PRZERWA-TETMAJER MCMVI. The bottom of the base contains a depiction of the north view of the St. Sebastian church in Wieliczka⁷⁷.

⁷⁷ Zb. Sz. MŻKW, *Kubek srebrny z herbem Wieliczki*, author unknown, silver, enamel, Cracow 1906, inv. no. MŻKW/IV/1044; A. Gaczoł, J. Piotrowicz: *Honorowi Obywatele Wieliczki...*, p. 3.

BIBLIOGRAFIA

ŹRÓDŁA ARCHIWALNE

I. Akta, rękopisy, maszynopisy

1. Archiwum Muzeum Żup Krakowskich Wieliczka

- « *Akt nadania nazwy „Pochylnia i komora Sylwery Miszke” oraz mapa fragmentu kopalni wkomponowana w akwarelę przedstawiającą transport konny w kopalni*, rys. E. Barącz, oprawa R. Jahoda, Wieliczka, 18 marca 1897, nr inw. R/244.
- « *Akt nadania nazwy „Szybik i Poprzecznia Miszke” oraz mapa fragmentu kopalni z obramieniem imitującym wnętrze komory z gnomami*, rys. A. Ślusarczyk, oprawa R. Jahoda, Bochnia, 30 maja 1897, nr inw. R/245.
- « Akta Salinarne, grupa XXXIII, sygn. 1930.
- « *Dyplom Czytelni im. św. Kunegundy dla Sylwery Miszke*, Wieliczka, 1899, nr inw. R/247.
- « *Dyplom Czytelni Ludowej w Wieliczce dla Sylwery Miszke*, Wieliczka, 26 V 1891, nr inw. R/246.
- « *Dyplom honorowego członkostwa Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół” dla dr Jakuba Dziewońskiego*, Wieliczka, 25 lipca 1898, nr inw. R/242.
- « *Dyplom honorowego członkostwa Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół” dla Sylwery Miszke*, Wieliczka, 20 kwietnia 1894, nr inw. R/243.
- « *Dyplom honorowego obywatelstwa m. Dobczyc dla Leopolda Płazińskiego*, Dobczyce, 25 stycznia 1879, nr inw. R/235.
- « *Dyplom honorowego obywatelstwa m. Pilzna dla Leopolda Płazińskiego*, Pilzno, 10 listopada 1885, nr inw. R/236.
- « *Dyplom honorowego obywatelstwa m. Wieliczki dla ks. kardynała Franciszka Macharskiego*, Wieliczka, 29 maja 1995, nr inw. R/241.
- « *Dyplom honorowego obywatelstwa m. Wieliczki dla Leopolda Płazińskiego*, Wieliczka, 23 listopada 1878, nr inw. R/234.
- « *Dyplom honorowego obywatelstwa m. Wieliczki dla Tadeusza Piekarza*, Wieliczka, 27 kwietnia 1993, nr inw. R/240.
- « *Dyplom mistrza piekarskiego Franciszka Wiązownickiego*, Temesvár (Węgry), 30 kwietnia 1908, nr inw. 237.
- « *Dyplom mistrzowski w zawodzie kowalskim i ślusarskim dla Piotra Lelito*, Kraków, 1 lutego 1931, nr inw. 239.

BIBLIOGRAPHY

ARCHIVAL SOURCES

I. Files, manuscripts, typescripts

1. The Archives of the Cracow Saltworks Museum in Wieliczka

- « *Akt nadania nazwy "Pochylnia i komora Sylwery Miszke" oraz mapa fragmentu kopalni wkomponowana w akwarelę przedstawiającą transport konny w kopalni*, drawn by E. Barącz, binding by R. Jahoda, Wieliczka, 18 March 1897, inv. no. R/244.
- « *Akt nadania nazwy „Szybik i Poprzecznia Miszke” oraz mapa fragmentu kopalni z obramieniem imitującym wnętrze komory z gnomami*, drawn by A. Ślusarczyk, binding by R. Jahoda, Bochnia, 30 May 1897, inv. no. R/245.
- « Akta Salinarne, grupa XXXIII, cat. no. 1930.
- « *Dyplom Czytelni im. św. Kunegundy dla Sylwery Miszke*, Wieliczka, 1899, nr inw. R/247.
- « *Dyplom Czytelni Ludowej w Wieliczce dla Sylwery Miszke*, Wieliczka, 26 V 1891, inv. no. R/246.
- « *Dyplom honorowego członkostwa Towarzystwa Gimnastycznego "Sokół" dla dr Jakuba Dziewońskiego*, Wieliczka, 25 lipca 1898, inv. no. R/242.
- « *Dyplom honorowego członkostwa Towarzystwa Gimnastycznego "Sokół" dla Sylwery Miszke*, Wieliczka, 20 kwietnia 1894, inv. no. R/243.
- « *Dyplom honorowego obywatelstwa m. Dobczyc dla Leopolda Płazińskiego*, Dobczyce, 25 stycznia 1879, inv. no. R/235.
- « *Dyplom honorowego obywatelstwa m. Pilzna dla Leopolda Płazińskiego*, Pilzno, 10 listopada 1885, inv. no. R/236.
- « *Dyplom honorowego obywatelstwa m. Wieliczki dla ks. kardynała Franciszka Macharskiego*, Wieliczka, 29 maja 1895, inv. no. R/241.
- « *Dyplom honorowego obywatelstwa m. Wieliczki dla Leopolda Płazińskiego*, Wieliczka, 23 listopada 1878, inv. no. R/234.
- « *Dyplom honorowego obywatelstwa m. Wieliczki dla Tadeusza Piekarza*, Wieliczka, 27 kwietnia 1893, inv. no. R/240.
- « *Dyplom mistrza piekarskiego Franciszka Wiązownickiego*, Temesvár (Węgry), 30 kwietnia 1908, inv. no. R/237.
- « *Dyplom mistrzowski w zawodzie kowalskim i ślusarskim dla Piotra Lelito*, Kraków, 1 lutego 1931, inv. no. R/239.

- « *Dyplom mistrzowski w zawodzie piekarskim dla Franciszka Wiążownickiego*, Kraków, 18 listopada 1931, nr inw. R/238.
- « *Dyplom Towarzystwa Śpiewaczego „Lutnia” dla Mieczysława Nigrina*, Wieliczka, 21 listopada 1937, nr inw. L/9.
- « *Księga pamiątkowa wydana z okazji nadania komorze w kopalni soli w Wieliczce nazwy „Tadeusz Orzechowski”*, Wieliczka, 12 kwietnia 1916, nr inw. R/232.
- « *List uznania Komitetu Wystawy Krajowej dla Sylwerego Miszke*, lit. A. Przeszlak, Lwów, 1894, nr inw. R/249.
- « *Pamięci Ignacego Daszyńskiego – Obywatele miasta Wieliczka*, Wieliczka, 13 października 1966, nr inw. R/233.
- « *Protokoły Konsultacyjne*, nr. inw. 60.
- « *Z powinszowaniem imienin*, Wieliczka, 20 czerwca 1891, nr inw. R/248.

II. Mapy, rysunki, grafiki, fotografie, artefakty

1. Zbiory Sztuki Muzeum Żup Krakowskich Wieliczka

- « *Batuta dyrygenta Mieczysława Nigrina*, nn., srebro, drewno, 1914, nr inw. MŻKW/IV/1129.
- « *Kaseta z tryptykiem Józefa Mehoffera*, J. Mehoffer, Kraków, 1908, nr inw. IV/577.
- « *Kubek srebrny z herbem Wieliczki*, nn., srebro, emalia, Kraków, 1906, nr inw. MŻKW/IV/1044.

2. Zbiory Specjalne Muzeum Żup Krakowskich Wieliczka

- « *Odstąpienie tablicy pamiątkowej w Rynku Górnym*, fot. nn., Wieliczka, 13 października 1946, nr inw. 1249/Zb. Spec.
- « *Pałac Salin Galicyjskich na Wystawie Krajowej we Lwowie*, fot. nn, Lwów, 1894, nr inw. 429/Zb. Spec.
- « F. Widomski: *Moje wspomnienia*, nr inw. 811/Zb. Spec.
- « *Zaproszenie Wydziału czytelników na wieczorek ... ku uczczeniu odsieczy Wiednia przez Jana III Sobieskiego*, Wieliczka, 1883, nr inw. 597/1/Zb. Spec.

3. Zbiory Kartograficzne Muzeum Żup Krakowskich Wieliczka

- « *Zdjęcie komory Orzechowski* (dalej: *Zdjęcie komory Orzechowski*), mierzył i rysował K. Tatała, Wieliczka, maj 1916, nr inw. VII/1607.

- « *Dyplom mistrzowski w zawodzie piekarskim dla Franciszka Wiązownickiego*, Kraków, 18 listopada 1931, inv. no. R/238.
- « *Dyplom Towarzystwa Śpiewaczego "Lutnia" dla Mieczysława Nigrina*, Wieliczka, 21 listopada 1937, inv. no. L/9.
- « *Księga pamiątkowa wydana z okazji nadania komorze w kopalni soli w Wieliczce nazwy "Tadeusz Orzechowski"*, Wieliczka, 12 kwietnia 1916, inv. no. R/232.
- « *List uznania Komitetu Wystawy Krajowej dla Sylwera Miszke*, livol. A. Przeszlak, Lviv, 1894, inv. no. R/249.
- « *Pamięci Ignacego Daszyńskiego – Obywatele miasta Wieliczka*, Wieliczka, 13 października 1966, inv. no. R/233.
- « *Protokoły Konsultacyjne*, inv. no. 60.
- « *Z powinszowaniem imienin*, Wieliczka, 20 czerwca 1891, inv. no. R/248.

II. Maps, drawings, photographs, graphics, artefacts

1. Art Collections Cracow Saltworks Museum in Wieliczka

- « *Batuta dyrygenta Mieczysława Nigrina*, unknown author, silver, wood, 1914, inv. no. MŻKW/IV/1129.
- « *Kaseta z tryptykiem Józefa Mehoffera*, J. Mehoffer, Krakow, 1908, inv. no. IV/577.
- « *Kubek srebrny z herbem Wieliczki*, unknown author, silver, enamel, Krakow, 1906, inv. no. MŻKW/IV/1044.

2. Special Collections Cracow Saltworks Museum in Wieliczka

- « *Odsłonięcie tablicy pamiątkowej w Rynku Górnym*, photo by unknown author, Wieliczka, 13 October 1946, inv. no. 1249/Zb. Spec.
- « *Pawilon Salin Galicyjskich na Wystawie Krajowej we Lwowie*, photo by unknown author, Lviv 1894, inv. no. 429/Zb. Spec.
- « F. Widomski: *Moje wspomnienia*, inv. no. 811/Zb. Spec.
- « *Zaproszenie Wydziału czytelnia na wieczorek ... ku uczczeniu odsieczy Wiednia przez Jana III Sobieskiego*, Wieliczka, 1883, inv. no. 597/1/Zb. Spec.

3. Cartographic Collections Cracow Saltworks Museum in Wieliczka

- « *Zdjęcie komory Orzechowski (dalej: Zdjęcie komory Orzechowski)*, it was measured and drawn by K. Tatara, Wieliczka, May 1916, inv. no. VII/1607.

ŹRÓDŁA DRUKOWANE

- « *Ilustrowana pamiątka z powszechnej Wystawy krajowej we Lwowie w roku 1894*, Lwów, 1894.
- « *Ilustrowany przewodnik po Lwowie i Powszechnej Wystawie Krajowej*, Lwów, 1894.
- « *Katalog Powszechnej Wystawy Krajowej we Lwowie w roku 1894 pod protektoratem najmiłościwszego cesarza i króla Franciszka Józefa I*, wyd. 2, Lwów, 1894.
- « *Katalog zbiorowej wystawy w pawilonie C. K. Ministerstwa Skarbu. C. k. Saliny w Galicji i na Bukowinie tudzież c. k. fabryki tytoniu w Galicji*, Lwów, 1894.
- « *Nowy Czas. Tygodnik Polityczny*, R. II, Nr 9, Cieszyń, 3 marca 1878.
- « *Nowa Reforma. Numer poranny*, ROK XXVII, Nr 51, Kraków, 2 lutego 1909.
- « F. Piestrak: *Przewodnik po Wieliczce i jej kopalniach*, Nakładem autora, Wieliczka, 1912.
- « *Powszechna Wystawa Krajowa we Lwowie w 1894 r.*, Kraków, 1896.
- « *Szematyzm Królestwa Galicyji i Lodomeryji z Wielkim Księstwem Krakowskim: na rok 1864*, Lwów, 1864.
- « *Szematyzm Królestwa Galicyji i Lodomeryji z Wielkim Księstwem Krakowskim: na rok 1865*, Lwów, 1865.
- « *Szematyzm Królestwa Galicyji i Lodomeryji z Wielkim Księstwem Krakowskim: na rok 1866*, Lwów, 1866.
- « *Szematyzm Królestwa Galicyji i Lodomeryji z Wielkim Księstwem Krakowskim: na rok 1867*, Lwów, 1867.
- « *Szematyzm Królestwa Galicyji i Lodomeryji z Wielkim Księstwem Krakowskim: na rok 1868*, Lwów, 1868.
- « *Szematyzm Królestwa Galicyji i Lodomeryji z Wielkim Księstwem Krakowskim: na rok 1869*, Lwów, 1869.
- « *Szematyzm Królestwa Galicyji i Lodomeryji z Wielkim Księstwem Krakowskim: na rok 1870*, Lwów, 1870.
- « *Szematyzm Królestwa Galicyji i Lodomeryji z Wielkim Księstwem Krakowskim: na rok 1871*, Lwów, 1871.
- « *Szematyzm Królestwa Galicyji i Lodomeryji z Wielkim Księstwem Krakowskim: na rok 1872*, Lwów, 1872.
- « *Szematyzm Królestwa Galicyji i Lodomeryji z Wielkim Księstwem Krakowskim: na rok 1873*, Lwów, 1873.
- « *Szematyzm Królestwa Galicyji i Lodomeryji z Wielkim Księstwem Krakowskim: na rok 1874*, Lwów, 1874.

PRINTED SOURCES

- « *Ilustrowana pamiątka z powszechnej Wystawy krajowej we Lwowie w roku 1894*, Lviv, 1894.
- « *Ilustrowany przewodnik po Lwowie i Powszechnej Wystawie Krajowej*, Lviv, 1894.
- « *Katalog Powszechnej Wystawy Krajowej we Lwowie w roku 1894 pod protektoratem najmiłościwszego cesarza i króla Franciszka Józefa I*, ed. 2, Lviv, 1894.
- « *Katalog zbiorowej wystawy w pawilonie C. K. Ministerstwa Skarbu. C. k. Saliny w Galicji i na Bukowinie tudzież c. k. fabryki tytoniu w Galicji*, Lviv, 1894.
- « *Nowy Czas. Tygodnik Polityczny*, R. II, Nr 9, Cieszyn, 3 March 1878.
- « *Nowa Reforma. Numer poranny*, ROK XXVII, Nr 51, Krakow, 2 February 1909.
- « F. Piestrak: *Przewodnik po Wieliczce i jej kopalniach*, published by the author, Wieliczka, 1912.
- « *Powszechna Wystawa Krajowa we Lwowie w 1894 r.*, Krakow, 1896.
- « *Szematyzm Królestwa Galicyji i Lodomeryji z Wielkim Księstwem Krakowskim: na rok 1864*, Lviv, 1864.
- « *Szematyzm Królestwa Galicyji i Lodomeryji z Wielkim Księstwem Krakowskim: na rok 1865*, Lviv, 1865.
- « *Szematyzm Królestwa Galicyji i Lodomeryji z Wielkim Księstwem Krakowskim: na rok 1866*, Lviv, 1866.
- « *Szematyzm Królestwa Galicyji i Lodomeryji z Wielkim Księstwem Krakowskim: na rok 1867*, Lviv, 1867.
- « *Szematyzm Królestwa Galicyji i Lodomeryji z Wielkim Księstwem Krakowskim: na rok 1868*, Lviv, 1868.
- « *Szematyzm Królestwa Galicyji i Lodomeryji z Wielkim Księstwem Krakowskim: na rok 1869*, Lviv, 1869.
- « *Szematyzm Królestwa Galicyji i Lodomeryji z Wielkim Księstwem Krakowskim: na rok 1870*, Lviv, 1870.
- « *Szematyzm Królestwa Galicyji i Lodomeryji z Wielkim Księstwem Krakowskim: na rok 1871*, Lviv, 1871.
- « *Szematyzm Królestwa Galicyji i Lodomeryji z Wielkim Księstwem Krakowskim: na rok 1872*, Lviv, 1872.
- « *Szematyzm Królestwa Galicyji i Lodomeryji z Wielkim Księstwem Krakowskim: na rok 1873*, Lviv, 1873.
- « *Szematyzm Królestwa Galicyji i Lodomeryji z Wielkim Księstwem Krakowskim: na rok 1874*, Lviv, 1874.

- « *Szematyzm Królestwa Galicyji i Lodomeryji z Wielkim Księstwem Krakowskim: na rok 1875, Lwów, 1875.*
- « *Szematyzm Królestwa Galicyji i Lodomeryji z Wielkim Księstwem Krakowskim: na rok 1876, Lwów, 1876.*
- « *Szematyzm Królestwa Galicyji i Lodomeryji z Wielkim Księstwem Krakowskim: na rok 1877, Lwów, 1877.*
- « *Szematyzm Królestwa Galicyji i Lodomeryji z Wielkim Księstwem Krakowskim: na rok 1878, Lwów, 1878.*
- « *Szematyzm Królestwa Galicyji i Lodomeryji z Wielkim Księstwem Krakowskim: na rok 1879, Lwów, 1879.*
- « *Szematyzm Królestwa Galicyji i Lodomeryji z Wielkim Księstwem Krakowskim: na rok 1880, Lwów, 1880.*
- « *Szematyzm Królestwa Galicyji i Lodomeryji z Wielkim Księstwem Krakowskim: na rok 1881, Lwów, 1881.*
- « *Szematyzm Królestwa Galicyji i Lodomeryji z Wielkim Księstwem Krakowskim: na rok 1882, Lwów, 1882.*
- « *Szematyzm Królestwa Galicyji i Lodomeryji z Wielkim Księstwem Krakowskim: na rok 1883, Lwów, 1883.*
- « *Szematyzm Królestwa Galicyji i Lodomeryji z Wielkim Księstwem Krakowskim: na rok 1884, Lwów, 1884.*
- « *Szematyzm Królestwa Galicyji i Lodomeryji z Wielkim Księstwem Krakowskim: na rok 1885, Lwów, 1885.*
- « *Szematyzm Królestwa Galicyji i Lodomeryji z Wielkim Księstwem Krakowskim: na rok 1886, Lwów, 1886.*
- « *Szematyzm Królestwa Galicyji i Lodomeryji z Wielkim Księstwem Krakowskim: na rok 1887, Lwów, 1887.*
- « *Szematyzm Królestwa Galicyji i Lodomeryji z Wielkim Księstwem Krakowskim: na rok 1888, Lwów, 1888.*
- « *Szematyzm Królestwa Galicyji i Lodomeryji z Wielkim Księstwem Krakowskim: na rok 1889, Lwów, 1889.*
- « *Szematyzm Królestwa Galicyji i Lodomeryji z Wielkim Księstwem Krakowskim: na rok 1890, Lwów, 1890.*
- « *Szematyzm Królestwa Galicyji i Lodomeryji z Wielkim Księstwem Krakowskim: na rok 1891, Lwów, 1891.*
- « *Szematyzm Królestwa Galicyji i Lodomeryji z Wielkim Księstwem Krakowskim: na rok 1892, Lwów, 1892.*

- « *Szematyzm Królestwa Galicyji i Lodomeryji z Wielkim Księstwem Krakowskim: na rok 1875*, Lviv, 1875.
- « *Szematyzm Królestwa Galicyji i Lodomeryji z Wielkim Księstwem Krakowskim: na rok 1876*, Lviv, 1876.
- « *Szematyzm Królestwa Galicyji i Lodomeryji z Wielkim Księstwem Krakowskim: na rok 1877*, Lviv, 1877.
- « *Szematyzm Królestwa Galicyji i Lodomeryji z Wielkim Księstwem Krakowskim: na rok 1878*, Lviv, 1878.
- « *Szematyzm Królestwa Galicyji i Lodomeryji z Wielkim Księstwem Krakowskim: na rok 1879*, Lviv, 1879.
- « *Szematyzm Królestwa Galicyji i Lodomeryji z Wielkim Księstwem Krakowskim: na rok 1880*, Lviv, 1880.
- « *Szematyzm Królestwa Galicyji i Lodomeryji z Wielkim Księstwem Krakowskim: na rok 1881*, Lviv, 1881.
- « *Szematyzm Królestwa Galicyji i Lodomeryji z Wielkim Księstwem Krakowskim: na rok 1882*, Lviv, 1882.
- « *Szematyzm Królestwa Galicyji i Lodomeryji z Wielkim Księstwem Krakowskim: na rok 1883*, Lviv, 1883.
- « *Szematyzm Królestwa Galicyji i Lodomeryji z Wielkim Księstwem Krakowskim: na rok 1884*, Lviv, 1884.
- « *Szematyzm Królestwa Galicyji i Lodomeryji z Wielkim Księstwem Krakowskim: na rok 1885*, Lviv, 1885.
- « *Szematyzm Królestwa Galicyji i Lodomeryji z Wielkim Księstwem Krakowskim: na rok 1886*, Lviv, 1886.
- « *Szematyzm Królestwa Galicyji i Lodomeryji z Wielkim Księstwem Krakowskim: na rok 1887*, Lviv, 1887.
- « *Szematyzm Królestwa Galicyji i Lodomeryji z Wielkim Księstwem Krakowskim: na rok 1888*, Lviv, 1888.
- « *Szematyzm Królestwa Galicyji i Lodomeryji z Wielkim Księstwem Krakowskim: na rok 1889*, Lviv, 1889.
- « *Szematyzm Królestwa Galicyji i Lodomeryji z Wielkim Księstwem Krakowskim: na rok 1890*, Lviv, 1890.
- « *Szematyzm Królestwa Galicyji i Lodomeryji z Wielkim Księstwem Krakowskim: na rok 1891*, Lviv, 1891.
- « *Szematyzm Królestwa Galicyji i Lodomeryji z Wielkim Księstwem Krakowskim: na rok 1892*, Lviv, 1892.

- « *Szematyzm Królestwa Galicji i Lodomeryji z Wielkim Księstwem Krakowskim: na rok 1893*, Lwów, 1893.
- « *Szematyzm Królestwa Galicji i Lodomeryji z Wielkim Księstwem Krakowskim: na rok 1894*, Lwów, 1894.
- « *Szematyzm Królestwa Galicji i Lodomeryji z Wielkim Księstwem Krakowskim: na rok 1895*, Lwów, 1895.
- « *Szematyzm Królestwa Galicji i Lodomeryji z Wielkim Księstwem Krakowskim: na rok 1896*, Lwów, 1896.
- « *Szematyzm Królestwa Galicji i Lodomeryji z Wielkim Księstwem Krakowskim: na rok 1897*, Lwów, 1897.
- « *Szematyzm Królestwa Galicji i Lodomeryji z Wielkim Księstwem Krakowskim: na rok 1898*, Lwów, 1898.
- « *Szematyzm Królestwa Galicji i Lodomeryji z Wielkim Księstwem Krakowskim: na rok 1899*, Lwów, 1899.
- « *Szematyzm Królestwa Galicji i Lodomeryji z Wielkim Księstwem Krakowskim: na rok 1900*, Lwów, 1900.
- « *Ustawa Gminna z dnia 12 sierpnia 1866. Ustawy o Obszarach dworskich, o Reprezentacji powiatowej, Ordynacja wyborcza dla Gmin i powiatowa obowiązujące dla Galicji wraz z W. ks. Krakowskim tudzież Ustawy państwowe o zasadniczych podstawach urzędzenia Gmin o przynależności do Gmin z dodanym rejestrem abecadłowym, wydanie drugie niezmienione*, Lwów, 1867.
- « *Wystawa Krajowa Rolnicza i Przemysłowa: organ komitetu wystawy*, 1877, nr 1–24.
- « *Zdzisław K., Zosia*, Kraków, 1890.

OPRACOWANIA PUBLIKOWANE

- « *W. Czachura: Specyfika elit politycznych w strukturach samorządu terytorialnego w Autonomii Galicji na przykładzie ówczesnego powiatu cieszanowskiego*, „Samorząd Terytorialny w Polsce i Niemczech”, Warszawa, 2015.
- « *D. Dobrowolska: Górnicy salinarni Wieliczki w latach 1880–1939. Studium historyczno-socjologiczne załogi robotniczej*, Wrocław–Warszawa–Kraków, 1965.
- « *J. Duda: 140 spotkanie z cyklu „Wieliczka – Wieliczanie” z serii „Zabytki Wieliczki” (23) pt.: Rynek Górny w Wieliczce i jego mieszkańcy*, „Biblioteczka Wielicka”, z. 85, Wieliczka, 2009.

- « *Szematyzm Królestwa Galicyji i Lodomeryji z Wielkim Księstwem Krakowskim: na rok 1893*, Lwiv 1893.
- « *Szematyzm Królestwa Galicyji i Lodomeryji z Wielkim Księstwem Krakowskim: na rok 1894*, Lwiv 1894.
- « *Szematyzm Królestwa Galicyji i Lodomeryji z Wielkim Księstwem Krakowskim: na rok 1895*, Lwiv 1895.
- « *Szematyzm Królestwa Galicyji i Lodomeryji z Wielkim Księstwem Krakowskim: na rok 1896*, Lwiv 1896.
- « *Szematyzm Królestwa Galicyji i Lodomeryji z Wielkim Księstwem Krakowskim: na rok 1897*, Lwiv 1897.
- « *Szematyzm Królestwa Galicyji i Lodomeryji z Wielkim Księstwem Krakowskim: na rok 1898*, Lwiv 1898.
- « *Szematyzm Królestwa Galicyji i Lodomeryji z Wielkim Księstwem Krakowskim: na rok 1899*, Lwiv 1899.
- « *Szematyzm Królestwa Galicyji i Lodomeryji z Wielkim Księstwem Krakowskim: na rok 1900*, Lwiv 1900.
- « *Ustawa Gminna z dnia 12 sierpnia 1866. Ustawy o Obszarach dworskich, o Reprezentacji powiatowej, Ordynacja wyborcza dla Gmin i powiatowa obowiązujące dla Galicji wraz z W. Ks. Krakowskim tudzież Ustawy państwowe o zasadniczych podstawach urzędzenia Gmin o przynależności do Gmin z dodanym rejestrem abecadłowym*, second edition unchanged, Lwiv, 1867.
- « *Wystawa Krajowa Rolnicza i Przemysłowa: organ komitetu wystawy*, 1877, no. 1–24.
- « *Zdzisław K., Zosia*, Kraków, 1890.

PUBLISHED WORKS

- « W. Czachura: *Specyfika elit politycznych w strukturach samorządu terytorialnego w Autonomii Galicji na przykładzie ówczesnego powiatu cieszanowskiego*, "Samorząd Terytorialny w Polsce i Niemczech", Warszawa, 2015.
- « D. Dobrowolska: *Górnicy salinarni Wieliczki w latach 1880–1939. Studium historyczno-socjologiczne załogi robotniczej*, Wrocław–Warszawa–Kraków, 1965.
- « J. Duda: 140 spotkanie z cyklu "Wieliczka – Wieliczenie" z serii "Zabytki Wieliczki" (23) pvol.: *Rynek Górny w Wieliczce i jego mieszkańcy*, "Biblioteczka Wielicka", z. 85, Wieliczka, 2009.

- « J. Duda: 180 spotkanie z cyklu „Wieliczka – Wieliczanie”, pt. *Towarzystwo Śpiewacze „Lutnia” w Wieliczce – 140 lat działalności (1872–2012)*, „Biblioteczka Wielicka”, z. 125, Wieliczka, 2012.
- « J. Duda: 209 spotkanie z cyklu „Wieliczka – Wieliczanie”, pt. *W75. Rocznice (1940–2015) zbrodni katyńskiej – oficerowie wojska polskiego zamordowani przez NKWD w 1940 r. w ZSRR związani z Wielicką: Wiktor Marcelewicz Bojarski, Dominik Drabczyński, Mieczysław Dziewoński, Władysław Kraciuk, Andrzej Kuczek, Edward Okulski, Ignacy Szabłowski*, „Biblioteczka Wielicka”, z. 154, Wieliczka, 2015.
- « A. Gaczol, J. Piotrowicz: *Honorowi Obywatele Wielicki*, „Wiadomości Wielickie”, Nr 33, 22 maja 1993.
- « W. Gawroński: *Słownik Biograficzny Wieliczanie*, Wieliczka, 2008.
- « S. Gawęda: *Wieliczka pod rządami austriackimi*, „Wieliczka. Dzieje miasta (do roku 1980)”, Kraków, 1990.
- « S. Grodziski: *Sejm Krajowy Galicyjski 1861–1914*, t. II, Wydawnictwo Sejmowe 1993.
- « A. Jodłowski: *Wieliczka. Muzeum Żup Krakowskich Wieliczka*, Wieliczka, 1991.
- « A. Jodłowski: *Wieliczka solne dziedzictwo kultury*, Wieliczka, 1999.
- « B. Konwerska: *Kaplica św. Kingi. Świątynia wielickich górników*, Wieliczka, 2014.
- « B. Konwerska: *Wieliczka. Miasto utrwalone w kadrze*, Wieliczka, 2016.
- « B. Konwerska: *Związki, stowarzyszenia i organizacje zawodowe w salinie wielickiej przełomu XIX i XX wieku*, „Studia i Materiały do Dziejów Żup Solnych w Polsce”, t. XXVI, Wieliczka, 2009.
- « A. Krakowski: *Z niewoli do Niepodległości. Pamiętniki*, Kraków, 2000.
- « P. Krokosz: *Polskie towarzystwo gimnastyczne „Sokół” w Wieliczce 1892–1939 (1948)*, „Studia Slavica et Balcanica Petropolitana” 2015, nr 1 (17).
- « P. Krokosz: *Życie kulturalne Wielicki od XIX wieku do czasów współczesnych*, „Studia i Materiały do Dziejów Żup Solnych w Polsce”, t. XXVII, Wieliczka, 2011.
- « D. Krzysztofek, J. Fraś: *Tajemnice Rynku Górnego w Wieliczce*, „Gazeta Muzealna” (w:) *Panorama Powiatu Wielickiego*, R. 17 (2010), nr 6 (212).
- « M. Marynowski, L. Rzepka: *Inwentarz Akt Salinarnych Wielicki i Bochni z lat 1772–1918 Muzeum Żup Krakowskich Wieliczka*, Wieliczka, 2004.
- « M. Międzobrodzka: *Wieliczka w czasach autonomii Galicyjskiej*, Wieliczka, 2021.
- « K. Palucha-Staszkiel: *Kaplica Bł. Kingi w Kopalni Soli w Wieliczce*, „Studia i Materiały do Dziejów Żup Solnych w Polsce”, t. X, Wieliczka, 1981.
- « J. Szocki: *Biblioteki ludowe w Galicji w II połowie XIX wieku: zjawisko kulturowe, ich funkcje oświatowe*, „Kraków – Lwów. Książki, czasopisma, biblioteki XIX i XX wieku”, red. J. Jarowiecki, t. VI, część 1, Kraków, 2003.

- « J. Duda: 180 spotkanie z cyklu "Wieliczka – Wieliczanie", *Towarzystwo Śpiewacze "Lutnia" w Wieliczce – 140 lat działalności (1872–2012)*, "Biblioteczka Wielicka", z. 125, Wieliczka, 2012.
- « J. Duda: 209 spotkanie z cyklu "Wieliczka – Wieliczanie", *W 75. Rocznicę (1940–2015) zbrodni katyńskiej – oficerowie wojska polskiego zamordowani przez NKWD w 1940 r. w ZSRR związani z Wieliczką: Wiktor Marcelewicz Bojarski, Dominik Drabczyński, Mieczysław Dziewoński, Władysław Kraciuk, Andrzej Kuczek, Edward Okulski, Ignacy Szabłowski*, "Biblioteczka Wielicka", z. 154, Wieliczka, 2015.
- « A. Gaczoł, J. Piotrowicz: *Honorowi Obywatele Wieliczki*, "Wiadomości Wielickie", Nr 33, 22 maja 1993.
- « W. Gawroński: *Słownik Biograficzny Wieliczanie*, Wieliczka, 2008.
- « S. Gawęda: *Wieliczka pod rządami austriackimi*, "Wieliczka. Dzieje miasta (do roku 1980)", Kraków, 1990.
- « S. Grodziski: *Sejm Krajowy Galicyjski 1861–1914*, t. II, Wydawnictwo Sejmowe 1993.
- « A. Jodłowski: *Wieliczka. Muzeum Żup Krakowskich Wieliczka*, Wieliczka, 1991.
- « A. Jodłowski: *Wieliczka solne dziedzictwo kultury*, Wieliczka, 1999.
- « B. Konwerska: *Kaplica św. Kingi. Świątynia wielickich górników*, Wieliczka, 2014.
- « B. Konwerska: *Wieliczka. Miasto utrwalone w kadrze*, Wieliczka, 2016.
- « B. Konwerska: *Związki, stowarzyszenia i organizacje zawodowe w salinie wielickiej przełomu XIX i XX wieku*, "Studia i Materiały do Dziejów Żup Solnych w Polsce", vol. XXVI, Wieliczka, 2009.
- « A. Krakowski: *Z niewoli do Niepodległości. Pamiętniki*, Kraków, 2000.
- « P. Krokosz: *Polskie towarzystwo gimnastyczne "Sokół" w Wieliczce 1892–1939 (1948)*, "Studia Slavica et Balcanica Petropolitana" 2015, no. 1 (17).
- « P. Krokosz: *Życie kulturalne Wieliczki od XIX wieku do czasów współczesnych*, "Studia i Materiały do Dziejów Żup Solnych w Polsce", vol. XXVII, Wieliczka, 2011.
- « D. Krzysztofek, J. Fraś: *Tajemnice Rynku Górnego w Wieliczce*, "Gazeta Muzealna" (w:): *Panorama Powiatu Wielickiego*, R. 17 (2010), no. 6 (212).
- « M. Marynowski, L. Rzepka: *Inwentarz Akt Salinarnych Wieliczki i Bochni z lat 1772–1918 Muzeum Żup Krakowskich Wieliczka*, Wieliczka, 2004.
- « M. Międzobrodzka: *Wieliczka w czasach autonomii Galicyjskiej*, Wieliczka, 2021.
- « K. Palucha-Staszkiel: *Kaplica Bł. Kingi w Kopalni Soli w Wieliczce*, "Studia i Materiały do Dziejów Żup Solnych w Polsce", vol. X, Wieliczka, 1981.
- « J. Szocki: *Biblioteki ludowe w Galicji w II połowie XIX wieku: zjawisko kulturowe, ich funkcje oświatowe*, "Kraków – Lviv. Książki, czasopisma, biblioteki XIX i XX wieku", ed. J. Jarowiecki, vol. VI, part 1, Kraków, 2003.

- « W. Ślesieński: *Konserwacja Ołtarza Mariackiego w XIX wieku w świetle znalezionego rękopisu*, „Ochrona Zabytków”, R. XX, nr 2 (77), Warszawa, 1967.
- « Ł. Walczy: *Kadra urzędnicza w salinach Wieliczki i Bochni*, „Studia i Materiały do Dziejów Żup Solnych w Polsce”, t. XXVIII, Wieliczka.
- « *Ze skarbca wielickiego muzeum*, pod red. A. Jodłowskiego: Wieliczka, 2012.
- « *70/70. Muzeum Żup Krakowskich Wieliczka. Wystawa Jubileuszowa. Katalog*, Wieliczka, 2021.

OPRACOWANIA NIEPUBLIKOWANE

- « K. Skóra, *Czytelnia Ludowa w Wielicze w II połowie XIX w. – organizacja i zbiory*, Kraków, 1999, nr inw. 1652/Zb. Spec.

STRONY WWW

- « https://pl.wikipedia.org/wiki/Sylwery_Miszke
- « <http://muzeumkrakowa.pl/drukarstwo-i-introligatorstwo>
- « <https://polona.pl/item/dyplom-inc-powszechna-wystawa-krajowa-we-lwowie-r-1894-w-dr-aleksander,MzQ0NDQ4/0/#info:metadata>
- « <https://jbc.bj.uj.edu.pl/dlibra/publication/681269/edition/678783/content>
- « <http://stksroda.pl/kontakt.html>.
- « <https://katyn.ipn.gov.pl/kat/ludzie/ofiary/baza-wyszukiwarka/r220944,DZIEWONSKI.html>
- « <https://katyn.ipn.gov.pl/kat/form/r9860585722,Dziewonski-Mieczyslaw.html>.
- « https://ank.gov.pl/podgorze/content/il_ludzie_13.jpg
- « <https://zwrot.cz/2015/02/cesarsko-krolewska-drukarnia-prochaskow/>

- « W. Ślesiński: *Konserwacja Ołtarza Mariackiego w XIX wieku w świetle znalezionego rękopisu*, "Ochrona Zabytków", R. XX, nr 2 (77), Warszawa, 1967.
- « Ł. Walczy: *Kadra urzędnicza w salinach Wieliczki i Bochni*, "Studia i Materiały do Dziejów Żup Solnych w Polsce", vol. XXVIII, Wieliczka.
- « *Ze skarbca wielickiego muzeum*, edited by A. Jodłowski: Wieliczka, 2012.
- « *70/70. Muzeum Żup Krakowskich Wieliczka. Wystawa Jubileuszowa. Katalog*, Wieliczka, 2021.

UNPUBLISHED WORKS

- « K. Skóra, *Czytelnia Ludowa w Wieliczce w II połowie XIX w. – organizacja i zbiory*, Krakow, 1999, inv. no. 1652/Zb. Spec.

WEBSITES

- « https://pl.wikipedia.org/wiki/Sylwery_Miszke
- « <http://muzeumkrakowa.pl/drukarstwo-i-introligatorstwo>
- « <https://polona.pl/item/dyplom-inc-powszechna-wystawa-krajowa-we-lwow-ie-r-1894-w-dr-aleksander,MzQ0NDQ4/0/#info:metadata>
- « <https://jbc.bj.uj.edu.pl/dlibra/publication/681269/edition/678783/content>
- « <http://stksroda.pl/kontakvol.html>.
- « <https://katyn.ipn.gov.pl/kat/ludzie/ofiary/baza-wyszukiwarka/r220944,DZIEWONSKI.html>
- « <https://katyn.ipn.gov.pl/kat/form/r9860585722,Dziewonski-Mieczyslaw.html>.
- « https://ank.gov.pl/podgorze/content/il_ludzie_13.jpg
- « <https://zwrovol.cz/2015/02/cesarsko-krolewska-drukarnia-prochaskow/>